

Poročilo projekta št. C4.1, Vol. 3, Zvezek 10

Podnebno ogledalo 2020

Ukrep v središču –

Organiziranost za izvajanje

podnebne politike

Končno poročilo

LIFE ClimatePath2050 (LIFE16 GIC/SI/000043)

Poročilo Ukrep v središču – Organiziranost za izvajanje podnebne politike je deseti zvezek Podnebnega ogledala 2020, pripravljenega v okviru projekta LIFE Podnebna pot 2050, Slovenska podnebna pot do sredine stoletja (LIFE ClimatePath2050 »*Slovenian Path Towards the Mid-Century Climate Target*«, LIFE16 GIC/SI/000043). Projekt izvaja konzorcij, ki ga vodi Institut »Jožef Stefan« (IJS), s partnerji: ELEK, načrtovanje, projektiranje in inženiring, d. o. o., Gradbeni Inštitut ZRMK (GI ZRMK), d. o. o., Inštitut za ekonomska raziskovanja (IER), Kmetijski inštitut Slovenije (KIS), PNZ svetovanje projektiranje, d. o. o., Gozdarski inštitut Slovenije (GIS) in zunanji izvajalci.

ŠT. POROČILA/REPORT N.:

IJS-DP-13360

DATUM/DATE:

1. oktober 2020

AVTORJI/AUTHORS:

izr. prof. dr. Mirko Pečarič,
doc. dr. Jernej Buzeti,
oba Fakulteta za upravo, Univerza v Ljubljani

REPORT TITLE/NASLOV POROČILA:

Deliverable C4.1 Vol.3/10: The Third Climate Action Mirror and Accompanying Reports, Part 10: The Measure in Focus – Organization for Climate Policy Implementation, final report

Poročilo projekta št. C4.1, volumen 3/zvezek 10: Podnebno ogledalo 2020, Zvezek 10: Ukrep v središču – Organiziranost za izvajanje podnebne politike, končno poročilo

Vsebina

UVOD	4
1 POVZETEK	6
2 OCENA STANJA ORGANIZIRANOSTI ZA IZVAJANJE PODNEBNE POLITIKE	7
2.1 KLJUČNE INSTITUCIJE IN POLITIČNI PROCESI NA PODROČJU PODNEBNIH SPREMEMB	7
2.2 PODNEBNO-ENERGETSKA POLITIKA EU	10
2.3 OCENA IN OPIS STANJA ORGANIZIRANOSTI ZA VODENJE IN KOORDINACIJO IZVAJANJA PODNEBNE POLITIKE V SLOVENIJI	20
3 ANALIZA OVIR	67
3.1 PRAVNA (NE)VELJAVA.....	67
3.2 (PRE)SPLOŠNO IZVAJANJE UKREPOV	68
3.3 IZHODIŠČA NAČRTOVANJA.....	68
3.4 MANKO ZAZNAVNIH MEHANIZMOV	69
3.5 ZGLED DOBREGA DOKUMENTA: PRP 2014–2020	70
3.6 STATIČNO RAZMIŠLJANJE.....	70
3.7 MANKO ZAZNANIH MEDSEBOJNIH POVEZAV IN UČINKOV	71
3.8 DEJANSKO STANJE NE GLEDE NA DOKUMENTE	72
3.9 OBJEKTIVIZACIJA, ODPRTOST KRITERIJEV	72
3.10 NEJASNO UGOTAVLJANJE UČINKOV UKREPOV	73
3.11 (PRE)ŠTEVILNI ORGANI IN NEUČINKOVITA KOORDINACIJA	73
3.12 MED-NIVOJSKI KOORDINACIJSKI DELI UPRAVE	75
3.13 VLOGA ODGOVORNIH OSEB – KAR RESOR NI	75
3.14 KOORDINACIJA – VLOGA CENTRALNEGA ORGANA (SLUŽBA VLADE ZA PODNEBNE SPREMEMBE)	77
4 SKLEPI IN PRIPOROČILA	81
5 OZNAKE IN SLIKE	86
5.1 SEZNAM OZNAK IN KRATIC	86
5.2 SEZNAM SLIK	88

Uvod

V okviru projekta LIFE Podnebna pot 2050¹ je bilo pripravljeno **Podnebno ogledalo 2020**, dokument, v katerem so predstavljene glavne ugotovitve spremljanja izvajanja ukrepov za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (TGP) za leto 2019. Pripravljene strokovne podlage hkrati vključujejo vse elemente vsebine, potrebne za pripravo **Četrtega letnega poročila o izvajanju Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (v nadaljevanju OP TGP)**, kot so ti opredeljeni v samem OP TGP².

Podnebno ogledalo sestavlja več zvezkov:

- **Zvezek 0: Povzetek za odločanje**, kjer so izpostavljena glavna priporočila za izvajanje ukrepov za zmanjševanje emisij TGP iz OP TGP;
- **Zvezek 1: Ocena doseganja ciljev**, v katerem so povzete vse glavne ugotovitve glede doseganja ciljev na področjih zmanjševanja emisij TGP ter povečevanja energetske učinkovitosti in deleža obnovljivih virov energije (OVE) v bruto rabi končne energije. Vključeni so tudi pregled financiranja izvajanja ukrepov za zmanjševanje emisij TGP, prikaz kazalcev in kvalitativnih ocen glede doseganja njihovih ciljev in dolgoročnega obvladovanja emisij ter energetske-podnebni cilji do leta 2030;
- **Zvezek 2: Promet**, kjer je celovito prikazano stanje na področju zmanjševanja emisij TGP v sektorju prometa. Pregled vključuje tudi analizo kazalcev izvajanja OP TGP za leto 2018, pregled izvajanja ukrepov za zmanjševanje emisij TGP v letu 2019 in priporočila za njihovo izvajanje v prihodnjem letu;
- **Zvezek 3: Stavbe**, v katerem je celovito prikazano stanje na področju zmanjševanja emisij TGP v sektorju stavb. Zvezek je vsebinsko sestavljen podobno kot Zvezek 2;
- **Zvezek 4: Kmetijstvo**, ki vključuje celovit prikaz stanja na področju zmanjševanja emisij TGP v sektorju kmetijstva. Zvezek je vsebinsko sestavljen podobno kot Zvezka 2 in 3;
- **Zvezek 5: Ostali sektorji**, kjer je celovito prikazano stanje na področju zmanjševanja emisij TGP v sektorjih industrija neETS – raba goriv in procesne emisije, energetika neETS, odpadki ter raba zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstvo (LULUCF);
- **Zvezek 6: Večsektorski ukrepi**, v katerem je prikazano stanje na področju zmanjševanja emisij TGP z ukrepi, ki so namenjeni več sektorjem. Vključena so področja zelene gospodarske rasti, usposabljanja, izobraževanja, informiranja in promocije ter ostalih večsektorskih ukrepov;
- **Zvezek 7: Emisije TGP in sektor EU-ETS**, kjer je za sektor, ki sicer ni vključen v OP TGP, je pa pomemben s stališča zmanjševanja emisij TGP, pripravljen pregled kazalcev ter stanja in izvajanja ukrepov v tem sektorju;
- **Zvezek 8: Ukrep v središču – Zelena javnofinančna reforma**, v katerem sta predstavljena koncept zelene javnofinančne reforme (ZeJFR) in ocenjeno stanje njene priprave v Sloveniji. Na podlagi vrednotenja obstoječih ukrepov na tem področju ter intervjujev z izbranimi slovenskimi javnimi uslužbenci in ostalimi ustreznimi deležniki so

1 LIFE ClimatePath2050 (Slovenian Path Towards the Mid-Century Climate Target)

2 Operativni program ukrepov za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020, Vlada Republike Slovenije, 2014.

podana tudi priporočila za napredek pri uvedbi ZeJFR, vključno s kratkim povzetkom pričakovanih dejavnikov in priložnosti za izvedbo ZeJFR v Sloveniji;

- **Zvezek 9: Ukrep v središču – Energetska prenova stavb ožjega javnega sektorja**, kjer so podrobneje analizirani vzroki zaostanka pri doseganju ciljev na področju energetske prenove stavb v ožjem javnem sektorju (OJS) ter ovrednoteni obstoječi instrumenti za zmanjšanje rabe energije in emisij v tej ciljni skupini. Vključena so tudi priporočila za njihovo izboljšanje;
- **Zvezek 10: Ukrep v središču – Organiziranost za izvajanje podnebne politike**, v okviru katerega so navedene ugotovitve analize organiziranosti organov državne uprave in širše za izvajanje podnebne politike.

Pričujoči dokument je **Zvezek 10: Ukrep v središču – Organiziranost za izvajanje podnebne politike**. V njem je podana ocena stanja organiziranosti za izvajanje podnebne politike, navedene so ključne institucije in politični procesi na področju podnebnih sprememb na mednarodni ravni, na ravni Evropske unije in v Sloveniji. Ocena stanja temelji na pregledu najpomembnejših dokumentov Republike Slovenije na tem področju z vidika jasnosti, določnosti, pravne ter organizacijske oz. institucionalne ustreznosti. Narejena je bila identifikacija posameznih področij, ukrepov, kazalnikov in drugih pristopov, ki jih opravljajo posamezne institucije, ter identificirane in analizirane ključne, zlasti organizacijske, institucionalne in pravne ovire, ki ovirajo učinkovito vodenje in izvajanje podnebne politike (primernost organizacijske strukture glede na naloge in vključenost različnih resorjev, kadrovska podpora institucij). Narejen je bil vsebinski pregled dokumentov Republike Slovenije na tem področju, na katere vplivajo predpisi EU³ in drugi mednarodni dokumenti⁴, ter na tej podlagi izdelana analiza ovir. Na njeni podlagi so bili na koncu pripravljeni še sklepi in priporočila.

- 3 Podnebno-energetski paket je sestavljen iz štirih zakonodajnih besedil: gre za Direktivo 2003/87/ES o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v EU, ki zajema približno 40 % emisij toplogrednih plinov v EU (Direktiva o spremembi Direktive 2003/87/ES za krepitev stroškovno učinkovitega zmanjšanja emisij in nizkoogljivih naložb ter Sklepa (UE) 2015/1814); Odločbo o „porazdelitvi prizadevanj“ (sklep št. 406/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o prizadevanju držav članic za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, da do leta 2020 izpolnijo zavezo Skupnosti za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov), ki določa zavezujoče nacionalne cilje za emisije v sektorjih, ki niso zajeti v gornji direktivi; Direktivo 2009/28/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov, spremembi in poznejši razveljavitvi direktiv 2001/77/ES in 2003/30/ES (UL L št. 140 z dne 5.6. 2009, str. 16); Direktiva 2009/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o geološkem shranjevanju ogljikovega dioksida in spremembi Direktive Sveta 85/337/EGS, direktiv 2000/60/ES, 2001/80/ES, 2004/35/ES, 2006/12/ES, 2008/1/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Uredbe (ES) št. 1013/2006 (Besedilo velja za EGP) UL L 140, 5. 6. 2009, str. 114–135. Paket dopolnjujejo dodatno tudi drugi zakonodajni akti: Uredba Komisije (EU) 2019/318 z dne 19. februarja 2019 o spremembi Uredbe (EU) 2017/2400 in Direktive 2007/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede določitve emisij CO₂ in porabe goriva pri težkih vozilih in Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 98/70/ES z dne 13. oktobra 1998 o kakovosti motornega bencina in dizelskega goriva, ki od dobaviteljev goriv zahteva, da do leta 2020 zmanjšajo emisije toplogrednih plinov iz verige proizvodnje goriv za 6 %. Poleg tega je treba upoštevati še Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020.
- 4 Globalni podnebni sporazum, sprejet na podlagi Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja - Pariški sporazum (2016); Peto poročilo o oceni podnebnih sprememb (AR5 (Medvladni odbor za podnebne spremembe (IPCC), 2014); Spremenimo svet: Agenda 2030 za trajnostni razvoj (Združeni narodi, 2015); Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (United Nations Framework Convention on Climate Change) (1992); Kjotski protokol (1997); Evropa 20 – 20: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast; Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta - Sedmi okoljski akcijski program – splošni okoljski akcijski program Unije do leta 2020; Podnebni in energetski okvir EU do 2030; Kažipot za prehod v nizkoogljivo gospodarstvo do leta 2050 (EU) in Načrt energetske učinkovitosti EU.

1 Povzetek

Meritve podnebnih sprememb kažejo na trend dvigovanja temperature zunanjega zraka; zaznavajo se vse pogostejši ekstremni vremenski dogodki oziroma razmere. Na naravne spremembe (spremembe temperature, padavin, vodnih bilanc in pretokov rek) lahko vplivajo ne le negativni (povzročanje omenjenih sprememb), pač pa tudi pozitivni človeški dejavniki (odprava ali zajezitev omenjenih sprememb). Podnebne spremembe predstavljajo enega izmed največjih izzivov, s katerimi se sooča človeštvo. Uspešnost spopadanja bo odvisna predvsem od učinkovitosti izvajanja ukrepov blaženja (zmanjševanje emisij toplogrednih plinov) in prilagajanja (zmanjševanje in/ali izkoriščanje posledic) nanje. Vse večje zavedanje nevarnosti podnebnih sprememb in njihovih globalnih razsežnosti za človeštvo je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja vodilo v mednarodno sodelovanje držav na znanstvenem in političnem področju. V tem času se je poznavanje vzrokov in posledic podnebnih sprememb dvignilo na višjo raven, s tem pa tudi potrebnih ukrepov za njihovo odpravo. Eden izmed najpomembnejših civilizacijskih ciljev, tj. preprečiti oziroma v največji meri omejiti nevarne podnebne spremembe, se je kot razumno utemeljena ideja sprva prelila v mednarodne politične dogovore, iz njih pa v regionalno in nacionalno zakonodajo. Vendar to ni dovolj – *štejejo dejanja in njihovi rezultati*.

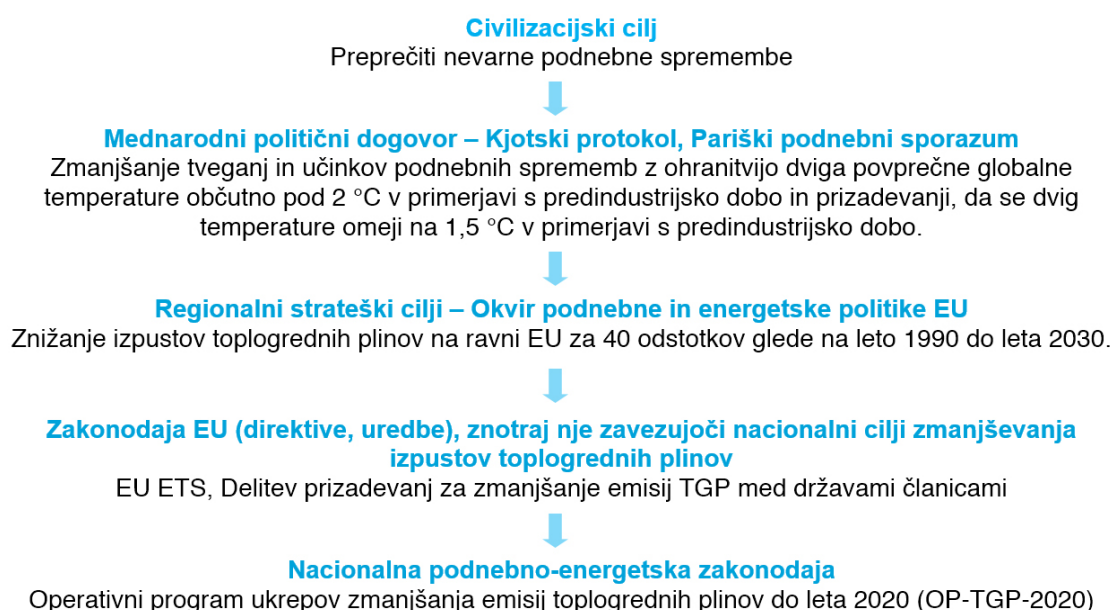
Poleg zavedanja o potrebnosti sprememb, ki se prelijejo v pravne in druge okvire, je potrebno tudi zavedanje o nujnosti systemskega ukrepanja (implementacija ukrepov glede na trenutne razmere, poseganje v te razmere z odločitvami/ukrepi glede na celotno stanje, nujnost systemske povratne zanke glede na merjene rezultate in želene cilje). Okvir brez implementacije je le črka na papirju. Ob odsotnosti resnega, systemsko naravnane ukrepanja pristojnih institucij, se bo razmerje med škodo in koristmi verjetno obrnilo v negativno smer, ne glede na obstoječe, še tako resne strokovne študije in številne programske in druge dokumente. Nasprotno, ustvari se lahko iluzija urejenosti in prizadevnosti, ki z realnimi rezultati nima tesne povezave. Še tako dober zapis nečesa je lahko le zapis nekega upanja, ki ga je zato potrebno preverjati predvsem v praksi.

Za izdelavo ocene in opisa stanja organiziranosti za vodenje in koordinacijo izvajanja podnebne politike oz. ukrepov za zmanjševanje emisij TGP v Republiki Sloveniji je bil narejen pregled delovanja slovenskih institucij oziroma njihovih pristojnosti (bolje rečeno nalog) tako v vsebinskem kot organizacijskem oziroma systemskem smislu. S tem namenom je bila narejena identifikacija in analiza ključnih ovir, ki preprečujejo učinkovito vodenje, koordinacijo in izvajanje politik za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, narejena pa so tudi priporočila za premostitev s tem povezanih ovir.

2 Ocena stanja organiziranosti za izvajanje podnebne politike

2.1 Ključne institucije in politični procesi na področju podnebnih sprememb⁵

Za izdelavo ocene in opisa stanja organiziranosti za vodenje in koordinacijo izvajanja podnebne politike oz. ukrepov za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov (ETGP) je bil narejen pregled delovanja institucij oziroma njihovih pristojnosti, tako v vsebinskem kot organizacijskem oziroma sistemskem smislu.

Slika 1: Prenos zavez iz mednarodne na nacionalno raven

S prikazanim prenosom zavez⁶ na sliki (Slika 1) so tesno povezane ključne institucije in politični procesi na področju podnebnih sprememb; za boljše razumevanje področja jih na kratko navajamo v nadaljevanju gradiva.

2.1.1 Medvladni odbor za podnebne spremembe (IPCC)

Medvladni odbor za podnebne spremembe (angl. *the Intergovernmental Panel on Climate Change* – IPCC) je organ Združenih narodov za ocenjevanje znanosti o podnebnih spremembah, ki sta ga ustanovila Program Združenih narodov za okolje in Svetovna meteorološka organizacija, z namenom zagotavljanja rednih ocen oblikovalcem politik na osnovi obstoječih znanstvenih informacij z vseh vidikov podnebnih sprememb, njihovih posledic in

⁵ Povzeto po: <http://www.slovenija-co2.si/index.php/povezave#EUETS>

⁶ Dostopno na: <http://www.slovenija-co2.si/index.php/povezave>

morebitnih prihodnjih tveganj ter predlaganja strategije blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe. Poglavitna aktivnost IPCC je priprava ocenjevalnih poročil (angl. *Assessment Report* – AR) in njihova objava v rednih časovnih intervalih. Poročila IPCC državam na vseh ravneh zagotavljajo znanstvene informacije, ki jih lahko uporabljajo pri razvoju podnebnih politik in predstavljajo ključno podlago za mednarodna pogajanja o zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov. Za pripravo svojih poročil IPCC mobilizira na stotine znanstvenikov in uradnikov iz različnih okolij, kar zagotavlja objektivnost in preglednost informacij.

2.1.2 Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC)

Znanstveni dokazi iz prvega poročila IPCC iz leta 1990 so poudarili pomen podnebnih sprememb kot izziva, ki ga ne more rešiti posamezna država oziroma regija in zahteva usklajeno delovanje na ravni mednarodne skupnosti. Zato je imelo prvo poročilo IPCC (AR1) odločilno vlogo pri oblikovanju Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (angl. *United Nations Framework Convention on Climate Change* – UNFCCC) kot ključne mednarodne pogodbe za zmanjšanje globalnega segrevanja in obvladovanja posledic podnebnih sprememb. Okvirna konvencija je bila oblikovana leta 1992 med pripravami na zgodovinsko konferenco Združenih narodov o okolju in razvoju v Rio de Janeiru. Veljati je začela 21. marca 1994, pri čemer so danes njene pogodbenice tako rekoč vse države sveta (197 držav).

2.1.3 Mednarodni podnebni sporazumi – Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah, Kjotski protokol in Pariški sporazum

Nevarnost podnebnih sprememb na svetovni ravni obravnava Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC). V njihovem Kjotskem protokolu so določeni zavezujoči emisijski cilji za tiste razvite države, ki so ga ratificirale, kot so države članice EU. To je le prvi korak k potrebnim trajnejšim zmanjšanjem svetovnih emisij. Dolgoročni cilj UNFCCC Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebnih spremembah je »ustalitev koncentracije toplogrednih plinov na ravni, ki bo preprečila nevarno antropogeno poseganje v podnebje«. Slovenija je ratificirala konvencijo z Zakonom o ratifikaciji Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 13/95). Kjotski protokol je prvi korak za doseg tega cilja. V njem so določeni cilji za zmanjšanje emisij za številne industrializirane države, vključno z večino držav članic EU, in omejeno povečanje emisij preostalih držav: 15 starih držav članic EU ima skupni cilj zmanjšanja emisij za 8 % pod stopnjo iz leta 1990 do obdobja 2008–2012. Na podlagi notranjega sporazuma EU je nekaterim državam članicam EU dovoljeno povečati emisije, druge pa jih morajo zmanjšati; večina novih držav članic ima cilje med -6 in -8 % v primerjavi s svojimi osnovnimi leti (pretežno letom 1990). Združene države Amerike, ki imajo visoke emisije toplogrednih plinov, niso ratificirale protokola. Od držav se pričakuje, da bodo izpolnile svoj cilj *predvsem z domačimi politikami in ukrepi*. Dovoljeno jim je, da del svojih ciljev zmanjšanja emisij izpolnijo z naložbami v projekte za zmanjšanje emisij v državah razvoju (Mehanizem za čisti razvoj) ali razvitih državah (Skupno izvajanje). Cilj mehanizma za čisti razvoj je tudi podpiranje trajnostnega razvoja, npr. s financiranjem projektov obnovljivih virov energije.

Kjotski protokol – leta 1995 so države pogodbenice UNFCCC začele pogajanja za krepitev globalnega odziva na podnebne spremembe; s tem namenom je bil dve leti kasneje sprejet Kjotski protokol (s polnim imenom Kjotski protokol k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja). Kjotski protokol je razvite države, ki so zgodovinsko največ prispevale k podnebnim spremembam, pravno zavezal k doseganju ciljev zmanjšanja izpustov TGP. Prvo ciljno obdobje protokola se je začelo leta 2008 in se je končalo leta 2012. Na konferenci pogodbenic v Dohi leta 2012 je bil sprejet dogovor o podaljšanju Kjotskega protokola do 2020, ko so bo začel izvajati Pariški sporazum. Slovenija je Kjotski protokol podpisala oktobra 1998 in ratificirala julija 2002⁷; kot članica EU je v prvem ciljnem obdobju 2008–2012 prevzela svoj delež obveznosti zmanjšanja izpustov TGP glede na izhodiščno leto, ki je znašal -8 %. Z maksimalnim možnim uveljavljanjem ponorov je kjotski cilj v prvem ciljnem obdobju dosegla. V drugem ciljnem obdobju ima EU obveznost znižati izpuste TGP do leta 2020 za 20 % glede na leto 1990. Slovenija se je v okviru delitve obveznosti med članicami zavezala, da izpustov iz sektorjev izven ETS2 ne bo povečala za več kot 4 % glede na leto 2005. Sektorski in horizontalni ukrepi za doseganje tega cilja so zapisani v Operativnem programu ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OP TGP). V okviru ukrepov Kjotski protokol spodbuja pogodbenice iz Aneksa I (kamor sicer ni umeščena Republika Slovenija) k izpolnjevanju svojih obveznosti za količinsko omejevanje in zmanjševanje emisij, glede na razmere v državi v izvajanje in/ali pripravilo novih usmeritve in ukrepov⁸.

Pariški sporazum – od svoje ustanovitve leta 1988 je IPCC pripomogel k opaznemu napredku poznavanja potrebnih ukrepov za preprečitev nevarnega antropogenega, tj. od človeka povzročenega poseganja v delovanje zemeljskega podnebnega sistema. Ob upoštevanju ugotovitev 5. poročila IPCC (AR5) je na 21. zasedanju pogodbenic UNFCCC v Parizu (COP21) 195 držav sprejelo dolgoročni cilj zadržati dvig povprečne globalne temperature občutno pod 2 °C glede na predindustrijsko raven in nadaljevati prizadevanja, da dvig temperature ne presega 1,5 °C. Pariški sporazum je prvi univerzalni, pravno zavezujoči večstranski sporazum o podnebnih spremembah, ki pokriva skoraj vse svetovne emisije. Izvajati se bo začel leta 2020.

7 Zakon o ratifikaciji Kjotskega protokola k Okvirni konvenciji Združenih narodov o spremembi podnebja (MKPOKSP), Ur. l. RS, št. 60/02.

8 Tvrstni ukrepi so (2. člen):

- (i) povečanje energetske učinkovitosti na ustreznih področjih gospodarstva v državi;
- (ii) varstvo in povečanje ponorov in zbiralnikov toplogrednih plinov, ki jih ne nadzira Montrealski protokol, ob upoštevanju obveznosti iz ustreznih mednarodnih okoljskih sporazumov; spodbujanje sonaravnega gospodarjenja z gozdovi, pogozdovanja in ponovnega pogozdovanja;
- (iii) spodbujanje sonaravnih oblik kmetovanja ob upoštevanju podnebnih sprememb;
- (iv) raziskave, spodbujanje, razvoj in povečana uporaba novih in obnovljivih oblik energije, tehnologij za uskladičenje ogljikovega dioksida ter najnovejših in izboljšanih okolju primernih tehnologij;
- (v) postopno zmanjševanje ali opuščanje nepopolnosti trga, finančnih spodbud, oprostitve davkov in dajatev ter subvencij na vseh področjih, na katerih se pojavljajo emisije toplogrednih plinov v nasprotju s cilji konvencije, in uporaba tržnih ukrepov;
- (vi) spodbujanje primernih reform na ustreznih področjih, katerih cilj je spodbujanje usmeritev in ukrepov, ki omejujejo ali zmanjšujejo emisije toplogrednih plinov, ki jih ne nadzira Montrealski protokol;
- (vii) ukrepi za omejevanje in/ali zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, ki jih ne nadzira Montrealski protokol, v prometu;
- (viii) omejevanje in/ali zmanjševanje emisij metana z zajemanjem in uporabo pri ravnanju z odpadki kakor tudi pri proizvodnji, prenosu in distribuciji energije.

Za Slovenijo je Pariški sporazum začel veljati 15. januarja 2017⁹. Vsaka pogodbenica naj bi redno pripravljala, sporočala in posodabljala nacionalno določeni prispevek, ki ga namerava doseči. Pogodbenice izvajajo notranje ukrepe za blaženje podnebnih sprememb, da bi dosegle cilje svojih prispevkov. Pri sporočanju nacionalno določenega prispevka morajo pogodbenice predložiti informacije, potrebne za zagotovitev *jasnosti, preglednosti in razumljivosti*. Pogodbenica lahko svoj trenutni nacionalno določeni prispevek kadarkoli spremeni in si zastavi višje cilje, skladno z usmeritvami, ki jih sprejme Konferenca pogodbenic v vlogi skupščine pogodbenic sporazuma. Pariški sporazum spodbuja aktivno udejstvovanje držav pri odpravljanju ETGP, pri čemer *na države podpisnice prelaga način dela pri odpravi ETGP*. Med konkretnimi ukrepi vse lahko izpostavimo 5. in 6. člen¹⁰: prvi glede gozdov, drugi pa glede pomena celovitih, celostnih in uravnoveženih ne-tržnih pristopov.

2.2 Podnebno-energetska politika EU

Evropska unija je s svojimi (primerjalno) ambicioznimi podnebnimi cilji v svetovnem merilu ena vodilnih regij na področju politik preprečevanja podnebnih sprememb. Te so namenjene tudi vzpostavitvi bolj konkurenčnega, zanesljivega, cenovno dostopnega in vzdržnega energetskega sistema, ki naj bi zmanjšal tveganja zaradi odvisnosti od uvoženih energentov. Nizkoogljiva usmeritev torej ni samo stvar podnebne odgovornosti. Številne evropske države so sprejele nacionalne programe, katerih cilj je zmanjšanje emisij. Na ravni EU so bile sprejete različne politike in ukrepi z Evropskim programom o podnebnih spremembah, na primer:

- večja uporaba obnovljivih virov energije (vetra, sonca, biomase) in kombiniranih obratov za ogrevanje in električno energijo;
- izboljšanja energetske učinkovitosti npr. v stavbah, industriji, gospodinjstvih aparatih;
- zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida iz novih osebnih avtomobilov;
- ublažitveni ukrepi v predelovalni industriji;
- ukrepi za zmanjšanje emisij iz odlagališč.

Sistem EU za trgovanje z emisijami ogljikovega dioksida je temelj prizadevanj EU za stroškovno učinkovito zmanjšanje emisij. Voditelji EU so marca 2007 potrdili ambiciozen načrt o podnebnih spremembah in energiji, da se emisije toplogrednih plinov EU omejijo za najmanj 20 % do leta

9 Zakon o ratifikaciji Pariškega sporazuma (MPS), Ur. l. RS, št. 77/16.

10 Pogodbenice bi morale sprejeti ukrepe za ohranjanje in po potrebi povečanje zmogljivosti ponorov in zbiralnikov toplogrednih plinov, skupaj z gozdovi, kakor je navedeno v točki (d) prvega odstavka 4. člena konvencije. Pogodbenice se spodbujajo k sprejetju ukrepov, s katerimi bodo, tudi prek plačil na osnovi rezultatov, izvajale in podpirale obstoječi okvir usmeritev in sklepov po konvenciji glede politik in spodbud za zmanjševanje emisij zaradi krčenja in degradacije gozdov, pomena ohranjanja, trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in povečevanja gozdnih zalog ogljika v državah v razvoju ter alternativnih politik, denimo skupnih politik blaženja in prilagajanja za celovito in trajnostno gospodarjenje z gozdovi, ob potrditvi, da je treba, kadar je to primerno, spodbujati koristi teh politik, ki niso povezane z ogljikom (5. člen);

Pogodbenice priznavajo pomen celovitih, celostnih in uravnoveženih netržnih pristopov za usklajeno in učinkovito uresničevanje nacionalno določenih prispevkov v povezavi s trajnostnim razvojem in odpravo revščine, med katerimi so blaženje, prilagajanje, financiranje, prenos tehnologij in krepitev zmogljivosti. Namen teh pristopov je:

- (a) spodbujati čim bolj smela prizadevanja za blaženje in prilagajanje;
- (b) krepiti udeležbo javnega in zasebnega sektorja pri uresničevanju nacionalno določenih prispevkov; (c) omogočiti usklajevanje med različnimi instrumenti in ustreznimi institucionalnimi mehanizmi. Za spodbujanje netržnih pristopov iz osmega odstavka tega člena se določi okvir za netržne pristope na področju trajnostnega razvoja (6. člen).

2020 (v primerjavi s stopnjami iz leta 1990) in da se do leta 2020 doseže cilj 20 % skupne rabe primarne energije iz obnovljivih virov energije. Evropska komisija je januarja 2008 predlagala nov sveženj pravil na področjih energije in podnebnih sprememb za doseg cilja zmanjšanja emisij. Različni sektorji, kot so kmetijstvo, promet in gradbeništvo, in vse države članice bodo morali odigrati svojo vlogo in prispevati k evropskim ciljem v skladu s finančnimi zmožnostmi. Komisija za energetsko intenzivne sektorje, kot sta jeklarski sektor in sektor kemikalij, predlaga krepitev sistema EU za trgovanje z emisijami, kar bo pomagalo doseči 20-odstotni cilj. Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov bo zahtevalo rabo obnovljivih virov energije, kar za Evropo pomeni tudi bolj raznoliko energetsko oskrbo. Nova področja politik, za katera se razvijajo dodatni ukrepi zmanjšanja emisij, vključujejo letalstvo, CO₂ in avtomobile ter zajemanje in shranjevanje ogljika¹¹.

Dolgoročna usmeritev EU v nizkoogljčnost se odraža v njenih strateških ciljih glede emisij toplogrednih plinov: zmanjšanje za 40 % do 2030, za 60 % do 2040 in za 80 % do 2050 glede na leto 1990.

Strategija EU za prilagajanje podnebnim spremembam (v nadaljnjem besedilu: strategija) iz aprila 2013 si prizadeva povečati odpornost ozemlja EU s krepitvijo pripravljenosti in zmogljivosti državnih organov na vseh ravneh za odzivanje na vplive podnebnih sprememb. Evropska komisija je leta 2016 začela vrednotenje strategije; preučuje se izvedba in dosežke strategije v primerjavi s pričakovanimi rezultati v času sprejetja strategije. Evalvacija iz novembra 2018 vsebuje horizontalno evalvacijo 28 držav članic¹². Ključni podnebni in energetski cilji EU so določeni v podnebno-energetskem svežnju 2020 in podnebno-energetskem okviru 2030. Sveženj 2020 je sklop zavezujoče zakonodaje, ki naj bi zagotovila, da bo EU dosegla svoje cilje glede podnebja in energije do leta 2020, ki so:

- zmanjšanje emisij TGP za vsaj 20 % glede na leto 1990,
- zmanjšanje porabe energije za vsaj 20 % glede na leto 1990 in
- povečanje deleža energije iz obnovljivih virov v končni rabi na vsaj 20 %.

Na področju podnebnih sprememb so najpomembnejše Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 328 z dne 21. 12. 2018). Svet je 27. februarja 2018 uradno odobril reformo sistema EU za trgovanje z emisijami (ETS) za obdobje po letu 2020. Revidirana direktiva o ETS je za EU velik korak na poti k cilju, da emisije toplogrednih plinov do leta 2030 zmanjša za vsaj 40 %, kot je bilo dogovorjeno na podlagi okvira EU za podnebno in energetsko politiko do leta 2030, in k izpolnitvi njenih zavez iz Pariškega sporazuma. Podnebno-energetski okvir opredeljuje ključne cilje za leto 2030:

11 <https://www.eea.europa.eu/sl/themes/climate/policy-context>

12 https://ec.europa.eu/clima/policies/adaptation/what_en#tab-0-1

- zmanjšanje emisij TGP za vsaj 40 % glede na leto 1990,
- vsaj 27 % delež energije iz obnovljivih virov in
- izboljšanje energetske učinkovitosti za vsaj 27 %.

Izvajanje podnebne politike EU temelji na 1) vseevropskem sistemu trgovanja z emisijami TGP (angl. *Emissions Trading System* – ETS), ki vključuje emisije iz proizvodnje električne energije, težke industrije in letalstva; 2) porazdelitvi prizadevanj med državami članicami oz. nacionalnih ciljih za zmanjšanje emisij TGP v sektorjih, ki niso vključeni v ETS (promet, kmetijstvo, stavbe, široka raba energije, odpadki, industrija in gradbeništvo ter energetika) in 3) upravljanju z viri in ponori emisij iz rabe tal, spremembe rabe tal in gozdarstva (angl. *Land Use, Land Use Change and Forestry* – LULUCF), ki zadeva predvsem kmetijstvo in gozdarstvo.

Posamezne države članice in EU morajo v skladu s Pariškim sporazumom do leta 2020 sekretariatu UNFCCC poslati svoje dolgoročne podnebne strategije s cilji za zmanjšanje emisij TGP, s katerimi bodo prispevale k skupnemu prizadevanju za omejitev naraščanja temperature pod 2 oziroma pod 1,5 °C glede na predindustrijsko raven. EU skupnega cilja zmanjšanja emisij TGP do leta 2050 še ni sprejela, v dokumentu vizija 2050 iz novembra 2018 Evropska komisija predlaga cilj neto ničelnih emisij TGP do leta 2050 na ravni EU za vse države članice EU. Evropska komisija je skupaj z obsežnim analitičnim dokumentom objavila načrt prispevka EU k dolgoročni strategiji, imenovan »Čist planet za vse«. Dokument je podlaga za razpravo v EU o prihodnosti podnebne politike EU in o možnih načinih prehoda za doseg neto ničelne stopnje emisij TGP, kar bi EU omogočilo doseganje ciljev Pariškega sporazuma. Objavljeno sporočilo Evropske komisije ne določa konkretnih ciljev do leta 2050, ampak poudarja osem različnih poti za doseganje cilja EU v skladu z zavezami iz Pariškega sporazuma. Predstavljenih je več možnih scenarijev za zmanjšanje emisij TGP, od -80 % do -100 % (doseganje cilja neto ničelnih emisij TGP do leta 2050). Evropska komisija v dokumentu v skladu z zadnjimi znanstvenimi ugotovitvami Medvladnega odbora za podnebne spremembe ZN poziva k doseganju cilja neto ničelnih emisij TGP do leta 2050¹³.

2.2.1 Sistem trgovanja z emisijami TGP - EU ETS

Kjotski protokol je prvič v zgodovini uvedel pravno zavezujoče cilje zmanjšanja emisij toplogrednih plinov (oz. največje dovoljene emisije) za 37 industrializiranih držav, kar je pripeljalo do potrebe po vzpostavitvi političnih instrumentov za doseganje teh ciljev. Finančno ovrednotenje oz. pripisovanje cene izpustom CO₂ (pogovorno: ogljiku) predstavlja osnovo za uveljavljanje načela »onesnaževalec plača« (povzročitelj izpustov TGP naj plača družbene in okoljske stroške svojega dejanja) in ima lahko obliko trgovanja z emisijami, davkov (npr. na CO₂ in rabo energentov), ali drugih ekonomskih oz. fiskalnih instrumentov. Medtem ko je davčna politika v pristojnosti nacionalnih držav, je na ravni EU kot ključno orodje za spodbujanje zmanjševanja izpustov TGP s strani največjih onesnaževalcev vzpostavljen sistem trgovanja z emisijami EU ETS.

¹³ <https://e-uprava.gov.si/download/edemokracija/datotekaVsebinska/400242?disposition=inline>

2.2.2 Delitev prizadevanj za zmanjšanje emisij TGP med državami članicami

Upravljanje z emisijami TGP iz večine sektorjev, ki niso vključeni v sistem za trgovanje z emisijami EU ETS, določa Odločba o delitvi prizadevanj držav članic za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, s katero so države članice EU prevzele zavezujoče letne cilje glede emisij toplogrednih plinov za obdobje 2013–2020. Cilji se navezujejo na emisije iz sektorjev, kot so promet, poraba energije v stavbah, kmetijstvo in odpadki, pa tudi ne-ETS industrija in proizvodnja energije. Do leta 2020 naj bi nacionalni cilji skupaj prispevali k zmanjšanju skupnih emisij EU v teh sektorjih za približno 10 % v primerjavi z ravno iz leta 2005. Skupaj z 21 % zmanjšanjem emisij, zajetih v sistemu EU za trgovanje z emisijami EU ETS, bo to pripeljalo do splošnega cilja zmanjšanja emisij v podnebnem in energetskem svežnju, in sicer zmanjšanje za 20 % glede na leto 1990. Nacionalni cilji se med državami članicami EU močno razlikujejo. Določeni so bili glede na relativno ekonomsko razvitost držav, merjeno z bruto domačim proizvodom na prebivalca. Medtem ko naj bi razvitejške države zmanjšale svoje izpuste, je manj bogatim državam v teh sektorjih dovoljeno povečanje izpustov zaradi pričakovane gospodarske rasti. Med slednjimi državami je tudi Slovenija, ki lahko emisije do leta 2020 poveča za 4 % glede na leto 1990.

2.2.3 LULUCF – raba tal, sprememba rabe tal in gozdarstvo

Države članice EU so do leta 2020 skladno s Kjotskim protokolom zavezane zagotoviti, da se emisije toplogrednih plinov, ki nastajajo zaradi (spremembe) rabe tal, nadomestijo z enakovrednimi ponori CO₂, ki jih omogočajo ukrepi v tem sektorju. Posek gozda je npr. potrebno nadomestiti s pogozdovanjem oz. izboljšanjem upravljanja s tlemi. To načelo je bilo preneseno tudi v regulativo EU za obdobje 2021–2030. V skladu z zakonodajo EU, sprejeto maja 2018, se bodo morale emisije toplogrednih plinov zaradi rabe tal, spremembe rabe tal in gozdarstva izravnati z vsaj enakovredno odstranitvijo CO₂ iz ozračja v okviru sektorja (Regulation on the integration of land use, land use change and forestry (LULUCF) into the EU's 2030 climate and energy framework). Nova pravila državam članicam zagotavljajo okvir za spodbujanje okolju prijaznejše rabe tal, npr. z razvojem podnebju prijaznejših kmetijskih in gozdarskih praks ter povečanjem prepoznavnosti koristi lesnih proizvodov, ki lahko shranijo ogljik iz ozračja in nadomestijo ogljično intenzivne materiale.

2.2.4 Uredba (EU) 2018/842 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o zavezujočem letnem zmanjšanju emisij toplogrednih plinov za države članice v obdobju od 2021 do 2030 kot prispevku k podnebnim ukrepom za izpolnitev zavez iz Pariškega sporazuma ter o spremembi Uredbe (EU) št. 525/2013 (UL L 156, 19. 6. 2018)

Uredba predstavlja del izvajanja prispevkov Unije iz Pariškega sporazuma, sprejetega na podlagi Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC). Uredba določa obveznosti držav članic v zvezi z njihovimi minimalnimi prispevki v obdobju od 2021 do 2030 pri uresničevanju cilja Unije, da v sektorjih, zajetih v členu 2 te uredbe, v letu 2030 zmanjša svoje emisije toplogrednih plinov za 30 % pod ravno iz leta 2005 ter prispeva k doseganju ciljev Pariškega sporazuma. Ta uredba prav tako določa pravila za določitev

dodeljenih letnih emisij in oceno napredka držav članic pri zagotavljanju minimalnih prispevkov. Uredba določa obveznosti držav članic v zvezi z njihovimi minimalnimi prispevki v obdobju od 2021 do 2030 pri uresničevanju cilja Unije, da v sektorjih, zajetih v členu 2 te uredbe, v letu 2030 zmanjša svoje emisije toplogrednih plinov za 30 % pod ravno iz leta 2005 ter prispeva k doseganju ciljev Pariškega sporazuma. Ta uredba prav tako določa pravila za določitev dodeljenih letnih emisij in oceno napredka držav članic pri zagotavljanju minimalnih prispevkov.

Uredba se uporablja za emisije toplogrednih plinov iz vrst virov IPCC sektorjev energetika, industrijski procesi in uporaba proizvodov, kmetijstvo in odpadki, kot so določene na podlagi Uredbe (EU) št. 525/2013, razen za emisije toplogrednih plinov iz dejavnosti v Prilogi I k Direktivi 2003/87/ES. Vsaka država članica v letu 2030 doseže omejitev svojih emisij toplogrednih plinov za vsaj toliko odstotkov, kot je za to državo članico določeno v Prilogi I, in sicer glede na njene emisije toplogrednih plinov v letu 2005, določene na podlagi odstavka 3 tega člena. Za Republiko Slovenijo to pomeni -15 %.

Glede upravljaljskega dela uredba določa, da Komisiji pomaga Odbor za podnebne spremembe, ustanovljen z Uredbo (EU) št. 525/2013. Komisija v šestih mesecih po vsakem pregledu globalnega stanja, dogovorjenem v skladu s členom 14 Pariškega sporazuma, Evropskemu parlamentu in Svetu predloži poročilo o izvajanju te uredbe, tudi o ravnovesju med ponudbo dodeljenih letnih emisij in povpraševanjem po njih, ter o prispevku te uredbe k izpolnjevanju cilja zmanjšanja celotnih emisij toplogrednih plinov Unije do leta 2030 in njenega prispevka k ciljem Pariškega sporazuma, zlasti kar zadeva potrebo po dodatnih politikah in ukrepih Unije, zaradi potrebnega zmanjšanja emisij toplogrednih plinov s strani Unije in držav članic, vključno z okvirom za obdobje po letu 2030, ter lahko po potrebi poda predloge. Poročila upoštevajo strategije, pripravljene na podlagi člena 4 Uredbe (EU) št. 525/2013, s katerimi naj bi prispevali k oblikovanju dolgoročne strategije Unije.

2.2.5 Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, UL L 328, 21.12.2018

Uredba vzpostavlja mehanizem upravljanja za: a) izvajanje strategij in ukrepov, zasnovanih za izpolnitev ciljev energetske unije in dolgoročnih zavez Unije glede emisij toplogrednih plinov, skladnih s Pariškim sporazumom, za prvo desetletno obdobje od leta 2021 do leta 2030 pa zlasti energetskih in podnebnih ciljev Unije za leto 2030; b) spodbujanje sodelovanja med državami članicami, po potrebi tudi na regionalni ravni, zasnovanega za doseganje ciljev energetske unije; c) zagotavljanje pravočasnosti, preglednosti, točnosti, doslednosti, primerljivosti in popolnosti poročanja Unije in njenih držav članic sekretariatu UNFCCC in sekretariatu Pariškega sporazuma; d) prispevanje k večji regulativni varnosti in varnosti za vlagatelje ter pomoč pri celovitem izkoriščanju priložnosti za gospodarski razvoj, spodbujanje naložb, ustvarjanje delovnih mest ter socialno kohezijo.

Uredba določa celovito poročanje o politikah in ukrepih v zvezi z emisijami toplogrednih plinov in projekcijah, o nacionalnih prilagoditvenih ukrepih, finančni in tehnološki podpori državam v razvoju ter prihodkih z dražb o energiji iz obnovljivih virov, o energetske učinkovitosti, o energetske varnosti, o notranjem trgu energije, o energetske revščini, o raziskavah, inovacijah in

konkurenčnosti in letnem poročanju. Uredba se uporablja za pet razsežnosti energetske unije, ki so tesno povezane in se vzajemno krepijo: a) energetska varnost; b) notranji trg energije; c) energetska učinkovitost; d) razogljičenje ter e) raziskave, inovacije in konkurenčnost.

Vsaka država članica mora po tej uredbi Komisiji do 31. decembra 2019 in nato do 1. januarja 2029, potem pa vsakih deset let, priglasiti celovit nacionalni energetski in podnebni načrt. Prvi načrt obsega obdobje od leta 2021 do leta 2030, ob upoštevanju dolgoročnejske perspektive. Nadaljnji načrti obsegajo desetletno obdobje, ki neposredno sledi koncu obdobja, zajetega v prejšnjem načrtu.

Osnutki celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov – vsaka država članica do 31. decembra 2018 in nato do 1. januarja 2028, potem pa vsakih deset let, pripravi in Komisiji predloži osnutke celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov v skladu s členom 3(1) in Prilogo I. Komisija osnutke celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov oceni in lahko najpozneje šest mesecev pred rokom za predložitev teh celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov državam članicam v skladu s členom 34 izda priporočila za posamezne države članice.

Javno posvetovanje – vsaka država članica zagotovi, da ima javnost zgodaj in učinkovito možnost sodelovati pri pripravi osnutka celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta. Vsaka država članica pri predložitvi teh dokumentov Komisiji priloži povzetek stališč ali začasnih stališč javnosti. Vsaka država članica zagotovi, da je javnost obveščena. Vsaka država članica določi razumne roke, ki omogočajo dovolj časa, da se obvesti javnost, da lahko sodeluje in izrazi svoje stališče. Vsaka država članica pri izvajanju tega člena omeji upravno zapletenost.

Dolgoročne strategije – vsaka država članica do 1. januarja 2020 in nato do 1. januarja 2029, potem pa vsakih deset let, pripravi in predloži Komisiji svojo dolgoročno strategijo za vsaj naslednjih 30 let. Države članice navedene strategije po potrebi vsakih pet let posodobijo.

Celovita nacionalna energetska in podnebna poročila o napredku – brez poseganja v člen 26 vsaka država članica Komisiji do 15. marca 2023 in potem vsaki dve leti poroča o stanju izvajanja svojega celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta, in sicer s poročilom o napredku pri izvajanju celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta, ki obsega vseh pet razsežnosti energetske unije.

E-platforma – Komisija vzpostavi spletno platformo (e-platforma), da olajša komunikacijo med Komisijo in državami članicami, spodbudi sodelovanje med državami članicami in javnosti olajša dostop do informacij. Ko e-platforma postane pripravljena za uporabo, jo države članice uporabljajo za predložitev poročil iz tega poglavja Komisiji. E-platforma začne delovati do 1. januarja 2020.

Komisiji pomagata Odbor za podnebne spremembe pri izvajanju zadev iz člena 19(5), člena 26(7), člena 37(6), člena 38(3) in člena 39(3) ter Odbor za energetska unijo pri izvajanju zadev iz člena 17(4) in člena 33(4).

Ocena napredka – do 31. oktobra 2021 in potem vsaki dve leti Komisija na podlagi celovitih nacionalnih energetske in podnebne poročila o napredku, drugih informacij, ki so predmet poročanja v skladu s to uredbo, kazalnikov in, kadar so na voljo, evropske statistike in podatkov, oceni napredek na tem področju. V primeru, da razvoj politik v državi članici kaže neskladnosti (ali nezadosten napredek) s krovnimi cilji energetske unije, Komisija na podlagi ocene iz člena 29 izda priporočila za navedeno državo članico na podlagi člena 34.

Ob upoštevanju nacionalnih energetske in podnebne načrti države članice: a) omejijo upravno zapletenost in stroške za vse zadevne deležnike; b) upoštevajo medsebojne povezave med petimi razsežnostmi energetske unije, zlasti načelo, da je energetska učinkovitost na prvem mestu; c) uporabijo zanesljive in dosledne podatke in predpostavke po petih razsežnostih, kadar je to ustrezno; d) ocenijo število energetske revnih gospodinjstev in pri tem upoštevajo nujne domače energetske storitve, ki so potrebne za zagotavljanje osnovnega življenjskega standarda v ustreznih nacionalnih okoliščinah, obstoječe socialne politike in druge ustrezne politike, pa tudi okvirne smernice Komisije glede ustreznih kazalnikov energetske revščine.

2.2.6 Evropski podnebni zakon za podnebno nevtralnost EU do 2050

Institucije EU in države članice so skupaj dolžne sprejeti potrebne ukrepe za izpolnitev cilja na ravni EU in nacionalni ravni. Hkrati so v njih podane usmeritve za vse politike EU, s čimer pravila javnim organom, podjetjem ter državljanom in državljanom zagotavljajo predvidljivost. Napredek se bo spremljal vsakih pet let v skladu s pregledom globalnega stanja v okviru Pariškega sporazuma. Glavne usmeritve za doseg cilja za leto 2050¹⁴:

- Na podlagi celovite ocene učinkov bo Komisija posodobila podnebna pravila in predlagala nov cilj EU za leto 2030 v zvezi z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov.
- Komisija bo do junija 2021 pregledala vse ustrezne instrumente politike in jih po potrebi dopolnila za zagotovitev dodatnega zmanjšanja emisij za leto 2030.
- Predlagala bo določitev krivulje za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vso EU za obdobje 2030–2050, za merjenje napredka in zagotovitev predvidljivosti za javne organe, podjetja ter državljanke in državljanke.
- Do septembra 2023 in nato vsakih pet let bo ocenila skladnost ukrepov EU in nacionalnih ukrepov s ciljem podnebne nevtralnosti in krivuljo za obdobje 2030–2050.
- Državam članicam, katerih ukrepi niso skladni s ciljem podnebne nevtralnosti, bo lahko izdala priporočila, ki jih bodo države članice morale ustrezno upoštevati oziroma pojasniti, zakaj jih niso upoštevale. Komisija lahko tudi pregleda ustreznost krivulje in ukrepov na ravni Unije.
- Države članice bodo morale razviti in izvajati tudi strategije prilagajanja, da bi okrepile odpornost in zmanjšale ranljivost zaradi učinkov podnebne spremembe.
- Da bi pri prehodu na podnebno nevtralno Evropsko unijo sodelovali vsi sektorji družbe in gospodarstva, je Komisija začela javno posvetovanje o novem evropskem podnebnem paketu. S to pobudo omogoča sooblikovanje nove podnebne ukrepe, izmenjavo

¹⁴ https://ec.europa.eu/slovenia/news/eu-climate-law-and-eu-climate-pact_sl

informacij, izvajanje lokalnih dejavnosti in predstavitev rešitev, ki jih lahko uporabijo tudi drugi.

Javno posvetovanje bo trajalo 12 tednov. Prispevki bodo uporabljeni za oblikovanje podnebne pakta, ki bo predstavljen pred zasedanjem konference Združenih narodov o podnebnih spremembah novembra 2020 v Glasgowu (COP26).

2.2.7 Evropski zeleni dogovor - postati prva podnebno nevtralna celina COM(2019) 640 final

Največji izziv in priložnost našega časa je do leta 2050 postati prva podnebno nevtralna celina na svetu. V ta namen je Evropska komisija predstavila evropski zeleni dogovor – najbolj ambiciozen sveženj ukrepov, ki naj bi evropskim državljanom in podjetjem prinesel koristi zaradi prehoda na trajnostno zeleno gospodarstvo. Ukrepi, ki jih spremlja časovni načrt ključnih politik, zajemajo ambiciozno zmanjšanje izpustov, naložbe v vrhunske raziskave in inovacije ter ohranjanje evropskega naravnega okolja. Z naložbami v zelene tehnologije, trajnostne rešitve in nove možnosti za podjetja je zeleni dogovor lahko nova evropska strategija rasti. Da bi uspela, je bistvena polna podpora in sodelovanje javnosti ter vseh deležnikov. Evropski zeleni dogovor utira pot poštenemu in socialno pravičnemu prehodu. Oblikovan je namreč tako, da v tej pomembni preobrazbi ne bo nihče prezrt in nobena regija zapostavljena.

Zeleni dogovor uvaja nove ukrepe: povečanje podnebnih ambicij EU za leti 2030 in 2050; zagotavljanje čiste, cenovno dostopne in varne energije; mobiliziranje industrije za čisto in krožno gospodarstvo; gradnja in obnova na energetske učinkovit in energetske učinkovit način; pospešen prehod k trajnostni in pametni mobilnosti; od »Kmetije do vilic«: oblikovanje poštenega, zdravega in okolju prijaznega prehrabnega sistema; ohranjanje in obnavljanje ekosistemov in biotske raznovrstnosti ter ambicija ničelnega onesnaževanja okolja brez strupov.

Evropska komisija želi vključevanje trajnosti v vse politike EU in vidi EU kot globalnega vodjo: globalni izzivi podnebnih sprememb in degradacije okolja zahtevajo namreč globalni odziv. EU bo še naprej zagotavljala, da bo Pariški sporazum ostal nepogrešljiv, večstranski okvir za boj proti podnebnim spremembam. Vzporedno bo EU okrepila dvostransko sodelovanje s partnerskimi državami in po potrebi vzpostavila inovativne oblike sodelovanja, poudarek bo dan tudi neposrednim sosedom. Evropski klimatski dogovor – vključevanje in zavzetost javnosti in vseh zainteresiranih strani je ključnega pomena za uspeh evropskega zelenega sporazuma. Komisija bo do marca 2020 začela z evropskim podnebnim paktom, na katerem se bo osredotočila na tri načine za sodelovanje z javnostjo pri podnebnih ukrepih. Podnebni pakt bo temeljil na nizu državljanskih dialogov in zborov državljanov po vsej EU ob vlogi odborov socialnega dialoga. Poleg podnebne pakta bi morale Komisija in države članice zagotoviti, da se bodo uporabljala vsa razpoložljiva orodja za načrtovanje evropskega zelenega sporazuma. Najpomembnejši med njimi so nacionalni energetske in podnebni načrti in predlagani strateški nacionalni načrti za izvajanje skupne kmetijske politike. Evropska sredstva, tudi za razvoj podeželja, bodo pomagala podeželskim območjem in dajala priložnosti v krožnem in biogospodarstvu. Komisija in države članice morajo prav tako zagotoviti, da politike in zakonodaja učinkovito izvaja. Komisija bo razmislila o reviziji Aarhuške uredbe, da bi izboljšala

dostop do upravnega in sodnega varstva na ravni EU za državljane in nevladne organizacije, ki izražajo zaskrbljenost glede zakonitosti odločitev z vplivi na okolje. Komisija bo tudi sprejela ukrepe za izboljšanje njihovega dostopa do pravice pred nacionalnimi sodišči v vseh državah članicah. Komisija bo spodbujala tudi ukrepe proti okoljskemu kriminalu. Evropski zeleni dogovor začne novo strategijo rasti za EU. Podpira prehod EU v pošteno in uspešno družbo, ki se bo odzvala na izzive s podnebnimi spremembami in degradacijo okolja izboljšati kakovost življenja sedanjih in prihodnjih generacij. Komisija vabi Evropski parlament in Evropski svet, da sprejmeta evropski zeleni dogovor in s tem izrazita težo ukrepom, ki jih dogovor vsebuje.

2.2.8 Direktiva (EU) 2018/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spremembi Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti

Že skladno s 3. členom Direktive 2012/27/EU (ki jo spreminja predmetna direktiva) mora vsaka država članica določiti okvirni nacionalni cilj povečanja energetske učinkovitosti, ki temelji na porabi primarne ali končne energije, na prihranku primarne ali končne energije ali na energetski intenzivnosti. Države članice o teh ciljih v skladu s členom 24(1) in delom 1 Priloge XIV uradno obvestijo Komisijo. Po direktivi 2018/2002 bo Komisija do 31. oktobra 2022 ocenila, ali je Unija dosegla krovne cilje povečanja energetske učinkovitosti za leto 2020.

Ta direktiva določa skupni okvir ukrepov za spodbujanje energetske učinkovitosti v Uniji, da se zagotovi izpolnitev krovnih ciljev Unije 20 % povečanja energetske učinkovitosti do leta 2020 in krovnih ciljev najmanj 32,5 % povečanja energetske učinkovitosti do leta 2030, ter postavlja temelj za dodatno izboljšanje energetske učinkovitosti po teh letih. Ta direktiva določa pravila za odpravo preprek na energetskem trgu in pomanjkljivosti trga, ki ovirajo učinkovitost pri oskrbi z energijo in rabi energije, ter predvideva določitev okvirnih nacionalnih ciljev in prispevkov glede povečanja energetske učinkovitosti za leti 2020 in 2030.

Vsaka država članica bo določila nacionalne okvirne prispevke glede energetske učinkovitosti k ciljem Unije za leto 2030 iz člena 1(1) te direktive v skladu s členoma 4 in 6 Uredbe (EU) 2018/1999. Države članice pri določanju teh prispevkov upoštevajo, da poraba energije v Uniji leta 2030 ne sme preseči 1.273 Mtoe primarne energije in/ali 956 Mtoe končne energije. Države članice o teh prispevkih uradno obvestijo Komisijo v svojih celovitih nacionalnih energetskih in podnebnih načrtih v skladu s členi 3 in 7 do 12 Uredbe (EU) 2018/1999.

Direktiva daje nove zaveze glede *obveznosti prihranka energije* – države članice morajo doseči skupni prihranek končne porabe energije, ki ustreza vsaj: (a) novim letnim prihrankom v obdobju od 1. januarja 2014 do 31. decembra 2020 v višini 1,5 % letne količine prodane energije končnim odjemalcem, glede na povprečje v zadnjih treh letih pred 1. januarjem 2013. Iz tega izračuna se lahko deloma ali v celoti izključi količina prodane energije, ki se porabi za prevoz; (b) novim letnim prihrankom v obdobju od 1. januarja 2021 do 31. decembra 2030 v višini 0,8 % letne porabe končne energije, glede na povprečje v zadnjih treh letih pred 1. januarjem 2019.

V skladu s strategijo za energetske unijo in načeli dobrega upravljanja bi bilo treba dati večji pomen pravilom glede spremljanja in preverjanja, ki veljajo za izvajanje sistemov obveznosti

energetske učinkovitosti ali alternativnih ukrepov politike, pa tudi zahtevi za preverjanje *statistično reprezentativnega vzorca ukrepov*. V Direktivi 2012/27/EU, kakor je spremenjena s to direktivo, bi bilo treba statistično pomemben delež in reprezentativni vzorec ukrepov za izboljšanje energetske učinkovitosti razumeti kot zahtevo, da se podskupina statistične populacije zadevnih ukrepov za prihranke energije vzpostavi tako, da bo natančno odražala celotno populacijo vseh ukrepov za prihranke energije in tako omogočala ustrezno zanesljive zaključke glede zaupanja v celotno skupino ukrepov.

Do 28. februarja 2024 in nato vsakih pet let Komisija oceni to direktivo ter o tem Evropskemu parlamentu in Svetu predloži poročilo. Države članice morajo uveljaviti zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, do 25. junija 2020. Zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s točkami 5 do 10 člena 1 ter točkami 3 in 4 Priloge, uveljavijo do 25. oktobra 2020.

2.2.9 Poročilo Evropske okoljske agencije o stanju in napovedih za evropsko okolje

Gre za poročilo SOER Evropske agencije za okolje (EEA) in v izdaji za leto 2020 so opredeljene resne vrzeli med stanjem okolja in obstoječimi kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji politike EU. Pričakovanja državljanov glede bivanja v zdravem okolju morajo biti izpolnjena, zato mora zagotavljanje zdravega okolja postati temelj nacionalnih politik in politik EU. Ob tem pa ni dovolj samo storiti več, temveč moramo stvari narediti na drugačen način. V naslednjem desetletju bomo potrebovali povsem drugačne odgovore na svetovne okoljske in podnebne izzive v primerjavi s tistimi, ki smo jih zagotavljali v zadnjih 40 letih. Namen tega poročila je zagotavljanje informacij za razprave o evropskih politikah za leto 2030, vključno z usmeritvami do leta 2050 in naprej. Prihodnje politike morajo temeljiti na obstoječih odzivih na naše okoljske in podnebne izzive – na pravnem redu – in se morajo odzvati tudi na najsodobnejše znanje, ki zahteva bistveno drugačne pristope – tako v zvezi s tem, kaj moramo storiti, kot s tem, kako moramo to storiti. Za doseganje dejanske spremembe pa je potrebno več kot zgolj sprememba v načinu razmišljanja. Osredotočiti se je treba na pospešeno izvajanje številnih tako tehnoloških kot družbenih rešitev in inovacij, ki že obstajajo, hkrati pa spodbujati dodatne raziskave in razvoj, vzpodbuditi spremembe vedenjskih navad in, kar je bistvenega pomena, prisluhniti državljanom in z njimi sodelovati. Poročilo poudarja razumevanje sistemskih izzivov in odziv nanje: trdovratnost večjih okoljskih izzivov je mogoče pojasniti z različnimi povezanimi dejavniki. Doseganje trajnostne vizije EU do leta 2050 je mogoče, vendar bo potrebna korenita sprememba značilnosti in ambicioznosti ukrepov. To pomeni tako krepitev uveljavljenih političnih orodij kot tudi njihovo nadgradnjo z inovativnimi pristopi k upravljanju. Na podlagi spoznanj poročilo opredeli vrsto pomembnih področij, na katerih je za omogočanje prehoda potrebno ukrepanje: izboljšanje izvajanja politik, njihovo medsebojno povezovanje in skladnost; razvoj bolj sistemskih, dolgoročnih okvirov politike in zavezujočih ciljev; vodilno mednarodno ukrepanje, usmerjeno k trajnosti; spodbujanje inovacij v celotni družbi; povečanje naložb in preusmeritev financiranja; obvladovanje tveganj in zagotavljanje socialno pravičnega prehoda ter povezovanje znanja z ukrepi.

2.3 Ocena in opis stanja organiziranosti za vodenje in koordinacijo izvajanja podnebne politike v Sloveniji

Za razliko od sistema skupnosti za trgovanje s pravicami do ETGP, v katerem se zmanjšanje emisij ureja na ravni EU, so za opredelitev in izvajanje nacionalnih politik in ukrepov za omejitev emisij iz sektorjev, zajetih v Odločbi 406/2009/ES¹⁵ o delitvi prizadevanj, odgovorne države članice. Slovenija je na vprašanje »kako« (bo dosegla svoje cilje do 2020) odgovorila s sprejetjem Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OP TGP). V njem so nacionalni cilji prevedeni v sektorske cilje in ukrepe do 2020. V okviru podnebno-energetskega zakonodajnega paketa, ki je bil sprejet konec leta 2008, je Slovenija sprejela pravno zavezujoče cilje za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020. V skladu z Odločbo se obveznost zmanjšanja (omejevanja) emisij toplogrednih plinov nanaša samo na emisije sektorjev, ki niso vključeni v shemo trgovanja s pravicami do emisije toplogrednih plinov v skladu z Direktivo 2009/29/ES¹⁶.

Obveznost zmanjšanja emisij toplogrednih plinov iz Odločbe 406/2009/ES se nanaša na:

- emisije iz rabe goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju;
- emisije iz rabe goriv v prometu;
- emisije iz rabe goriv (v malih in srednje velikih podjetjih v industriji in energetiki); ubežne emisije iz energetike;
- procesne emisije iz industrijskih postopkov;
- raba topil in drugih proizvodov;
- emisije iz kmetijstva;
- emisije iz ravnanja z odpadki.

Cilj Slovenije do leta 2020 je, da se emisije toplogrednih plinov ne bodo povečale za več kakor 4 % glede na leto 2005 oziroma da bodo leta 2020 manjše od vrednosti 12.117 kt CO₂ ekv¹⁷. OP TGP je izvedbeni načrt ukrepov, s katerimi naj bi Republika Slovenija dosegla cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov na podlagi Odločbe 406/2008/ES. Ključni gradniki za izvajanje evropske zakonodaje na področju podnebne politike do leta 2020 so akcijski načrti, ki jih je že sprejela Vlada RS: Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 (AN OVE); Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2008–2016 (AN URE) ter Operativni program ravnanja s komunalnimi odpadki, ki ga je Vlada RS sprejela 2013. Slovenija bo morala za vsako leto od leta 2013 do 2020 dokazovati, da v sektorjih, za katere velja Odločba 406/2009/ES ne presega dodeljenih letnih količin emisij. Temu naj bi sledil tudi seznam ukrepov OPTGP. Pregled najpomembnejših dokumentov Republike Slovenije na tem področju mora z vidika uspešnosti in učinkovitosti potekati skladno z delovanjem zgoraj omenjenih javnih

15 Odločba 406/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o prizadevanju držav članic za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, da do leta 2020 izpolnijo zavezo Skupnosti za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov (UL L št. 140 z dne 5.6.2009, stran 136).

16 Direktiva 2009/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spremembi Direktive 2003/87/ES z namenom izboljšanja in razširitve sistema Skupnosti za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov (UL L št. 140, z dne 5.6.2009, stran 63).

17 Izvedbeni sklep Komisije št. 2013/634/EU z dne 31. oktobra 2013 o prilagoditvah dodeljenih letnih emisij za države članice za obdobje 2013 do 2020 v skladu z Odločbo št. 406/2009/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 292 z dne 1.11.2013, stran 19); za izračun je upoštevana vrednost potenciala globalnega segrevanja iz 2. Ocenjevalnega poročila medvladnega foruma o podnebnih spremembah (IPCC).

institucij. Kot prvo je treba identificirati posamezne pristojnosti, ki jih imajo navedene institucije, nakar je treba na podlagi pregledanih dokumentov identificirati in analizirati ključne, zlasti organizacijske, institucionalne in pravne ovire, ki ovirajo učinkovito vodenje in izvajanje podnebne politike (primernost organizacijske strukture glede na naloge in vključenost različnih resorjev, kadrovska podpora institucij), glede na naloge, ki jih opravljajo institucije.

2.3.1 Strategija razvoja Slovenije 2030

Slovenija je proces načrtovanja uresničevanja ciljev trajnostnega razvoja (angl. *Sustainable Development Goals*) in spremljanje napredka povezala s pripravo Strategije razvoja Slovenije 2030 (SRS30), ki v ospredje prav tako postavlja uravnotežen gospodarski, družbeni in okoljski razvoj. To zahteva tesno medresorsko usklajevanje, celovit pristop vlade in vključevanje raznovrstnih deležnikov. Koordinator za spremljanje uresničevanja ciljev Agende 2030¹⁸ na nacionalni ravni je organ, pristojen za razvoj. Komuniciranje in usklajevanje z ministrstvi in vladnimi službami poteka prek Stalne medresorske delovne skupine za razvojno načrtovanje. Osrednji cilj Strategije razvoja Slovenije 2030 je zagotoviti kakovostno življenje za vse. Uresničiti ga je mogoče z uravnoteženim gospodarskim, družbenim in okoljskim razvojem, ki upošteva omejitve in zmožnosti planeta ter ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove. Na ravni posameznika se kakovostno življenje kaže v dobrih priložnostih za delo, izobraževanje in ustvarjanje, v dostojnem, varnem in aktivnem življenju, zdravem in čistem okolju ter vključevanju v demokratično odločanje in soupravljanje družbe. Med strateškimi usmeritvami države je tudi »ohranjeno zdravo naravno okolje«. Ciljna vrednost za leto 2030 je 27-odstotni delež obnovljive energije v končni rabi energije. Poglavje 8 naslavlja nizkoogljično krožno gospodarstvo, načine za doseganje ciljev¹⁹ in kazalnike uspešnosti (Slika 2).

Poglavje 9 strategije naslavlja trajnostno upravljanje naravnih virov, cilje²⁰ in kazalnike uspešnosti (Slika 3).

18 Agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 (Agenda 2030), sprejeta na vrhu Organizacije združenih narodov (OZN) septembra 2015 in v veljavi od 1. januarja 2016.

19 Cilj bomo dosegli:

- a) s prekinitvijo povezave med gospodarsko rastjo in rastjo rabe virov ter izpustov TGP, kar bo možno z izobraževanjem in povezovanjem različnih deležnikov za prehod v krožno gospodarstvo;
- b) s spodbujanjem inovacij, uporabe oblikovanja in informacijsko-komunikacijskih tehnologij za razvoj novih poslovnih modelov in proizvodov za učinkovito rabo surovin, energije ter s prilagajanjem na podnebne spremembe;
- c) z nadomestitvijo fosilnih goriv s spodbujanjem URE in rabe OVE na vseh področjih rabe energije, ob usklajevanju interesov na presečnih področjih: voda – hrana – energija – ekosistemi;
- d) z zagotavljanjem, da infrastruktura in raba energije v prometu podpira prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo ter omogočata trajnostno mobilnost, tudi z uvajanjem novih konceptov mobilnosti in povečanjem deleža javnega potniškega prometa;
- e) z uporabo prostorskega načrtovanja za oblikovanje vozlišč nizkoogljičnega krožnega gospodarstva in razvojnih rešitev na regionalni in lokalni ravni.

20 Cilj bomo dosegli:

- a) z uvajanjem ekosistemskega načina upravljanja naravnih virov in s preseganjem sektorskega načina razmišljanja, med drugim s pravočasnim usklajevanjem nacionalnih in čezmejnih interesov na presečnih področjih voda – hrana – energija – ekosistemi, ki se bodo v prihodnosti spreminjali in prilagajali tudi zaradi posledic podnebnih sprememb;
- b) z učinkovitim upravljanjem površinskih in podzemnih voda, obalnih in morskih virov ter z doseganjem njihovega dobrega stanja;

Kazalnik	Vir	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost za leto 2030	Povprečje EU
Snovna produktivnost	Eurostat	1,79 SKM/kg (2015)	3,5 SKM/kg	2,19 SKM/kg (2015)
Delež obnovljivih virov v končni rabi energije	Eurostat	22 % (2015)	27 %	16,7 % (2015)
Emisijska produktivnost (BDP/izpusti toplogrednih plinov)	Eurostat, ARSO	2,9 SKM/kg CO2 ustreznik (2015)	Povprečje EU v letu 2030	3,3 SKM/kg CO2 ustreznik (2015)

Slika 2: Kazalniki uspešnosti za nizkoogljično krožno gospodarstvo (Vir: SRS30)

Kazalnik	Vir	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost za leto 2030	Povprečje EU
Kmetijska zemljišča v uporabi, delež v skupni površini	Eurostat	23,7 % (2016)	> 24 %	40 % (2013)
Kakovost vodotokov – biokemijska potreba po kisiku v rekah	ARSO, EEA	1,05 mg O2/l (2015)	< 1 mg O2/l	2,19 mg O2/l (2012)
Ekološki odtis	CFN	4,7 gha/osebo (2013)	3,8 gha/osebo	4,9 gha/osebo (2013)

Slika 3: Kazalniki uspešnosti za trajnostno upravljanje naravnih virov (Vir: SRS30)

Za izvajanje razvojnih ciljev Slovenije je v Strategiji zapisano, da »bosta pripravljena štiriletni **državni program razvojnih politik (DPRP)** in **srednjeročna fiskalna strategija**, ki se bosta letno podaljševala. DPRP bo vseboval ukrepe in aktivnosti na podlagi ciljev te strategije in z njo skladnih horizontalnih ter sektorskih strateških dokumentov. Pozneje bomo z uporabo OECD-jevega okvira za ocenjevanje vplivov posameznih scenarijev oziroma dogovorjenih ukrepov spremljali tudi uresničevanje ciljev strategije in smeri poti razvojne politike do leta 2030 ali 2050.

- z zagotavljanjem trajnostnega razvoja gozda kot ekosistema z vidika njegovih ekoloških, gospodarskih in socialnih funkcij;
- s preprečevanjem čezmernega onesnaževanja vseh sestavin okolja;
- z ohranjanjem visoke stopnje biotske raznovrstnosti in kakovosti naravnih vrednot ter s krepitvijo ekosistemskih storitev;
- s trajnostnim upravljanjem tal in ohranjanjem ekosistemskih storitev tal, preprečevanjem nadaljnje degradacije in sanacijo degradiranih tal;
- s trajnim varovanjem in ohranjanjem kakovostnih kmetijskih zemljišč ter s spodbujanjem kmetijske prakse za povečanje samooskrbe z lokalno trajnostno, predvsem ekološko pridelavo živil, ki pozitivno vplivajo na zdravje ljudi;
- z zagotavljanjem kakovostnega bivalnega okolja ob odgovornem in učinkovitem ravnanju s prostorom, s prednostno rabo funkcionalno degradiranih območij, na podlagi usklajenih prednostnih in uravnoteženih nalog, tudi v luči skladnejšega regionalnega razvoja;
- z zagotavljanjem sistema upravljanja na vseh ravneh za čim učinkovitejše prilagajanje na podnebne spremembe in čim boljši izkoristek priložnosti, ki jih te prinašajo.

Okvir je sestavljen iz štirih enakovrednih in prepletenih modulov: osnovni makroekonomski model, okoljsko-energetski model, modul za ocenjevanje učinkov ukrepov na področju zdravstvenega varstva ter modul za ocenjevanje učinkov dohodkovne neenakosti. Za vodenje priprave DPRP je *zadolžen organ, pristojen za razvoj, skupaj z ministrstvom za finance in ob aktivnem sodelovanju vseh vladnih resorjev*. Usklajevanje dokumenta bo potekalo prek Stalne medresorske delovne skupine za razvojno načrtovanje. Skupina deluje kot mehanizem za horizontalno sodelovanje v okviru priprave Strategije razvoja Slovenije 2030 in drugih osrednjih strateških in izvedbenih dokumentov ter pri usklajevanju in spremljanju izvajanja posameznih vsebin s področja razvoja. V okviru posameznega razvojnega cilja se prepletajo vsebine politik, ki so v pristojnosti različnih resorjev, zato bo treba za uspešno izvajanje strategije okrepiti učinkovitost medresorskega usklajevanja in sodelovanja. Večdimenzionalnost ciljev zaradi svoje kompleksnosti zahteva skupne napore pri njihovem uresničevanju in učinkovito usklajevanje med posameznimi politikami. Poleg tega bo treba krepiti tudi večnivojske mehanizme upravljanja za zagotavljanje skladnejšega regionalnega razvoja, kjer je prostorsko načrtovanje eden od pomembnih vzvodov za doseganje razvojnih sinergij. Za usklajenost sektorskih strateških, razvojnih in akcijskih načrtov, programov ter aktivnosti s krovno strategijo razvoja države so odgovorni njihovi nosilci. Organ, pristojen za razvoj, bo s procesi medresorskega usklajevanja spremljal priprave posameznih sektorskih dokumentov in skrbel za njihovo usklajenost s Strategijo razvoja Slovenije 2030. V procesu priprave strateških dokumentov in predpisov na horizontalni ravni ter na posameznih sektorskih področjih bo večja pozornost namenjena ustrezni analizi stanja, opredelitvi ciljev in oceni posledic za različna področja razvoja. Zato je treba v okviru resorjev nadgraditi znanja s teh področij in sistemsko uvesti osredotočenost na zastavljene cilje. Hkrati je treba razviti človeške vire ter vzpostaviti orodja za upravljanje kolektivnega znanja, informacij in podatkov za njihovo analiziranje in integrirano vodenje razvojnih politik«.

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj naj bi po strategiji v vsakoletnem poročilu o razvoju spremljal izvajanje ciljev strategije razvoja Slovenije, ki za potrebe analize poleg v strategiji določenih kazalnikov vključuje tudi širši nabor drugih razvojnih kazalnikov.

Na podlagi sprejetega DPRP bo pripravljen **načrt analize uspešnosti in učinkovitosti doseganja posameznih ciljev za celotno obdobje**. Analize bosta izvajala organ, pristojen za razvoj, in ministrstvo za finance, ki se bosta za ta namen strokovno izpopolnila oziroma se bosta povezala z ustreznimi institucijami. Vlada se bo enkrat letno seznanila z ugotovitvami analiz, ki jih bo upoštevala pri razvojnem načrtovanju politik in načrtovanju porabe proračunskih sredstev. Zaradi neprekinjenega strateškega pristopa k razvoju in spremljanja doseganja razvojnih ciljev Slovenije bo Vlada RS ustanovila **svet za razvoj**, v katerega bodo vključeni predstavniki socialnih partnerjev, zasebnega sektorja, civilne družbe, strokovnih institucij, regionalnih in lokalnih skupnosti ter vlade.

Iz dostopnih virov ni razbrati, ali je bil sprejet kakšen DPRP, srednjeročna fiskalna strategija oz. narejen načrt analize uspešnosti in učinkovitosti doseganja posameznih ciljev za celotno obdobje ter ustanovljen svet za razvoj. Iz spleta je razbrati, da je MGRT (kot odgovoren organ za izvajanje SRS30) julija 2018 pripravilo Operativni načrt o sodelovanju ministrstva pri pripravi

regionalnih razvojnih programov 2021–2027 (zasnovan kot projekt) za krepitev večnivojskih mehanizmov upravljanja za zagotavljanje skladnejšega regionalnega razvoja. SRS30 ne predvideva operativnih načrtov, zato ni jasno, kam predmetni načrt sodi v okviru SRS30 (načrt naslavlja dokumente razvojnega načrtovanja, regionalne prostorske plane in njihovo vlogo).

2.3.2 Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020

V okviru podnebno-energetskega zakonodajnega paketa, ki je bil sprejet konec leta 2008, je Slovenija sprejela pravno obvezujoče cilje za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020. V skladu z Odločbo 406/2009/ES se obveznost zmanjšanja (omejevanja) emisij toplogrednih plinov nanaša samo na emisije sektorjev, ki niso vključeni v shemo trgovanja s pravicami do emisije toplogrednih plinov v skladu z Direktivo 2009/29/ES. Obveznost zmanjšanja ETGP iz Odločbe 406/2009/ES se nanaša na:

- emisije iz rabe goriv v gospodinjstvih in storitvenem sektorju;
- emisije iz rabe goriv v prometu;
- emisije iz rabe goriv (v malih in srednje velikih podjetjih v industriji in energetiki); ubežne emisije iz energetike;
- procesne emisije iz industrijskih postopkov;
- raba topil in drugih proizvodov;
- emisije iz kmetijstva;
- emisije iz ravnanja z odpadki.

Operativni program ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 (OP TGP) se osredotoča na naslednja področja: zelena rast gospodarstva, energetska sanacija stavb, promet, kmetijstvo, drugi sektorji (industrija: za konkurenčno nizkoogljično proizvodnjo; ravnanje z odpadki: zmanjševanje emisij metana in krožno gospodarstvo; raba tal in gospodarjenje z gozdovi), izobraževanje, usposabljanje, informiranje in ozaveščanje.

Peto poglavje operativnega programa naslavlja njegovo organizacijo izvajanja: **ministrstvo, pristojno za varstvo okolja**, koordinira izvajanje OP TGP. Vodi in spremlja izvajanje OP TGP in sodeluje s sektorji pri pripravi, uveljavljanju in izvajanju ukrepov tega programa. Sodeluje z relevantnimi deležniki na tem področju, kot so lokalne skupnosti, nevladne organizacije, gospodarstvo, raziskovalne institucije. Za doseganje ciljev OP TGP sodeluje pri oblikovanju prioritet sektorskih, medsektorskih in razvojnih programov ter ukrepov in instrumentov in v okviru postopkov CPVO in z drugimi aktivnostmi zagotavlja integracijo ciljev zmanjševanja emisij TGP v sektorske programe. Pri pripravi in izvajanju programa za večjo uveljavitev energetskega pogodbenišтва je potrebno sodelovanje Ministrstva, pristojnega za infrastrukturo, Ministrstva za finance in Ministrstva za pravosodje – Direktorata za investicije in nepremičnine, pa tudi Ministrstva, pristojnega za gospodarstvo, Javne agencije Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma (SPIRIT Slovenija), samoupravnih lokalnih skupnosti in lokalnih energetskega agencij v vlogi pospeševalcev uvajanja projektov energetskega pogodbenišтва.

V povezavi z uvajanjem energetskega pogodbeništva je ključna tudi *koordinacija akterjev* za zagotavljanje namenskih virov povratnih sredstev, dostopnih pri mednarodnih finančnih institucijah. Odgovornost posameznih resorjev (za neizvedbo posameznega ukrepa) ni določena. Za koordinacijo teh aktivnosti je odgovorno **ministrstvo, pristojno za razvoj**.

Energetska revščina (pomoč pri zmanjšanju stroškov energije): priprava in izvajanje primerne programa, katerega izvedba bi morala poleg strokovnega vključevati tudi socialno delo, zahteva sodelovanje več akterjev, na ravni vlade predvsem Ministrstva za infrastrukturo, za prostor, za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), poleg tega pa tudi samoupravnih lokalnih skupnosti, Centrov za socialno delo, nevladnih organizacij in upravljavcev socialnih stanovanj.

URE (učinkovita raba energije) in izraba OVE (obnovljivi viri energije) v majhnih in srednje velikih podjetjih (MSP). Za to ciljno skupino bi bilo zato smiselno oblikovati poseben program, ki te ovire premošča in katerega priprava in izvajanje bi zahtevala predvsem sodelovanje MzI in MGRT, pa tudi Eko sklada in lokalnih energetskih agencij. URE in izraba OVE v stavbah, ki so kulturna dediščina. Pri pripravi in izvajanju takšnega programa za URE in izrabo OVE bi bilo na ravni vlade smiselno sodelovanje MzI, MK in MP – Direktorata za investicije in nepremičnine, pa tudi akterjev, kot so samoupravne lokalne skupnosti, Eko sklad in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Zeleno javno naročanje je izrazito horizontalen ukrep, ki terja sodelovanje več resorjev. Pri tem je Ministrstvo za finance (MF) pristojno zgolj za ustrezno umestitev kriterijev za zeleno javno naročanje v postopke javnega naročanja oziroma javnonaročniško zakonodajo, za določanje vsebine kriterijev za doseganje ciljev na področju okoljske, energetske, kmetijske in drugih politik, ki so integrirane v zeleno javno naročanje pa so pristojna druga ministrstva. Organizacija usposabljanj za zeleno javno naročanje je naloga ministrstva, pristojnega za javno upravo, pri izvedbi pa morajo sodelovati vsa pristojna, resorna ministrstva. Za učinkovito izvajanje instrumenta je nujno okrepiti koordinacijo med resorji.

Spremljanje izvajanja OP TGP in mednarodno poročanje – Vlada RS zagotovi spremljanje izvajanja tako, da zadolži ministrstvo, pristojno za varstvo okolja, da: *vsako leto*²¹ poroča Vladi RS in najpozneje do 15. junija predloži »Letno poročilo o izvajanju OP TGP«; in da v okviru vodenja programa spremlja izpolnjevanje časovnega načrta in na mesečni ravni ocenjuje gibanje emisij iz razpoložljivih mesečnih podatkov (zlasti emisije v prometu). Spremljanje izvajanja OP TGP naj bi bilo osredotočeno na sektorje, ki prispevajo več kot 2 % k emisijam v ESD sektorjih (promet, kmetijstvo, industrija in gradbeništvo, proizvodnja električne energije in toplote). Za oceno doseganja ciljev programa in učinkov programa naj bi bili uporabljeni ključni kazalci (gl. Tabela 32: Glavni kazalci za spremljanje izvajanja OP TGP), ki so kazalniki

21. Prvo letno poročilo o izvajanju ukrepov Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 je bilo sprejeto januarja 2016. Navaja, da se v Sloveniji v zadnjih letih emisije toplogrednih plinov (TGP) zmanjšujejo. V drugem Kjotskem obdobju (2013-2020) oz. v obdobju od začetka veljavnosti podnebno energetskega paketa EU in zavezujočih ciljev zmanjševanja emisij TGP v skladu z Odločbo 406/2009/ES, so se emisije zmanjšale na najnižjo raven po osamosvojitvi (preliminarni podatki za leto 2014). Slovenija izpolnjuje svoje obveznosti in zastavljene letne cilje znatno presega. Tudi najnoveše projekcije kažejo, da bodo obvezujoči nacionalni cilji po Odločbi 406/2009/ES doseženi in celo preseženi v celotnem obdobju 2013–2020.

oblikovani tako, da večinoma temeljijo na statističnih podatkih in drugih registrskih virih in se le kot dopolnitev uporabljajo drugi uradni viri in rezultati dodatnih raziskav.

Tretje letno poročilo o izvajanju Operativnega programa ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020 je operativno boljše zapisano, saj vsebuje že nekatere povsem konkretne ukrepe, pri čemer so priporočila še vedno napisana zelo opisno, brez posameznih operativnih korakov in odgovornih oseb na poti do predlaganih rešitev. Poročilo se ne opredeli do (ne)uresničitve ukrepov ali priporočil iz preteklih let, s čimer ni zaključena povratna zanka (navedeno gibanje oz. stopnja emisij na posameznem področju ne more podati uvida v uspešnost posameznih ukrepov, ne da bi vedeli, kateri so bili sploh izvedeni in na kakšen način).

Obveznost zmanjšanja emisij toplogrednih plinov lahko države članice EU dosežejo z domačimi ukrepi zmanjšanja ETGP (oz. zagotovijo, da njene emisije toplogrednih plinov za posamezna leta ne presegajo ravni iz Priloge odločbe), zato je Vlada Republike Slovenije na predlog Ministrstva za okolje in prostor sprejela program ukrepov, ki jih bo potrebno izvesti do leta 2020. Z njimi naj bi Slovenija dosegla obveznost zmanjšanja toplogrednih plinov do leta 2020 na podlagi omenjene Odločbe št. 406/2009/ES, ki velja za vse države članice *neposredno ne opredeljuje ukrepov*, s katerimi lahko države članice dosežejo določeno obveznost zmanjšanja ETGP, saj so ti v precejšnji meri določena z zakonodajo na posameznih področjih (kot. npr. ravnanje z odpadki, trajnostni promet, energetska učinkovitost, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije), omogoča pa državam članicam, da za zagotovitev obveznosti uporabijo določene prilagodljivosti. Odločba št. 406/2009/ES je za razliko do sedaj veljavnih obveznosti letnega spremljanja in poročanja o emisijah toplogrednih plinov (na podlagi Uredbe Komisije št. 280/2003/ES) uvedla obvezno letno ugotavljanje izpolnjevanja obveznosti doseganja dovoljenih emisij toplogrednih plinov. Odločba vsebuje tudi korektivne ukrepe²², ki pa se nanašajo na letno preseganje ETGP. Države članice se torej samostojno odločajo za uvedbo posameznih ukrepov. OP TGP je izvedbeni načrt ukrepov, s katerimi bo Republika Slovenija dosegla cilj zmanjšanja emisij toplogrednih plinov na podlagi Odločbe 406/2008/ES. Odločba št. 406/2009/ES v 3. členu določa, da morajo države članice EU zmanjšati (omejiti) emisije toplogrednih plinov do leta 2020 glede na leto 2005 oziroma ne smejo povečati emisije toplogrednih plinov do leta 2020 za več kot je to za vsako državo članico določeno v prilogi I te odločbe. Po Odločbi št. 406/2009/ES se emisije toplogrednih plinov v Republiki Sloveniji do leta

22 Člen 7 določa, da v primeru, ko ETGP države članice presežejo dodeljene letne emisije iz odstavka 3(2), se uporabijo naslednji ukrepi ob upoštevanju prilagodljivosti iz členov 3 in 5:

- (a) zmanjšanje dodeljene emisije državi članici za naslednje leto, ki je enako številu ton ekvivalenta ogljikovega dioksida preseženih emisij, pomnoženo s koeficientom 1,08;
- (b) izdelava korektivnega akcijskega načrta v skladu z odstavkom 2 tega člena; in
- (c) začasna ukinitve upravičenosti do prenosa dela dodeljenih emisij države članice in pravic JI/CDM na drugo državo članico, dokler država članica ne izpolnjuje zahtev člena 3(2).

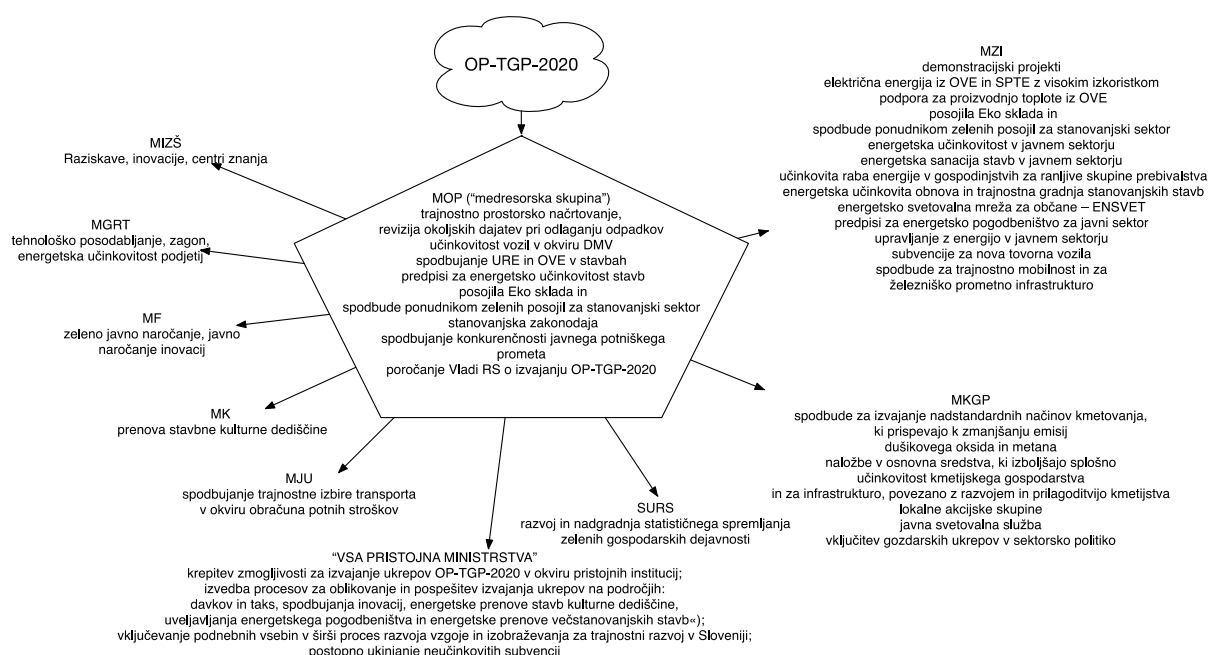
Država članica, za katero velja odstavek 1, v treh mesecih Komisiji predloži oceno in korektivni akcijski načrt, ki vsebuje:

- (a) ukrepe, ki jih bo država članica izvajala za izpolnjevanje posebnih obveznosti iz člena 3(2), pri tem pa dala prednost domačim politikam in ukrepom ter izvajanju ukrepov Skupnosti;
- (b) časovni načrt za izvajanje teh ukrepov, ki omogoča ocenjevanje letnega napredka pri izvajanju.

Komisija lahko izda mnenje o korektivnem akcijskem načrtu države članice.

Preden izda svoje mnenje, lahko Komisija korektivni akcijski načrt posreduje Odboru za podnebne spremembe iz člena 13(1), da ta poda svoje pripombe.

2020 ne smejo povečati za več kot 4 % glede na leto 2005. Napredek pri izvajanju obveznosti iz te odločbe je treba vsako leto oceniti na podlagi prejetih poročil v skladu z Odločbo št. 280/2004/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o mehanizmu za spremljanje emisij toplogrednih plinov v Skupnosti in o izvajanju Kjotskega protokola. Sprejeti ukrepi se izvajajo v okviru obstoječih pristojnosti posameznih državnih organov (Slika 4), zato spremembe pristojnosti do sedaj načeloma niso bile potrebne.

Slika 4: Primeroma naštetih ukrepi in njihovi nosilci po OP TGP (Vir: lasten)

Po omenjeni odločbi se »zaveza Skupnosti o zmanjšanju TGP nalaga naloge ne le osrednjim vladam držav članic, temveč tudi njihovim lokalnim in regionalnim oblastem ter drugim lokalnim in regionalnim zagovorniškim forumom in organizacijam; države članice bi morale zato zagotoviti sodelovanje med njihovimi državnimi in lokalnimi organi na različnih ravneh. K izpolnjevanju zavez Skupnosti o zmanjšanju bi morali biti vključeni in prispevati, poleg posameznih držav članic, osrednjih vlad in lokalnih ter regionalnih organizacij ter oblasti tudi udeleženci na trgu, skupaj z gospodinjstvi in posameznimi potrošniki, ne glede na raven emisij toplogrednih plinov, ki se jim lahko pripiše«.

2.3.3 Program porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letih 2017 in 2018

Na podlagi tretjega odstavka 129. člena Zakona o varstvu okolja²³ je izdala Vlada Republike Slovenije Odlok o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letih 2017 in 2018 (Uradni list RS, št. 84/16 in 28/18). Zakon o varstvu okolja v 128. členu določa, da se v okviru državnega proračuna kot proračunski sklad ustanovi Sklad za podnebne spremembe zaradi sofinanciranja ukrepov za blaženje in prilagajanje posledicam podnebnih sprememb. Z

²³ Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 108/09 – ZPNačrt-A, 48/12, 57/12, 93/13, 56/15, 102/15 in 30/16

določbami Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju proračunov Republike Slovenije za leti 2014 in 2015 (ZIPRS1415-C) (Uradni list RS, št. 95/14) je bil na podlagi omenjenega člena Zakona o varstvu okolja Sklad za podnebne spremembe ustanovljen kot proračunski sklad. Enako je določeno v 42. členu ZIPRS za leti 2016 in 2017 (Uradni list RS, št. 96/15 in 46/16).

Program z namenom priprave in zagotavljanja učinkovitega izvajanja okoljskih politik predvideva informacijski sistem »Okolje«, saj kompleksnost in prepletenost več vidikov na tem področju zahtevata sistemske analize. Treba je analizirati in razumeti povezavo med izpusti, njihovim transportom in pretvorbami ter ravnmi onesnaževal v okolju. Čedalje nujnejše je evidentirati, razumeti in tudi predvideti spremembe v okolju zaradi podnebnih sprememb ter na tej osnovi načrtovati in izvajati ustrezne ukrepe za prilagajanje. Poleg tega je treba pritiske na okolje in ukrepe za njihovo zmanjševanje umestiti v širši družbenoekonomski okvir²⁴. V okviru makroekonomskih koristi (razvojne možnosti izvedbe ukrepov) se program opredeli do učinkovite raba energije in obnovljivih virov energije. Navedba ukrepov, ki bodo financirani v letu 2017 vsebuje »ukrep«, »predvideno višino finančnih sredstev«, »pristojnost za izvajanje«, »kazalnik v letu 2017«, »kazalnik v letu 2020« in »pričakovane učinke na dvig gospodarstva v RS«. Program v nadaljevanju vsebuje oceno učinkov, ki je podana le opisno oz. je ni moč preverjati.

Upravljanje sklada za podnebne spremembe – v skladu z določbami tretjega odstavka 128. člena Zakona o varstvu okolja je za upravljanje Sklada za podnebne spremembe pristojno ministrstvo, pristojno za varstvo okolja²⁵. Program porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letih 2017 in 2018 kot upravičene namene porabe sredstev vključuje spodbujanje

24 Predpogoj za pripravo celovitih analiz so pripravljeni podatki, zbrani v okviru ustreznega informacijskega sistema. Ta mora zagotavljati povezljivost podatkov znotraj sistema ter tudi z drugimi podatkovnimi zbirkami na ravni države in Evropske skupnosti. Tako je mogoče okoljske politike ob polnem upoštevanju ekonomskih in družbenih vidikov umestiti v razvojni kontekst in doseči njihovo organsko prepletenost s sektorskimi razvojnimi politikami. Poleg tega ustrezno zasnovan informacijski sistem in elektronski pretok podatkov omogočata tudi nižje skupne stroške zbiranja, nadzora in poročanja okoljskih podatkov. Na ravni celotne družbe pa lahko ustrezen informacijski sistem za okolje prispeva k doseganju okoljskih ciljev z nižjimi stroški ter večjemu izkoriščanju sinergij okoljskih politik z ekonomskimi in družbenimi vidiki. To še posebej velja na področju blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja tem, ki zahtevata strukturne spremembe in dolgoročno načrtovanje. Premostitvi identificiranih vrzeli na področju podatkov o okolju je namenjen informacijski sistem »OKOLJE«, ki je zasnovan skladno s prej navedenimi usmeritvami. Njegova zasnova je integralna, zaradi kompleksnosti in s tem pogojene izvedljivosti pa bo izgradnja potekala modularno in večfazno. Dolgoročni cilj vzpostavitve informacijskega sistema »OKOLJE« je vzpostavitev državnega okoljskega informacijskega sistema, ki bo prinesel večjo funkcionalnost, povezanost, zanesljivost in učinkovitost informacijske podpore pri opravljanju nalog države na področju varstva okolja. Informacijski sistem »OKOLJE« bo omogočal obdelavo in analizo okoljskih podatkov ter zagotavljal povezanosti z drugimi informacijskimi sistemi in podatkovnimi viri. Poenostavljal in avtomatiziral bo posamezne poslovne procese, zadovoljeval informacijske potrebe uporabnikov in sledil ne le strateškemu ciljem, temveč tudi strokovnim podlagam za odločanje na ravni države.

25 Skladno z določbami četrtega odstavka 144. člena Zakona o varstvu okolja lahko minister, pristojen za varstvo okolja, pooblasti Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad (v nadaljnjem besedilu: Eko sklad), da za račun ministrstva opravlja naloge ali del nalog v zvezi s sofinanciranjem dejavnosti, ki jih Eko sklad opravlja v javnem interesu (tj. spodbujanje naložb v izrabo obnovljivih virov energije, spodbujanje ukrepov učinkovite rabe energije, spodbujanje naložb v razvoj in uporabo okoljskih tehnologij, ki preprečujejo, odpravljajo ali zmanjšujejo obremenjevanje okolja, ter spodbujanje naložb v infrastrukturo varstva okolja državnega in lokalnega pomena), iz sredstev državnega proračuna, sredstev dodatka za spodbujanje učinkovite rabe energije in izrabo obnovljivih virov energije ali iz drugih sredstev v skladu z zakonom. Eko sklad v ta namen sklene z ministrstvom, pristojnim za varstvo okolja, pogodbo, s katero se določijo obseg, namen in pogoji opravljanja nalog Eko sklada oziroma dodeljevanja sredstev. Pogodba vsebuje tudi določbe o obliki dodeljevanja sredstev, instrumentih, upravičencih in pooblastilih v zvezi s pripravo javnega poziva, vodenjem in odločanjem ter o poročanju in drugih stranskih obveznostih pogodbenih strank.

trajnostne mobilnosti²⁶ in spodbujanje rabe obnovljivih virov energije (v obeh primerih vključuje sredstva in upravičence)²⁷. Za upravičene namene določa tudi kriterije²⁸. Program določa še sofinanciranje tradicionalnih in integralnih projektov, za katere je evropska komisija odobrila sofinanciranje iz programa LIFE; sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, ki delujejo na področju podnebnih sprememb; tehnična pomoč (ozaveščanje, promocija, izobraževanje in usposabljanje ter priprava strokovnih podlag v podporo izvajanju ukrepov zmanjšanja emisij toplogrednih plinov in prilagajanja podnebnim spremembam in v podporo izboljšanju delovanja sistema za trgovanje z emisijskimi kuponi). v okviru ukrepov za zmanjšanje energetske revščine so le-ti le primeroma²⁹ naštet.

V okviru upravljalvske vloge, je navedba ministrstva pristojnega za okolje presplošna; enako velja za možnost pooblastila, ki ga da minister Eko skladu. Program ne vsebuje načina preverjanja izvedbe ukrepov njihovega korigiranja ali nujno potrebnih drugih sprememb v zvezi z ukrepi, ni navedenega postopka javljanja napak ali zagotavljanja nujno potrebnih informacij, ni navedene odgovorne osebe znotraj posameznega organa ki naj bi bil zadolžen za posamezni ukrep, ni navedenih sankcij za nedelovanje ali kakršnih koli drugih možnosti spremembe tekom izvajanja ukrepov.

2.3.4 Program porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letu 2019 (Ur. l. RS, št. 83/18)

Program za leto 2019 ima poleg navedbe upravičenega namena, ukrepov in višine sredstev (enako kot 2017 in 2018) navedene tudi **obrazložitve ukrepov** na podlagi meril za izbiro. Znesek predviden za posamezni ukrep, se lahko (bolj fleksibilno) spremeni do 20 odstotkov brez sprejema spremembe programa. Program vsebuje porabo sredstev v preteklosti in predvideni

26 Prehod na energetsko učinkovit javni železniški potniški promet; Nakup novih, okolju prijaznih avtobusov/minibusov za izvajanje dejavnosti linijskih avtobusnih prevozov v mestnem in medkrajevnem prometu in predelava avtobusov na električni pogon; Izgradnja kolesarske infrastrukture; Priprava mobilnostnih načrtov in izvedba ukrepov; Nakup novih, okolju prijaznih komunalnih vozil; Spodbujanje trajnostne mobilnosti območij ohranjanja narave; Obnove območij opuščene športno-rekreacijske rabe.

27 Zamenjava starih kurilnih naprav z novimi kurilnimi napravami na lesno biomaso ali s toplotnimi črpalkami; Projekt ERANET Cofund Actions (CFA) – GEOTHERMICA (izvedba demonstracijskega projekta reinjekcijske vrtnice); Izgradnja novih in rekonstrukcija obstoječih sistemov za ogrevanje na obnovljive vire energije s socialno komponento; Spodbude za nadgradnjo obstoječih manjših naprav za proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov energije.

28 Upravičeni nameni porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe se določijo na podlagi naslednjih kriterijev:

- izvedba ukrepov omogoča doseganje ciljev in obveznosti Republike Slovenije na podlagi evropske zakonodaje, prednostno na področjih, na katerih ima Republika Slovenija zaostanke pri izvajanju, ali so za doseg teh ciljev potrebna zajetna finančna sredstva;
- izpolnjevanje mednarodnih obveznosti Republike Slovenije v okviru globalnih podnebnih prizadevanj, predvsem v skladu s 9. členom Pariškega sporazuma in 4. členom okvirne Konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja o zagotovitvi ustreznih finančnih in tehničnih pomoči za mednarodne podnebne aktivnosti na področju podnebnih sprememb, še zlasti za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in prilagajanje na podnebne spremembe v manj razvitih državah;
- dopolnjujejo relevantne ukrepe, ki so opredeljeni v Operativnem programu za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014 – 2020;
- multiplikacijski učinek izvedbe ukrepov na domače gospodarstvo (opravljanje storitev, industrijska proizvodnja, zaposlovanje malih in srednje velikih podjetij, nova delovna mesta);
- zmanjševanje stroškov gospodarstva in javnega sektorja za rabo energije in naravnih virov;
- zmanjševanje stroškov za rabo energije prebivalstvu in zmanjševanje energetske revščine socialno šibkih skupin prebivalstva;
- pripravljenost ukrepov za izvedbo.

29 Npr. izolacija podstrešij, zatesnitev oken in vrat, toplotna izolacija na kritičnih mestih; priprava določenih paketov »materialne asistence« vzorčnih izdelkov za uporabo na kraju samem, kot so varčne žarnice, okenska tesnila ipd.

priliv, upravičene namene porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letu 2019, obrazložitev ukrepov na podlagi (nekoliko drugačnih) meril za izbiro (prispevek k ciljem na področju podnebnih sprememb, izpolnjevanje mednarodnih obveznosti, dodana vrednost, doseganje sinergije, učinkovitost pripravljenost ukrepov za izvedbo) ter preglednico po namenih in ukrepih za leto 2019. V upravljavskem smislu se ne razlikuje od programa iz leta 2017 in 2018.

2.3.5 Odlok o Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letu 2020 - predlog

Oblikovno, strukturno, metodološko je program enak Programu porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letu 2019.

2.3.6 Podnebno ogledalo 2019

Podnebno ogledalo je dokument, v katerem so predstavljene glavne ugotovitve spremljanja izvajanja ukrepov za zmanjšanje emisij TGP. Vanj so vključeni kazalci, namenjeni spremljanju učinkov izvajanja ukrepov, in pregled izvajanja teh ukrepov. Nekateri izbrani ukrepi so predstavljeni bolj podrobno, s pregledom dodatnih koristi in ovir, ugotovljenih pri izvajanju, vključno s predlogi za odpravo teh ovir. Prikazano je tudi doseganje ciljev, ki si jih je Slovenija zastavila na področju zmanjševanja emisij TGP. Pomemben del Podnebnega ogledala je povzetek za odločevalce, v katerem so strnjeni glavni zaključki spremljanja izvajanja ukrepov, po potrebi skupaj s predlogi za boljše usmerjanje ukrepov in pričakovanimi učinki teh aktivnosti. Namen Podnebnega ogledala je namreč ravno podpora pri odločanju o usmerjanju aktivnosti, ki je potrebno za nadgradnjo izvajanja obstoječih ukrepov. Z vključevanjem deležnikov v proces priprave dokumenta želimo vzpostaviti sistem, v katerem bo izvajanje ukrepov s spremljanjem smiselno zaokroženo v stalni krog izboljšav (načrtuj – izvedi – preveri – ukrepaj).

Podnebno ogledalo 2019 sestavlja več zvezkov: Zvezek 0: Povzetek za odločanje Zvezek 1: Ocena doseganja ciljev OP TGP Zvezek 2: Promet Zvezek 3: Stavbe Zvezek 4: Kmetijstvo Zvezek 5: Ostali sektorji Zvezek 6: Večsektorski ukrepi Zvezek 7: Ukrep v središču – Trajnostna mobilnost in ravnanje uporabnikov Zvezek 8: Ukrep v središču – Emisije v govedoreji, Zvezek 9: Ukrep v središču – Spodbujanje podjetij za prehod v nizkoogljično družbo Zvezek 10: Emisije TGP in sektor EU-ETS.

V okviru pregleda po sektorjih je podano »Stanje – kazalci za spremljanje izvajanja ukrepov« in zelo dobrodošla »Priporočila« za odgovorni organ s potrebno »utemeljitvijo« priporočila. Podnebno ogledalo vsebuje pomembno poglavje »Organizacija izvajanja«, kjer pa OP TGP za to področje ne zastavlja ciljev. V okviru kadrovskega zmogljivosti in koordinacije izvajanja je bila narejena družboslovna analiza, ki je bila izvedena v sklopu projekta LIFE Podnebna pot 2050 in je bila med drugim usmerjena tudi v kadrovske zmogljivosti posameznih institucij pristojnih za izvajanje OP TGP. Analiza je pokazala, da obstaja *sistemska kadrovska podhranjenost s kadri, ki je predvsem izrazita na MOP*. Kljub obetajočemu naslovu se to poglavje tudi takoj konča: poleg kadrovske podhranjenosti navaja tudi vrzeli pri koordinaciji na področjih zelene gospodarske rasti (ki se kažejo tudi pri subvencijah, ki so v nasprotju s cilji zmanjševanja emisij

TGP, in v neenakomernosti spodbujanja ukrepov, kar povzroča izrazite konice v povpraševanju) in pri spodbujanju ukrepov v MSP oz. na splošno v industriji.

2.3.7 Odlok o ustanovitvi in nalogah Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (Uradni list RS, št. 15/14, 69/14 in 24/17)

Omenjena vladna služba je pristojna za delovna področja evropske kohezijske politike in razvoj. Odlok navaja naloge službe³⁰, vodi jo minister brez resorja, ki ima lahko največ dva namestnika, ki mu pomagata pri vodenju službe in opravljata najzahtevnejše strokovne naloge na področjih, ki jih določi predstojnik.

2.3.8 Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo (2015) – OPZG z Akcijskim načrtom izvajanja OPZG (ANi OPZG) in Načrtom aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016

Da bi dosegli prehod v zeleno gospodarstvo, je treba spremeniti današnje modele proizvodnje in vzorce potrošnje v trajnostne oblike, podpreti ekonomske spodbude in razvoj inovacij, ki koristijo tudi okolju, izboljšati upravljanje virov in politike ravnanja z zemljišči, vodami, odpadki in energijo. Namen okvirnega programa je čim hitreje aktivno podpreti ta proces ter povezati ukrepe in dejavnosti sektorskih politik. Okvirni program v prvem delu določa okvir za hitrejši in bolj osredotočen prehod v zeleno gospodarstvo, ki je dolgoročen in daje podlago za vzpostavitev procesa in prožen okvir za nadgrajevanje in načrtovanje nadaljnjih aktivnosti prek dialoga z deležniki. Pomeni odločitev in zavezo za osredotočenje nadaljnjih aktivnosti in povezovanje politik za zeleno gospodarstvo ter vzpostavlja proces za izvajanje in spremljanje. V drugem delu je razdelan Akcijski načrt izvajanja OPZG (ANi OPZG), ki je prožen in kratkoročen ter opredeljuje osnovne aktivnosti, ki bodo tudi v nadaljnjem procesu izvajanja opredeljene za dveletna obdobja, na pol leta pa bo potekal tudi proces spremljanja, nadgrajevanja in prilagajanja. Tretji del Okvirnega programa je Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb

30 Vladna služba:

1. pripravi predlog Strategije razvoja Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za finance in Uradom Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj;
2. usklajuje razvojno načrtovanje in razvojne dokumente Republike Slovenije ter spremlja izvajanje razvojnih politik in njenih programov;
3. je odgovorna za usklajenost dokumentov razvojnega načrtovanja ter skladnost med nacionalnimi dokumenti razvojnega načrtovanja in razvojnimi dokumenti Evropske unije in drugih mednarodnih organizacij;
4. vodi priprave in je odgovorna za usklajenost strateških dokumentov z Evropsko unijo, na podlagi katerih lahko Republika Slovenija prejema kohezijska sredstva iz evropskega proračuna;
5. opravlja naloge upravljanja za potrebe evropskih strukturnih skladov in kohezijskega sklada, ki izhajajo iz veljavnega pravnega reda EU s področja kohezijske politike;
6. opravlja naloge upravljanja za potrebe drugih finančnih mehanizmov;
7. usklajuje, določa in spremlja delovanje ministrstev, vladnih služb ter drugih organov in služb, vključenih v izvajanje evropske kohezijske politike, ter o tem poroča vladi. V primeru ugotovljenih neskladnosti predlaga vladi ustrezne ukrepe;
8. opravlja druge naloge s področja evropske kohezijske politike;
9. zagotavlja pogoje za vzpostavitev, vzdrževanje in delovanje informacijskega sistema za spremljanje in vrednotenje izvajanja kohezijske politike;
10. svetuje vladi in ministrstvu pri sprejemanju ukrepov in aktov, ki se nanašajo na izvajanje in spremljanje razvoja in kohezijske politike;
11. organizira izobraževanje s področja izvajanja kohezijske politike;
12. obvešča javnost o uspešno izvedenih projektih s področja izvajanja kohezijske politike;
13. opravlja druge naloge v skladu z drugimi predpisi in sklepi vlade.

(NAMVS) 2015–2016, ki so podrobneje zapisane v obliki preglednice, ter predloge prednostnih nalog za prve korake. Okvirni program temelji na ključnih področjih prehoda v zeleno gospodarstvo, od katerih ima vsak svojega nosilca (resor), ter za leti 2015 in 2016 konkretizirane naloge z nosilci (predvidena je raven državnih sekretarjev), roki in pričakovanim učinkom (v prilogi). Znotraj posameznih sklopov lahko sodelujejo predstavniki različnih resornih ministrstev. V prilogi dokumenta so podrobneje opisani sklopi politik z namenom opredelitve ključnih področij aktivnosti države in kot podlaga za začetek dialoga:

1. Trajnostno upravljanje z viri, nosilec: **MOP**
 - 1.1. Spodbujanje spreminjanja odpadkov v vir
 - 1.2. Prostor kot vir in potencial
 - 1.3. Upravljanje z vodami
 - 1.4. Upravljanje z območji varstva narave
 - 1.5. Trajnostno upravljanje z gozdom
 - 1.6. Les kot vir za trajnostni razvoj gospodarstva
 - 1.7. Uvajanje uporabe sodobnejših energetskih tehnologij pri pretvorbi primarnih naravnih virov v druge za družbo koristnejše oblike
2. Zelena rast gospodarstva, nosilec: **MGRT, MIZŠ**
3. Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva, nosilec: **MDDSZ, MIZŠ**
4. Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje, nosilec: **MJU/Mzi/MGRT**; sodeluje ves javni sektor
5. Zelena proračunska reforma, nosilec: **MF**
6. Trajnostni urbani razvoj, nosilec: **MOP/Mzi**
 - a. Trajnostna gradnja javnih stavb
 - b. Trajnostna mobilnost
7. Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled, nosilec: **MJU**
8. Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo, nosilec: **MIZŠ**
9. Zelene prakse v kmetijstvu in gozdarstvu, nosilec: **MKGP**
10. Podporne aktivnosti, nosilec: **MOP**

V okviru Akcijskega načrta izvajanja OPZG (ANi OPZG) naj bi koordinacijo in usklajevanje aktivnosti državnih resorjev zagotavljalo Ministrstvo za okolje in prostor. Prednostni nalogi sta bili spremljanje aktivnosti sektorjev, povezanih s prehodom v zeleno gospodarstvo, in opredelitev povezovanja in vzpostavljanje koordinacije med politikami, npr. v obliki pobud za sestanke³¹. Z vzpostavitvijo platforme v obliki spletnega portala, ki bo skupna vstopna točka za

31. Kazalci:

deležnike, bo omogočena izmenjava idej in znanja, spodbujeno bo učenje iz primerov dobre prakse ter omogočen pretok informacij o zainteresiranih partnerjih, dostopnosti sredstev, ki bodo na voljo za financiranje projektov, povezanih s preходом v zeleno gospodarstvo, in predlogi projektov vseh zainteresiranih deležnikov³². Spremljanje in poročanje naj bi se izvajalo na strokovni ravni, izvajalo ga bo MOP, ki bo s poročili seznanila državne sekretarje. V partnerstvo za zeleno gospodarstvo bodo vključeni predstavniki resorjev, ki so nosilci posameznih sklopov, vključeni pa bodo tudi predstavniki drugih deležnikov, med njimi gospodarstvo (GZS, OZS), lokalna samouprava (SOS, ZMOS, ZOS), NVO (mreža nevladnih organizacij), akademija in druga zainteresirana javnost. Opravljeno delo se bo preverjalo vsake tri mesece, hkrati se bodo oblikovali tudi predlogi za nove aktivnosti ali spremembe oziroma nadgradnjo obstoječih ter pripravilo poročilo s predlogi za vlado. Ves čas naj bi potekal vodeni dialog med deležniki z osredotočenjem na ključna področja prehoda v zeleno gospodarstvo. Izidi dialoga bodo ključni prispevek za oblikovanje novih in nadgrajenih aktivnosti.

Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016

1. Trajnostno upravljanje z viri:

Spodbujanje spreminjanja odpadkov v vir (Nosilec: MOP)

Prostor kot vir in potencial (Nosilec: MOP)

Upravljanje z vodami (Nosilec: MOP)

Upravljanje z območji varstva narave (Nosilec: MOP)

Trajnostno upravljanje z gozdom (Nosilec: MKGP)

Les kot vir za trajnostni razvoj gospodarstva (Nosilec: MKGP/MGRT)

Trajnostno upravljanje z viri kot priložnost za večjo socialno vključenost (nosilec: MDDSZ v povezavi z drugimi resorji, pristojnimi za posamezne vidike trajnostnega razvoja)

2. Zelena rast gospodarstva (Nosilca: MGRT, MIZŠ)

Raziskave, razvoj in inovacije za zeleno gospodarsko rast

Drugi ukrepi v podporo zeleni rasti podjetij

3. Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva (Nosilec: MDDSZ)

4. Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje (Nosilci: MJU/MOP/MZI)

5. Zelena proračunska reforma (Nosilec: MF)

-
- število srečanj in posvetov za prehod v zeleno gospodarstvo,
 - število predlaganih sprememb ali dopolnitev zakonodajnega okvira,
 - število partnerstev, ki se povezujejo s partnerstvi, oblikovanimi z izvajanjem Strategije pametne specializacije,
 - zeleno (krožno) gospodarstvo, vključeno kot eden od ciljev ali usmeritev v nove strateške dokumente.

32 Kazalci:

- odstotek anketiranih, ki meni, da varovanje okolja lahko spodbudi gospodarski razvoj,
- število novih rešitev za spodbujanje ozelenitve podjetij ter zelenih izdelkov in storitev,
- število evidentiranih in podprtih primerov dobrih praks.

6. Trajnostni urbani razvoj (Nosilec: MOP)
Trajnostna gradnja stavb (Nosilec: MOP)
Trajnostna mobilnost (Nosilec: MZI)
7. Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled (Nosilec: MJU)
8. Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo (Nosilci: MIZŠ, MOP in drugi)
9. Zelene prakse v kmetijstvu (Nosilec: MKGP)
10. Podporne aktivnosti (Nosilec: MOP)
Podatkovna infrastruktura za zeleno gospodarstvo
Program projektov eProstor (Nosilci: MOP, GURS)
eVode in eOkolje (Nosilec: MOP)

Priloga vsebuje načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016, povezanih s prehodom v zeleno gospodarstvo z navedbo dejavnosti in poddejavnosti, financiranje, nosilni resor/sodelujoči–institucija, rok in učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu. NAMVS v prilogi določa številne konkretne ukrepe, ki jih veže le na posamezne institucije, ne pa na odgovorne osebe znotraj njih. NAMVS ne določa načina preverjanja izpolnjevanja (popravljalnih) ukrepov, ne določa medinstitucionalnega povezovanja. Koordiniranje ukrepov je sicer določeno v okviru MOP, vendar tudi tu brez odgovorne osebe in možnosti vplivanja na končne rezultate.

2.3.9 Deklaracija Državnega zbora RS o aktivni vlogi Slovenije pri oblikovanju nove svetovne politike do podnebnih sprememb

Državni zbor Republike Slovenije je z deklaracijo (Uradni list RS, št. 95/09) potrdil zavezanost Slovenije načelom trajnostnega razvoja kot zavezo sedanjih generacij, da uresničimo takšen razvoj naše skupnosti, ki bo izboljšal možnosti prihodnjih generacij. Državni zbor Republike Slovenije bo skupaj z Vlado Republike Slovenije pristopil k oblikovanju zakona o podnebnih spremembah in nacionalne strategije za boj zoper podnebne spremembe, s katerimi bomo opredelili nujne politike prilagajanja in zmanjševanje emisij na vseh ravneh svojega delovanja za celovito transformacijo slovenske družbe v nizkoogljično družbo.

Državni zbor Republike Slovenije je pozval Vlado Republike Slovenije:

- da pravočasno pripravi prenos vse relevantne zakonodaje Evropske unije za področje podnebnih sprememb v nacionalni pravni red Slovenije, še posebej podnebno-energetskega zakonodajnega svežnja in s tem v naši zakonodaji ter v programskih dokumentih zagotovi izpolnitev skupnih evropskih ciljev,
- da čimprej pripravi **strokovne podlage in analize o možnostih, stroških in koristih podnebnih ukrepov za Slovenijo do zmanjšanja izpustov za vsaj 80% oziroma do leta 2050** in jih predstavi Državnemu zboru in javnosti,
- da najkasneje do leta 2011 pripravi **vse relevantne strateške in programske dokumente, ki bodo zajemali izpolnjevanje zavez in ciljev v okviru novega globalnega sporazuma iz Kopenhagna,**

- da s pripravo **Strategije razvoja Slovenije** do leta 2020 kot osrednji razvojni cilj zastavi prehod v nizkoogljico družbo in družbo trajnostnega razvoja,
- da najkasneje do leta 2011 pripravi **nacionalni program za blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe**, ki jim bodo sledili vsi sektorski programi za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, prioriteto za področje energije in prometa,
- da pripravi **nacionalni energetski program**, s katerim opredeli prihodnjo energetsko politiko na temelju obnovljivih virov energije, saj nadaljevanje današnjega trenda ne omogoča izpolnitve ciljev in določil podnebno-energetskega zakonodajnega svežnja ter novega sporazuma iz Kopenhagna,
- da v letu 2010–2011 pripravi **celovito strategijo komuniciranja z javnostmi za področje podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja ter učinkovite ukrepe na področju vzgoje in izobraževanja na tem področju**,
- da k proaktivnemu sodelovanju za uresničitev vseh nalog na tem področju **povabi strokovno in širšo javnost, še posebej gospodarstvo, strokovne in znanstvene institucije ter nevladne organizacije**.

Državni zbor Republike Slovenije je pozval Vlado Republike Slovenije, da o uresničevanju ciljev in zavez ter o pripravi in izvajanju zakonodajnih in programskih dokumentov na področju podnebnih sprememb in trajnostnega razvoja vsaj enkrat letno celovito poroča Državnemu zboru Republike Slovenije.

2.3.10 Nacionalni akcijski načrt za energetske učinkovitost do leta 2020 (AN URE)

Direktiva 2012/27/EU o energetske učinkovitosti (v nadaljevanju: direktiva ali EED) v 24. členu določa, da mora vsaka država članica predložiti nacionalne akcijske načrte za energetske učinkovitost do 30. aprila 2014 in nato vsaka tri leta. Ti načrti naj bi za doseganje ciljev energetske učinkovitosti iz 3. člena te direktive določili ukrepe za znatno izboljšanje energetske učinkovitosti in za dosežene prihranke energije. V skladu z drugim odstavkom 24. člena direktive je Evropska komisija sprejela sklep o predlogi za nacionalne akcijske načrte za energetske učinkovitost, ki vsebuje seznam obveznih vsebin akcijskega načrta. Ta dokument je v celoti pripravljen v skladu s predpisano predlogo in izpolnjuje vse zahteve, ki izhajajo iz direktive. S tem akcijskim načrtom si Slovenija zastavlja indikativni nacionalni cilj na področju energetske učinkovitosti za obdobje do leta 2020. To je krovni cilj, iz katerega izhajajo aktivnosti na področju učinkovite rabe energije v Sloveniji, Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014–2020 pa je temeljni programski dokument Slovenije na tem področju. Ukrepi energetske učinkovitosti so kot programi za pospeševanje gospodarske rasti vključeni tudi v druge dokumente, ki so v pripravi.

Energetska učinkovitost ima za zagotavljanje ciljev energetske politike in širših razvojnih ciljev države izjemni pomen, zlasti zaradi potenciala za izboljšanje konkurenčnosti družbe, zelene rasti in zaposlitvenega potenciala. Učinkovita raba energije pomembno prispeva k zagotavljanju strateške zanesljivosti oskrbe z zmanjšanjem odvisnosti od uvoza fosilnih goriv. Energetska učinkovitost je med stroškovno najbolj učinkovitimi ukrepi za doseganje ciljev zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in doseganja 25% ciljnega deleža obnovljivih virov energije v bilanci rabe bruto končne energije do leta 2020. Za gospodinjstva je energetska učinkovitost ključna

tudi za obvladovanje stroškov, krepitev kupne moči in izboljšanje kakovosti bivanja, tudi v luči prilagajanja na podnebne spremembe. Z Akcijskim načrtom za energetske učinkovitosti za obdobje 2014 - 2020 (AN URE 2020) si Slovenija, skladno z zahtevami Direktive o energetske učinkovitosti (2012/27/EU), zastavlja nacionalni cilj izboljšanja energetske učinkovitosti energije za 20 % do leta 2020. Ta cilj je, da raba primarne energije v letu 2020 ne bo presegla 7,125 mio toe (82,86 TWh). To pomeni, da se glede na leto 2012 ne bo povečala za več kot 2 %.

Ukrepi v AN URE so načrtovani v sektorjih gospodinjstev, javnem sektorju, gospodarstvu in prometu. Večina ukrepov predstavlja že obstoječe ukrepe, ki so v izvajanju in s katerimi so bili do sedaj vmesni cilji doseženi. Nov akcijski načrt pa prinaša predvsem v javnem sektorju še nekaj novih ukrepov, saj je treba izpolniti obveznost, da se vsako leto prenovi 3 % površine državnih stavb. Cilj države je zagotoviti, da bodo vse nove stavbe, ki so v lasti in rabi javnih organov, skoraj nič energijske od leta 2018, v drugih sektorjih pa od leta 2020. Dodatni ukrepi so predvideni v gospodarstvu, saj je učinkovita raba energije vse bolj pomemben dejavnik izboljševanja konkurenčnosti gospodarstva. Obstoječi stavbni fond predstavlja sektor z največjim potencialom za doseganje prihrankov energije. Za doseganje cilja ga bo potrebno do leta 2020 četrtno energetsko obnoviti, kar predstavlja okrog 22 mio m² stavbnih površin. S tem se bo raba energije v stavbah zmanjšala skoraj za 10 %. Poleg tega pa se bo s temi ukrepi pospešila tudi gospodarska rast, saj se z njimi generirajo investicije v višini 500 mio EUR letno. Učinki teh investicij pa so poleg visokih prihrankov pri stroških energije in posledično manjšemu uvozu energije tudi v delovnih mestih, in sicer na ravni 10.000 zaposlitev. Da se bodo obstoječi in novi ukrepi izvajali pa je potrebno zagotoviti potrebna sredstva, in sicer sredstva zbrana iz prispevka za učinkovito rabo energije, sredstva kohezijskih skladov in sredstva Podnebnega sklada.

Ukrepi v načrtu so razdeljeni po sektorjih: gospodinjstva, javni sektor, gospodarstvo in promet. Večina ukrepov so že obstoječi ukrepi, ki so v izvajanju in s katerimi so bili do zdaj vmesni cilji doseženi. Nekaj ukrepov pa je novih, in sicer predvsem v javnem sektorju, kjer je treba izpolniti obveznost, da se vsako leto prenovi 3 % površine državnih stavb. Dodatni ukrepi so tudi v gospodarstvu, saj je učinkovita raba energije vse pomembnejši dejavnik izboljševanja konkurenčnosti gospodarstva. Med ukrepi so ključni predvsem tisti, ki bodo spodbudili izvajanje projektov v okviru energetskega pogodbeništva, saj se tako v financiranje ukrepov učinkovite rabe energije v večjem obsegu vključi zasebni kapital in s tem multiplicirajo vložena javna sredstva ter dosežejo večji prihranki energije na enoto spodbude za investicijo. Za razmah takih projektov pa je nujno razviti tudi nove finančne sheme in mehanizme, čemur je treba v prihodnje nameniti posebno pozornost.

Drugi ključni mehanizem za doseganje ciljev do leta 2020 je obveznost dobaviteljev energije za doseganje prihrankov energije. Ker je treba v skladu z zahtevami Direktive 2012/27/EU obvezno vsako leto dosegati 1,5 % prihrankov energije, bo drugi del obveznosti izpolnjen s spodbujanjem ukrepov za učinkovito rabo energije prek Eko sklada, predvsem v gospodinjstvih, za kar je nujno treba zagotoviti potrebna sredstva s prispevkom za URE.

AN URE med ukrepi politike za izvajanje Direktive o energetske učinkovitosti (primeroma) navaja vrsto ukrepa (ciljno skupino in rok ali brez slednjega):

- spodbude za uvajanje sistemov upravljanja z energijo v gospodarstvu (MGRT, Eko sklad),
- uvajanje sistema upravljanja z energijo v javnem sektorju (MzI),
- izvajanje energetskih pregledov v velikih podjetjih (MzI, Agencija za energijo),
- informiranje, ozaveščanje in usposabljanje ciljnih javnosti (MzI, Eko sklad, Borzen)
- izobraževanje in usposabljanje (MIZŠ, MzI),
- shema učinkovite rabe energije za gospodinjstva z nizkimi dohodki (MzI, MDDSZ, Eko sklad),
- energetska svetovalna mreža za občane – ENSVET (MzI, Eko sklad),
- izvajanje nadzora nad energijskim označevanjem in okoljsko zasnovi izdelkov (MzI, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za infrastrukturo),
- usposabljanje in licenciranje neodvisnih strokovnjakov (MzI, izvajalci usposabljanj),
- energetske pogodbeništv (usposabljanje/ministrstva, pristojna za: energijo, finance, stvarno premoženje države, pravosodje, notranje zadeve in obrambo, lokalne energetske organizacije; zakonodajni ukrep/ministrstvo, pristojno za energijo, ter ministrstva, pristojna za stvarno premoženje državne uprave, pravosodnih organov, Policije in Ministrstva za obrambo),
- zeleno javno naročanje (MzI, MOP, MF, MJU),
- instrumenti za financiranje prenove v stavbah z več lastniki (zakonodajni ukrep/ministrstvi, pristojni za stanovanjsko politiko in pravosodje),
- delitev spodbud med lastnike in najemnike v večstanovanjskih stavbah (zakonodajni ukrep/MzI, MOP),
- vzpostavitev garancijske sheme (MF, MOP, MzI),
- tehnična pisarna (MzI),
- podporna shema za prenovo stavbne kulturne dediščine in drugih posebnih skupin stavb (MzI, MK, MOP),
- izdelava trajnostnih kriterijev za stavbe (MOP, MzI),
- finančne spodbude za učinkovito rabo energije (MGRT, MzI, MOP),
- promocija ukrepov trajnostne mobilnosti (MzI, lokalne skupnosti).

Zopet gre za navedbo vrste ukrepov, brez povezovalnega, skupnega, koordinacijskega, nadzornega, poročevalskega dela.

2.3.11 Nacionalni akcijski načrta za skoraj nič-energijske stavbe do leta 2020 (AN sNES)

Energetski zakon (EZ-1) je 330. členu opredelil zahtevo, da morajo biti vse nove stavbe skoraj nič-energijske. Izraz »skoraj nič-energijska stavba« v tem zakonu pomeni stavbo z zelo visoko energetsko učinkovitostjo oziroma zelo majhno količino potrebne energije za delovanje, pri čemer je potrebna energija v veliki meri proizvedena iz obnovljivih virov na kraju samem ali v bližini. Prehodne določbe v 542. členu določajo, da se določba 330. člena tega zakona se začne uporabljati 31. decembra 2020. Za nove stavbe, ki so v lasti Republike Slovenije ali samoupravnih lokalnih skupnosti in jih uporabljajo osebe javnega sektorja, se 330. člen tega zakona začne uporabljati 31. decembra 2018. 331. člen istega zakona vladi nalaga obveznost

sprejema akcijskega načrta za skoraj nič-energijske stavbe (AN sNES) in ob tem tudi podrobneje opredeljuje njegovo vsebino ter način poročanja Evropski komisiji³³:

- Vlada na predlog ministrstva, pristojnega za energijo sprejme in vsaka tri leta obnovi akcijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe za obdobje do leta 2020;
- Akcijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe vključuje cilje ter programe in ukrepe za doseganje teh ciljev, pa tudi kadrovske in finančne vire za izvedbo teh programov in ukrepov. Vlada v tem načrtu oblikuje tudi politiko in ukrepe za spodbuditev energetske sanacije obstoječih stavb v skoraj nič-energijske;
- Ministrstvo, pristojno za energijo, vsake tri leta pripravi poročilo o napredku pri povečanju števila skoraj nič-energijskih stavb in o tem obvesti Evropsko komisijo.

AN sNES navaja izbor predvidenih obstoječih ukrepov (po AN URE), ki hkrati predstavljajo tudi ukrepe za povečanje števila skoraj nič-energijskih stavb (sNES) do leta 2020:

- predpisi za energetska učinkovitost stavb (MOP);
- energetska pogodbeništvo (MzI, OP TGP);
- energetska učinkovitost v okviru trajnostnega prostorskega načrtovanja (MOP);
- finančne spodbude za energetska učinkovito obnovo in trajnostno gradnjo stanovanjskih stavb: nadgradnja z instrumentom: sheme povratnih sredstev (MzI, OP TGP), demonstracijski projekti (MzI, OP TGP), finančne spodbude za energetska učinkovite ogrevalne sisteme (MzI) in shema podpor za proizvodnjo toplote iz OVE (MzI);
- energetska svetovalna mreža za občane (svetovanje Eko sklad);
- zelena javna naročila (MF);
- finančne spodbude za energetska učinkovito obnovo in trajnostno gradnjo stavb v javnem sektorju, nadgradnja instrumenta z elementi: financiranje v obdobju 2014–2020 (MzI), zagotavljanje kakovosti projektov v javnem sektorju (MzI), spodbujanje optimizacije delovanja energetskih sistemov (Re-Co) (MzI), demonstracijski projekti (MzI);
- shema podpor za proizvodnjo električne energije iz OVE in v soproizvodnji toplote in električne energije (SPTE) z visokim izkoristkom (MzI);
- informativne in ozaveševalne aktivnosti (MzI);
- programi usposabljanja (MzI).

Izbor novih predvidenih ukrepov (po AN URE), ki hkrati predstavljajo tudi ukrepe za povečanje števila sNES do leta 2020, pa predstavljata:

- podporna shema za prenovu objektov kulturne dediščine in drugih posebnih skupin stavb (MOP in MK) in
- integracija ciljev podnebne in energetske politike v stanovanjsko zakonodajo in politiko (ministrstvo, pristojno za stanovanjsko politiko).

³³ Navedena določila Energetskega zakona (EZ-1) predstavljajo prenos zahtev glede skoraj nič-energijskih stavb iz Direktive 2010/31/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. maja 2010 o energetska učinkovitosti stavb.

2.3.12 Dolgoročna (in dopolnjena) strategija za spodbujanje naložb energetske prenove stavb (DSEPS)

Skladno z zahtevo 4. člena Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti morajo države članice pripraviti dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb v energetske prenove nacionalnega stavbnega fonda tako javnih kot zasebnih stanovanjskih in poslovnih stavb. Zahteva se iz direktive v nacionalno zakonodajo prenaša po 348. členu Energetskega zakona (EZ-1). Vlada je na predlog ministrstva, pristojnega za energijo, in ministrstva, pristojnega za sistem ravnanja s stvarnim premoženjem, sprejela dolgoročno strategijo za spodbujanje naložb energetske prenove stavb (v nadaljevanju »strategija«). Skladno z zahtevami Direktive in EZ-1 strategija vključuje:

- določitev oseb ožjega in širšega javnega sektorja za potrebe energetske prenove,
- površine stavb v lasti in uporabi oseb javnega sektorja,
- določitev deleža prenove skupne tlorisne površine stavb v lasti in uporabi oseb ožjega javnega sektorja,
- pregled nacionalnega stavbnega fonda na podlagi statističnega vzorčenja,
- opredelitev stroškovno učinkovitih pristopov prenov za različne vrste stavb, glede na kategorijo stavb, njihovo lokacijo in podnebni pas,
- opredelitev stroškovno učinkovitih pristopov prenove za različne vrste stavb,
- politike in ukrepe za spodbujanje stroškovno učinkovite temeljite prenove stavb,
- ukrepe za usmerjanje naložbenih odločitev posameznikov, gradbene industrije in finančnih institucij,
- oceno pričakovanih prihrankov energije in širših koristi.

Za obdobje 2015–2020 so ukrepi podrobno opredeljeni v sprejetih izvedbenih dokumentih, OP EKP (financiranje iz sredstev EU-skladov), AN URE (ukrepi energetske učinkovitosti), AN OVE (ukrepi na področju obnovljivih virov energije) in OP TGP (razvojni ukrepi). Podroben pregled izvajanja ukrepov OP TGP iz leta 2014 na področju stavb je pokazal na uspešno izvajanje ukrepov razen kazalnika »finančni vzvod spodbud v javnem sektorju«, ki se slabša. Da bi se razmerje med nepovratnimi sredstvi in spodbujenimi naložbami v javnem sektorju izboljšalo, bo nujno treba izvedbene aktivnosti na tem področju pospešiti in izboljšati skladno z zastavljenimi načrti v AN URE in OP EKP. DSEPS vsebuje pregled kazalnikov in doseganja zastavljenih ciljev po OP TGP, nadaljuje s pregledom ukrepov v obstoječih izvedbenih dokumentih na področju vseh stavb, stanovanjskih stavb in stavb v javnem sektorju (str. 60 – 66, npr. predpisi za energetske učinkovitost stavb = AN URE, AN sNES, ukrep V.1, OP TGP, ukrep NS-1). Dopolnjeni³⁴ operativni cilji DSEPS v javnem sektorju do leta 2023 sta prenova 3 % javnih stavb

34 Dopolnitve so se pripravile, ker se je med izvajanjem strategije izkazalo, da določena področja, kot so upravljanje kakovosti, oblikovanje finančnih instrumentov in problematika zmerno razvitega trga energetskega pogodbenišтва, potrebujejo podrobnejšo obravnavo in nadgradnjo. Kljub ugotovljenih pomankljivosti prvotnega dokumenta na teh področjih se tudi dopolnjen DSEPS do njih opredeli le vsebinsko, kakovostno, ne da bi navajal novih (upravljaljskih) ukrepov. Nova je le nadgradnja izvajanja programov in predlog dodatnih dejavnosti Ekosklada: zagotovitev čim enakomernejšega izvajanja ukrepov v načrtovanem obsegu, pri čemer je treba identificirati ovire za povečanje izvajanja ukrepov v gospodinjstvih in razvijati nove instrumente za stanovanjski sektor; okrepitev spremljajočih programov obveščanja in ozaveščanja; nadgradnja sheme podpor za ranljive skupine; izvedba prenove in nadgradnja delovanja EN SVET; nadgradnja programov za financiranje ukrepov delne

ožjega javnega sektorja letno in prenova 1,8 mio m² stavb v širšem javnem sektorju v obdobju do leta 2023.

V okviru pregleda strateških podlag v Sloveniji DSEPS ugotavlja, da Slovenija *nima* krovne razvojne strategije niti krovnega razvojnega strateškega ali programskega dokumenta za področje energetike. Sprejetih je več operativnih programov, ki so namenjeni izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti: AN URE³⁵, AN SNES³⁶, OP TGP³⁷, OP EKP³⁸ in AN OVE (povečanje deleža OVE v stavbah). V okviru usmeritev pri razvojnih in horizontalnih ukrepih ima DSEPS naveden »instrument/ukrep«, »referenčni dokument« in »usmeritev«.

2.3.13 Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 (Uradni list RS, št. 75/16)

Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: Nacionalni program) je dokument, ki predstavlja prehod med splošnimi ukrepi iz Strategije na konkretne aktivnosti v pripravi in izvedbi. Pri njihovi opredelitvi so bili določeni roki in nosilci posameznih aktivnosti, katerim so bili dodeljeni tudi okvirni stroški, vendar so bile vrednosti za večino aktivnosti ocenjene. Te se bodo s pripravo posamezne študijske in projektne dokumentacije podrobneje konkretizirale. Osnovna usmeritev Strategije in na njej utemeljenega Nacionalnega programa prioriteto temelji na povečanju učinkovitosti in optimizaciji ter prilagajanju prometnega sistema srednje in dolgoročnim prometnim potrebam ljudi in

prenove stavb v javnem sektorju (za stavbe, katerih celovita energetska prenova ni upravičena); organizacija izobraževanj izvajalcev energetske prenove stavb ter objava in redno ažuriranje izvajalcev, ki so opravili izobraževanje, na spletni strani Eko sklada; finančna okrepitev spodbud za rabo lesa pri projektih energetske prenove stavb tako, da se ne ogroža doseganje zastavljenih prihrankov Eko sklada.

- 35 Akcijski načrt za učinkovito rabo energije za obdobje do leta 2020 je temeljni izvedbeni dokument države za področje učinkovite rabe energije, namenjen zlasti izvrševanju obveznosti po Direktivi 2012/27/ES, gre za nadgradnjo že sprejetega dokumenta. AN URE, ki je bil sprejet na vladi 21. 5. 2015, za področje stavb določa naslednje cilje:
- Nacionalni cilj izboljšanja energetske učinkovitosti do leta 2020: »Skladno s 3. členom Direktive 2012/27/ES si Slovenija zastavlja indikativni cilj izboljšanja energetske učinkovitosti do leta 2020, tako da poraba primarne energije v letu 2020 ne bo presegla 7,125 mio toe (82,86 TWh). Nacionalni cilj za leto 2020 izhaja iz dolgoročnih projekcij rabe energije do leta 2030, ki so bile izdelane v letu 2014. Ta cilj ne vključuje neenergetske rabe goriv in je zastavljen na podlagi nacionalne statistike rabe energije, pripravljene po metodologiji EUROSTAT.«
 - Nacionalni cilji na področju skoraj nič-energijskih stavb (cilj po 9. členu Direktive 2010/31/EU): te cilje podrobno opredeljuje AN SNES.
 - Cilji energetske prenove po 5. členu Direktive 2012/27/EU.
 - Dolgoročni indikativni cilji zmanjšanja emisij TGP in izboljšanja energetske učinkovitosti na področju stavb. AN URE vključuje izhodišča DSEPS, v tem okviru pa naslednje cilje: »Zmanjšanje rabe končne energije v stavbah za 15 % do leta 2030 in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 53 % do leta 2020 glede na leto 2005, za kar bo potrebna celovita energetska sanacija stavb in nadaljnja zamenjava kurilnega olja z nizkoogljivi viri energije. V prvi vrsti pa je to ukrep za hitro gospodarsko rast in izhod iz krize. Cilj je tudi izboljšanje razmerja med subvencijami in učinki naložb, zlasti v javnem sektorju.«
- 36 AN SNES – nacionalni cilji na področju skoraj nič-energijskih stavb, cilj po 9. členu Direktive 2010/31/EU, je bil sprejet na vladi 22. 4. 2015.
- 37 Operativni program ukrepov za zmanjšanje emisij TGP do leta 2020 opredeljuje ukrepe za doseganje pravno obvezujočih ciljev za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020 v skladu z Odločbo 406/2009/ES. Vključuje tudi pogled do leta 2030. OP TGP opredeljuje na področju stavb: indikativne sektorske cilje do leta 2030 in vizijo do leta 2050, cilj zmanjšanja emisij TGP do leta 2020 na področju stavb in dolgoročne indikativne cilje zmanjšanja emisij TGP na področju stavb ter kazalnike OP TGP na področju stavb in njihove ciljne vrednosti.
- 38 Operativni program izvajanja evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 je izvedbeni dokument, ki bo podlaga za črpanje razpoložljivih sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Evropskega socialnega sklada (ESS) in Kohezijskega sklada (KS) v obdobju 2014–2020. V novi finančni perspektivi je obveznost držav članic, da najmanj 20 % sredstev namenijo doseganju podnebnih ciljev.

gospodarskih subjektov na optimalen oziroma trajnosten način (kako lahko čim bolj učinkovito rešimo probleme) in ne na novih velikih investicijskih projektih (kaj lahko še zgradimo).

Nacionalni program, kot izvedbeni dokument je izdelan za obdobje 2016–2022 in 2022–2030 oziroma do njegove celotne realizacije in zajema konkretne ukrepe in aktivnosti. Razdeljen je na dva dela, in sicer na področje: priprave in izvedbe. V prilogah, ki so sestavni del vsakega področja posebej, so podane podrobnejše aktivnosti za posamezen ukrep, časovni okvir priprave in izvedbe, prav tako je podan nosilec aktivnosti. Podana je tudi povezava med različnimi ukrepi enega prometnega sistema (npr. železnic), lahko pa je podana tudi povezava med ukrepi na različnih področjih hkrati (npr. da mora konkretna aktivnost upoštevati ukrep na železnici, cesti, trajnostni mobilnosti). Navedena povezava je zelo pomembna, saj s tem ohranjamo Nacionalni program kot enovit dokument za vse dele prometnega sistema. Vsaki aktivnosti je bila dodeljena tudi ocena vrednosti priprave potrebne dokumentacije in izvedbe, in sicer na podlagi že izdelane dokumentacije za konkretno aktivnost ali na podlagi ocene za podobne aktivnosti. Ocene vrednosti so služile za izdelavo dinamike po posameznih področjih in so podane v nadaljevanju tega dokumenta. Prioriteta izvedbe aktivnosti je določena na podlagi:

- zagotavljanja ustreznega standarda dostopnosti,
- okoljevarstvenih zahtev, varnosti v prometu in prometnih obremenitev, ugotovljenih z uporabo nacionalnega prometnega modela in na podlagi Okoljskega poročila za celovito presojo vplivov na okolje, uporabljenih oziroma izdelanih za Strategijo in
- utemeljitev, usmeritev, vizije in ciljev iz Strategije.

Za izvedbo investicij in vzdrževanja mora upravljavec upoštevati metodologijo za določitev prioritet in na podlagi tega oblikovati 6-letni načrt vlaganj na teh področjih ter v njem določiti prioritete izvedbe na infrastrukturi. V 6-letni načrt vlaganj je potrebno vključiti tudi ukrepe oziroma aktivnosti nacionalnega pomena, ki so v prilogi Nacionalnega programa poimensko (eksplicitno) navedene in slediti tam začrtanemu terminskemu planu. Poleg cest in železnic to velja tudi za ukrepe oziroma aktivnosti na področju trajnostne mobilnosti, letalstva in pomorstva, skladno s pristojnostmi Vlade RS oziroma ministrstva pristojnega za promet. 6-letni operativni načrt³⁹ mora vsebovati podrobne opise aktivnosti, nosilce, stroške in terminski načrt izvedbe. 6-letni načrt morajo upravljavci redno spremljati in ga vsako leto novelirati ter ga predložiti ministrstvu, pristojnemu za promet, ta pa ponovno v potrditev Vladi RS (drсни plan).

V Nacionalnem programu je podana dinamika vlaganj po posameznih področjih prometa (cestni promet, železniški promet, trajnostna mobilnost, vodni promet in zračni promet). Preglednice temeljijo na indikativnih načrtih po posameznih področjih in vsebujejo podatke o potrebnih vlaganjih s strani države (MzI in DRSI), DARS-a, Luke Koper ali druge pravne osebe ali organa,

39 Pri določitvi kriterijev za uvrstitev posameznih projektov v 6-letni načrt investicijskega vzdrževanja in gradnje državnih cest je potrebno upoštevati parametre, ki jih predvideva Nacionalni program, in sicer:

1. stanje infrastrukture, 2. obseg prometa in njegove značilnosti, 3. pomen infrastrukture v prostoru z vidika dostopnosti in povezovanja ob upoštevanju enakomerne geografske porazdelitve v celotni Sloveniji in z upoštevanjem prometno gravitacijskih področji v Strategiji, 4. stanje prometne varnosti in 5. ekonomska upravičenost projektov.

ki upravlja in vodi pristanišče v Kopru in zasebnih investitorjev/občin. Posebej je v preglednici prikazan tudi predvideni strošek, ki bi ga bilo treba letno zagotoviti za redno vzdrževanje, obvezne gospodarske javne službe (OGJS), subvencije in kompenzacije. Nacionalni program se opredeli do pričakovanih učinkov izvajanja ukrepov iz strategije in aktivnosti določenih v nacionalnem programu in 6-letnih operativnih načrtih ter določi načrtovanje, nadzor in spremljanje izvajanja nacionalnega programa⁴⁰.

2.3.14 Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji (SRP)

Namen Strategije razvoja prometa v Republiki Sloveniji je bil prikazati izhodišča, potrebe in možnosti za razvoj ključnih področij prometa v RS; pripraviti usklajen program razvoja ključnih področij prometa v RS; zagotoviti predhodno izpolnitev pogojev za črpanje EU sredstev v finančnem obdobju 2014–2020 za prometno področje; zagotoviti podlago za pripravo resolucije o nacionalnem programu zgraditve prometne infrastrukture oziroma ustreznega operativnega programa.

Strategija je prvi dokument, ki prometni sistem obravnava celovito, kar zagotavlja večjo sinergijo pri doseganju ciljev prometne in prostorske politike države ter drugih politik ter boljši nadzor nad vplivom prometa na okolje in gospodarstvo. Za potrebe Strategije je bil razvit nacionalni prometni model, ki vključuje analizo in izračun prihodnjih prometnih tokov, družbenih in okoljskih vplivov. Dokument je tudi prvi te vrste na področju prometa, ki je podprt s celovito študijo vplivov na okolje. Opredeli 29 ukrepov za železniški promet, 37 ukrepov za cestni promet, 22 ukrepov za javni potniški promet oz. trajnostno mobilnost, 14 ukrepov za vodni promet (morje in celinske plovne poti) in 6 ukrepov za letalstvo. Skupaj gre za 108 ukrepov, ki urejajo področja infrastrukture, organizacije, vodenja prometa, prometne varnosti in voznega parka.

V upravljavskem delu strategija navaja, da je za upravljanje prometne infrastrukture odgovoren MzI; v skladu z Zakonom o državni upravi opravlja naloge na področjih železniškega, zračnega in pomorskega prometa, plovbe po celinskih vodah in cestnega prometa, razen nadzora cestnoprometne varnosti, naloge na področjih prometne infrastrukture in žičniških naprav,

⁴⁰ Ministrstvo, pristojno za promet bo oblikovalo ustrezen interni postopek in vzpostavilo ustrezno interno strukturo za načrtovanje, spremljanje in nadzor uresničevanja tega Nacionalnega programa.

Ministrstvo, pristojno za promet, v sodelovanju z deležniki na področju prometnega sistema, pripravi tudi poročilo, s katerim se o rezultatih izvajanja Nacionalnega programa in doseženih ciljih poroča Vladi RS in Državnemu zboru RS.

Nosilci aktivnosti, navedeni v prilogi Nacionalnega programa, vsako leto pripravijo predlog 6-letnega načrta vlaganj v prometno infrastrukturo, kot je to opisano v prejšnjih poglavjih.

Ministrstvo, pristojno za promet, v sodelovanju z družbo DRI upravljanje investicij, d. o. o., 6-letne načrte posameznih področij združi, uskladi in enoten 6-letni operativni načrt vsako leto posreduje v potrditev Vladi RS, skupaj s poročilom o realizaciji.

Družba DRI upravljanje investicij, d. o. o., ki je v 100-odstotni državni lasti, bo skrbela za posodabljanje in ažuriranje baze podatkov za nacionalni prometni model, ki bodo podlaga za novelacijo podatkov v Nacionalnem programu in 6-letnem operativnem načrtu.

V roku petih let navedeni deležniki in ministrstvo, pristojno za promet, pripravijo celovit pregled izvajanja Nacionalnega programa razvoja prometa, vključno z analizo stanja in opredelitvijo problematike s pomočjo nacionalnega prometnega modela, pregledom okoljskih, prostorskih in drugih ciljev, domače in EU zakonodaje na tem področju, mednarodnih predpisov ter ostalih relevantnih podlag. O pregledu poročajo Vladi RS in Državnemu zboru RS ter po potrebi predlagajo pripravo novega Nacionalnega programa.

energetike, rudarstva ter učinkovite rabe in obnovljivih virov energije⁴¹. MZL za področje prometa v obdobju 2014–2020 opravlja naloge posredniškega telesa in hkrati upravičenca za dva tematska cilja EK, kot ju opredeljuje Uredba 1303/2013, in sicer za tematski cilj št. 4 Podpora prehodu v nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih ter tematski cilj št. 7 Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah.

Na podlagi (tudi SWOT) analiz, ciljev in opredelitev strategija določa posebne cilje in ukrepe za njihovo doseganje po prometnih področjih ter prikazuje vpliv ukrepov na posebne cilje. Ob vsakem cilju/ukrepu je naveden njegov opis. Strategija vsebuje preglednico ukrepov in njihov vpliv na posebne cilje. Kazalniki za spremljanje vpliva Strategije na okolje so predlagani na podlagi izsledkov okoljske presoje. Prednostno so opredeljeni kazalniki, ki so merljivi in je hkrati v Sloveniji že vzpostavljeno spremljanje njihovega stanja. To so tisti kazalniki, za katere se rezultati na ravni države sistematično zbirajo, obdelujejo in se o njih poroča. Pri izboru kazalnikov stanja so se tako oprli na tiste, s katerimi se že meri stanje okolja v sklopu omrežja EIONET, ki je bilo vzpostavljeno zaradi poročevalskih obveznosti Slovenije do Evropske okoljske agencije. Če se kazalnik že spremlja, je pri kazalniku zapisana njegova uradna zaporedna številka. Dodatno so kazalnike iskali tudi med podatki, ki jih zbirajo posamezne organizacije/ustanove (npr. Lovska zveza Slovenije, Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ), MK). Ti kazalniki nimajo zaporednih števil. Spremljanje stanja nekaterih okoljskih ciljev ni potrebno, saj bo okoljski cilj dosežen ob upoštevanju usmeritev in omilitvenih ukrepov. Okoljske kazalnike preverja pripravljavec Strategije razvoja prometa v Republiki Sloveniji (MZL) na pet let.

Strategija je v skladu z naravo dokumenta napisana deklarativno, zato je vlada MZL naložila pripravo dokumenta za izvedbo Strategije. Ministrstvo je v ta namen pripravilo Nacionalni program, ki določa podrobnejše aktivnosti, način izvajanja, potrebna finančna sredstva, roke in nosilce za izvedbo ukrepov iz Strategije. Glavni cilj Nacionalnega programa je zagotoviti stabilno financiranje področja prometa brez občutnejših letnih nihanj in s tem omogočiti nemoteno realizacijo ključnih projektov nacionalnega pomena.

2.3.15 Načrt vlaganj v promet in prometno infrastrukturo za obdobje 2020–2025

Državni zbor Republike Slovenije je novembra 2016 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030 (Uradni list RS, št. 75/2016 z dne 30. novembra 2016). V njej je med drugim navedeno, da ministrstvo, pristojno za promet v sodelovanju z družbo DRI upravljanje investicij, d.o.o., pripravi skupne 6-letne načrte vlaganj v promet in prometno infrastrukturo in jih vsako leto posreduje v potrditev Vladi RS. Gre za t.i. drsne načrte s pomočjo katerih bi nosilec investicij olajšali njihovo izvajanje in temu področju zagotovili stabilnost.

V Načrtu vlaganj v promet in prometno infrastrukturo za obdobje 2020–2025 so navedeni predvideni zneski vlaganj, ki jih potrebujemo za uresničitev ciljev, predvidenih v Resoluciji o

41. Izvedbene naloge opravljajo organi v sestavi ministrstva, nadzorne pa inšpekcijske službe. Navedene naloge se opravljajo v treh direktoratih: Direktoratu za infrastrukturo, Direktoratu za promet in Direktoratu za energijo, v Kabinetu ministra, Službi za notranjo revizijo, službah za preiskovanje letalskih, železniških in pomorskih nesreč in incidentov, Službi za mednarodne zadeve, Finančnem sektorju in Sekretariatu.

nacionalnem programu razvoja prometa in v Strategiji razvoja prometa v RS do leta 2030. Dinamika vlaganj v zračni promet, vodni promet, investicije in obnove državni cest, investicije in obnove cestninskih cest, posodobitev železnic in uvedba ukrepov na področju trajnostne mobilnosti in upravljanja prometa predvideva porabo proračunskih in drugih virov v višini približno 653 milijonov evrov v letu 2020, približno 718 milijonov evrov v letu 2021, 1.098,5 milijona evrov v letu 2022, 992,5 milijona evrov v letu 2023, 997,5 milijona evrov v letu 2024 in 1.150 milijonov evrov v letu 2025. Na področju rednega vzdrževanja cest in železnic in subvencioniranja izvajanja obvezne gospodarske javne službe javnega potniškega prometa pa je predvideno še dodatnih 431,9 milijona evrov v letu 2020, 438 milijona evrov v letu 2021, 453 milijona evrov v letu 2022, 443,5 milijona evrov v letu 2023, 441,7 milijona evrov v letu 2023 in 423 milijona evrov v letu 2025. Tudi ti zneski upoštevajo proračunske in druge vire. Načrt vlaganj temelji na zgoraj omenjeni resoluciji in per se nima upravljavskih elementov, ki so navedeni (že) v resoluciji.

2.3.16 Strategija na področju razvoja trga za vzpostavitev ustrezne infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji

Na podlagi Direktive 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva⁴² so določene minimalne zahteve za izgradnjo infrastrukture za alternativna goriva, vključno s polnilnimi mesti za električna vozila ter oskrbovalnimi mesti za zemeljski plin (UZP in SZP) in vodik, ki se izvajajo z nacionalnimi okviri politike držav članic, ter enotne tehnične specifikacije za taka polnilna ter oskrbovalna mesta, in zahteve za obveščanje uporabnikov.

Direktiva je naložila državam članicam EU, da morajo do 18. novembra 2016 sprejeti »nacionalni okvir politike za razvoj trga v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju ter za vzpostavitev ustrezne infrastrukture«, ki mora vsebovati:

- a) oceno trenutnega stanja in prihodnjega razvoja trga v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju, tudi v zvezi z možnostjo njihove hkratne in kombinirane uporabe, ter vzpostavljanja ustrezne infrastrukture za goriva, pri čemer se, kadar je ustrezno, upošteva tudi čezmejna neprekinjena pokritost;
- b) nacionalne cilje v skladu zahtevami Direktive:
 - do 31. 12. 2020 vzpostavitev ustreznega števila javno dostopnih polnilnih mest za električna vozila in ukrepov za spodbujanje in lajšanje vzpostavljanja polnilnih mest, ki niso javno dostopna;
 - električna energija z obale se v pristaniščih jedrnega omrežja TEN-T prednostno vzpostavi do 31. 12. 2025;
 - določitev morskih pristanišč, v katerih je do 31. 12. 2025 na voljo ustrezno število oskrbovalnih mest za utekočinjen zemeljski plin (UZP);

42 Za alternativna goriva se po tej Direktivi štejejo električna energija, zemeljski plin (SZP – stisnjen zemeljski plin in UZP – utekočinjen zemeljski plin) in biometan, bio-goriva, sintetična in parafinska goriva ter vodik (H₂).

- do 31. 12. 2025 vsaj v obstoječem jedrnem omrežju TEN-T vzpostavitev ustreznega števila javno dostopnih oskrbovalnih mest za težka motorna vozila na UZP in ustrežno število javno dostopnih oskrbovalnih mest za utekočinjen zemeljski plin (SZP);
 - zagotovitev ustreznega distribucijskega sistema za dobavo UZP;
 - do 31. 12. 2020 vzpostavitev ustreznega števila javno dostopnih oskrbovalnih mest za SZP za motorna vozila v mestnih in primestnih območjih;
 - po potrebi do 31. 12. 2025 zagotoviti ustrežno število javno dostopnih oskrbovalnih mest za pretok motornih vozil na vodikov pogon;
- c) ukrepe, ki so potrebni za uresničitev nacionalnih ciljev, določenih v nacionalnem okviru politike;
- d) ukrepe za spodbuditev vzpostavitve infrastrukture za alternativna goriva pri storitvah javnega prevoza;
- e) določitev mestnih/primestnih naselij, drugih gosto poseljenih območij in omrežij, ki bodo v skladu s tržnimi potrebami opremljena z javno dostopnimi oskrbovalnimi mesti za električna vozila in za SZP;
- f) oceno potrebe po postavitvi oskrbovalnih mest za UZP v pristaniščih zunaj jedrnega omrežja TEN-T;
- g) preverjanje potrebe po vzpostavitvi dobave električne energije za mirujoča letala na letališčih.

Za prenos te Direktive v slovenski pravni red je Vlada Republike Slovenije ustanovila Medresorsko delovno skupino. Vlada RS je 152. redni seji sprejela »Strategijo na področju razvoja trga za vzpostavitev ustreznih infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji«, ki v slovenski pravni red prenaša evropska Direktivo 2014/94/EU.

Ta del Direktive se prenaša v slovenski red s Strategijo na področju razvoja trga za vzpostavitev ustreznih infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju v Republiki Sloveniji. V Strategiji za alternativna goriva je sprejeta vizija, da se Slovenija do leta 2030 uveljavi kot zelena država na področju razvoja raziskav, inovacij in industrije ter prometa. Ključna cilja strategije sta:

- od leta 2025 dalje bo v Sloveniji omejena prva registracija osebnih vozil in lahkih tovornih vozil (kategorij M1, MG1 ter N1), ki imajo po deklaraciji proizvajalca skupni ogljikni odtis večji od 100 g CO₂ na km,
- po letu 2030 ne bo več dovoljena prva registracija avtomobilov z notranjim izgorevanjem na bencin ali dizel s skupnim ogljiknim odtisom avtomobila nad 50 g CO₂ na km.

Med ukrepi za uresničitev ciljev na področju uporabe alternativnih goriv v prometu strategija navaja ukrepe za spodbujanje elektro mobilnosti, spodbujanje razvoja tehnologij in gospodarstva, polnilna infrastruktura, finančne spodbude za vozila, sprememba zakonodaje in odpravljanje administrativnih ovir, zagotavljanje javnega prevoza, promocijske aktivnosti za spodbujanje elektro mobilnosti, priporočila lokalnim skupnostim, dobava električne energije za

morske ladje z operativne obale, oskrba mirujočih letal z električno energijo. Strategija navaja še ukrepe za spodbujanje uporabe vodika in vozil na gorivne celice, ukrepe za spodbujanje uporabe utekočinjenega naftnega plina (UNP), za spodbujanje uporabe SZP, za spodbujanje uporabe UZP in za spodbujanje uporabe biogoriv.

Ministrstvo za infrastrukturo bo pripravilo Akcijski program za obdobje 2018–2020 in bo vsako leto pripravilo pregled izvajanja in doseženih rezultatov na tem področju.

2.3.17 Akcijski program za alternativna goriva v prometu

Ministrstvo za infrastrukturo je pripravilo »Akcijski program za alternativna goriva v prometu«, v katerem so določeni cilji in ukrepi za uresničitev teh ciljev, ki jih je nakazala oktobra 2017 sprejeta strategija o alternativnih gorivih. Akcijski program (AP) je zaradi izredno intenzivnih razvojnih sprememb na področju vozil in samih tehnologij na alternativna goriva pripravljen za tri leta in se bo dopolnjeval vsaki dve leti z veljavnostjo za naslednja tri leta. AP določa cilje na področju razvoja alternativnih goriv v prometu v Republiki Sloveniji in določa ukrepe za uresničitev ciljev na področju uporabe alternativnih goriv v prometu. Posamezni ukrepi, ki se bodo izvajali do leta 2020, čas njihove izvedbe in finančne posledice ukrepov so prikazani v priloženih preglednicah k AP.

2.3.18 Smernice za izvajanje ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbenišтва

Direktiva o energetske učinkovitosti (2012/27/EU) vzpostavlja več ukrepov, med katerimi je tudi vzpostavitev vodilne vloge javnega sektorja pri energetske prenovi stavb. V tem okviru direktiva zahteva, da se od 1. januarja 2014 naprej vsako leto prenovi 3 % skupne tlorisne površine stavb v lasti in rabi oseb ožjega javnega sektorja. Direktivo v slovenski pravni red prenaša Energetski zakon (Uradni list RS, št. 17/14). Nadalje direktiva v 18. in 19. členu nalaga državam članicam, da:

- podpirajo javni sektor pri sprejemanju ponudb za energetske storitve, zlasti za izvedbo prenove stavb, ter
- sprejemajo ukrepe za odpravo regulativnih in neregulativnih ovir za energetske učinkovitost zlasti z namenom, da se posamezni javni organi ne odvrnejo od naložb v izboljšanje energetske učinkovitosti in od uporabe pogodbenega zagotavljanja prihranka energije in drugih mehanizmov financiranja s tretje strani na dolgoročni pogodbeni osnovi.

Za izpolnjevanje te obveznosti je MzI v sodelovanju z MF in strokovno javnostjo, v mesecu decembru 2014, pripravilo dokument, Smernice za izvajanje ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbenišтва. Smernice naj bi predstavljale pojasnila, navodila in priporočila za izvajanje ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti v stavbah javnega sektorja po principu energetskega pogodbenišтва, vendar se po pregledu vsebine lahko ugotovi, da so napisane zelo splošno, nespecifično, v stilu »seminarske naloge«, brez konkretnjših ukrepov, razlogov, kriterijev (pragov, pogojev) zanje, temeljne pogoje za en ukrep (ki jih ni navedenih) v primerjavi z drugimi ipd.

2.3.19 Akcijski načrt za obnovljivo energijo 2010-2020 (AN OVE)

Na podlagi Direktive 2009/28/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2009 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov, spremembi in poznejši razveljavitvi direktiv 2001/77/ES in 2003/30/ES in Odločbe Komisije Evropske skupnosti št. C(2009) 5174 je morala vsaka država članica sprejeti Nacionalni akcijski načrt za obnovljive vire energije (AN-OVE) za obdobje 2010–2020 in ga posredovati Evropski komisiji do 30. junija 2010. V teh načrtih je potrebno določiti letne nacionalne cilje držav članic za deleže energije iz OVE, porabljene v prometu, elektroenergetiki ter za ogrevanje in hlajenje v letu 2020 in predvidene ukrepe s katerimi bodo države članice dosegle predpisan cilj v letu 2020. Za Slovenijo je določeno, da mora do leta 2020 doseči najmanj 25-odstotni delež OVE v končni bruto rabi energije. Dodatno pa Direktiva 2009/28/ES določa, da se najmanj 10-odstotni cilj za OVE v prometu določi na enaki ravni za vsako državo članico. Nacionalni AN OVE obsega: nacionalno politiko obnovljivih virov energije; pričakovano rabo bruto končne energije v obdobju 2010–2020; cilje in usmeritve glede obnovljivih virov energije; ukrepe za doseganje zavezujočih ciljnih deležev obnovljivih virov energije; ocene prispevka posamezne tehnologije k doseganju ciljnih deležev obnovljivih virov energije in ocene stroškov izvedbe ukrepov, vplivov na okolje ter na ustvarjanje delovnih mest. Cilji slovenske energetske politike za obnovljive vire energije so:

- zagotoviti 25-odstotni delež OVE v rabi končne energije in 10 % OVE v prometu do leta 2020,
- ustaviti rast rabe končne energije,
- uveljaviti URE in izrabo OVE kot prioritete gospodarskega razvoja,
- dolgoročno povečevati delež OVE v rabi končne energije do leta 2030 in nadalje.

Sektorski cilji AN OVE za leto 2020 so doseganje naslednjih ciljnih deležev OVE v bruto končni rabi energije:

• OVE – Ogrevanje in hlajenje:	30,8 %
• OVE – Električna energija:	39,3 %
• OVE – Promet:	10,5 %

Ukrepi AN URE so določeni v Tabeli 1 v akcijskem načrtu (ime ukrepa, oznaka, status ukrepa, pristojnost in poglavje v AN URE), kjer so določeni horizontalni ukrepi (energetsko pogodbeništvo, MZI DE; sistem obveznega doseganja prihrankov energije in alternativni ukrep – dobavitelji energije, Eko sklad, MZI DE, Agencija za energijo; usposabljanje in licenciranje neodvisnih strokovnjakov, MZI DE; spodbujanje usposabljanja, MZI DE, MOP, MZI DP, SVRK; informiranje in ozaveščanje ciljnih javnosti, MZI DE, Borzen; vključevanje vsebin URE v širši proces razvoja vzgoje in izobraževanja, MZIŠ, MZI DE; okoljska dajatev na onesnaževanje zraka z emisijo CO₂, MOP, večsektorski ukrepi (spremembe in dopolnitve predpisov za energetsko učinkovitost stavb, MZI DE, MOP; shema zagotavljanja kakovosti energetskih pregledov, MZI DE; strategija ogrevanja in hlajenja, toplotna karta, MZI DE; podpora shema za električno energijo, proizvedeno iz OVE in SPTE, MZI DE, Agencija za energijo, Borzen; spodbujanje optimizacije delovanja energetskih sistemov (Re-Co), MZI DE, MJU; izvajanje energetskih pregledov v velikih podjetjih, MZI DE, Agencija za energijo; energijsko označevanje in minimalni standardi za izdelke in naprave, MZI DE, Tržni inšpektorat RS; celovito spremljanje

energetske prenove stavb, MzI DE), ukrepi za energetske učinkovitost v stavbah v gospodinjstvih, ukrepi za energetske učinkovitost v industriji; ukrepi za energetske učinkovitost v prometu; ukrepi za energetske učinkovitost pri ogrevanju in hlajenju; ukrepi za energetske učinkovitost v sektorjih pretvorbe, prenosa in distribucije energije. Tabela 2 določa nacionalne strateške dokumente, pomembne za področje energetske učinkovitosti⁴³.

Tretje poglavje naslavlja ukrepe politike za izvajanje Direktive o energetske učinkovitosti, pri čemer se naslavlja »ukrep, program/nadgradnja, vrsta ukrepa/pristojnost, ciljna skupina in rok«. Za učinkovito spremljanje izvajanja ukrepov, predvidenih v AN URE, in oceno obstoječih politik, naj bi bilo vsako leto pripravljeno podrobnejše poročilo o izvajanju ukrepov, ki vključuje analizo izvajanja ukrepov z vidika doseganja ciljev AN URE.

2.3.20 Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014-2020

Operativni program (OP) predstavlja prispevek operativnega programa k Strategiji Unije za pametno, trajnostno in vključujočo rast ter k uresničevanju ekonomske, socialne in teritorialne kohezije. Učinkovita raba virov in energije je bistvenega pomena za izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva in zmanjšanje pritiskov na okolje. V okviru prednostnih osi 1 in 3 bodo podprti ukrepi za izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti podjetij ter izkoriščanja potencialov, ki jih ponujajo domači in tuji trgi zelenih izdelkov in storitev. Poleg tega bodo vlaganja v okviru prednostnih osi 4, 5 in 6 namenjena tudi za ukrepe, ki bodo prispevali k zmanjševanju pritiskov na okolje in prilagajanju podnebnim spremembam. To področje vlaganj bo podprto tudi z ukrepi na trgu dela in v izobraževanju. Kljub dosedanjim vlaganjem v energetske sanacije stavb, OVE ter učinkovito rabo električne energije so potrebe po nadaljevanju in nadgradnji tovrstnih vlaganj v obeh kohezijskih regijah velike. Z obsežnimi vlaganji v prenovo stavbnega fonda se pričakuje tudi pospešitev gospodarske rasti, ustvarjanje novih delovnih mest in zmanjšanje odvisnosti Slovenije od uvoza energentov. Z vlaganji sredstev ESI v URE v javnem sektorju bo mogoče prispevati k izboljšanju javnofinančnega položaja in lažjemu izpolnjevanju obveznosti v skladu z Direktivo 2010/31/EU, ki državam članicam nalaga, da vsako leto prenovijo 3 % površine državnih stavb. Podprti so ukrepi za zmanjševanje problema energetske revščine, ki se v Sloveniji v zadnjem desetletju povečuje. Na področju URE bo poudarek tudi na razvoju finančnih instrumentov, ki bodo spodbudili vstop zasebnega kapitala in povečali vlogo dobaviteljev energije pri spodbujanju in izvedbi projektov URE.

V skladu z Direktivo 2009/28/ES ima Slovenija obveznost do leta 2020 doseči najmanj 25-odstotni delež OVE (21,5-odstotni v letu 2013) v rabi bruto končne energije in najmanj 10-

43 Akcijski načrt za energetske učinkovitost za obdobje 2014–2020 (AN URE), Dolgoročna strategija za spodbujanje naložb energetske prenove stavb (DSEPS); Akcijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe za obdobje do leta 2020 (AN sNES); Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 (AN OVE); Operativni program zmanjšanja emisij TGP do leta 2020 (OP TGP); Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji; Resolucija o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji; Operativni program varstva zunanjega zraka pred onesnaženjem s PM10 (OP PM10); Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014–2020 (OP EKP); Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020 (PRP 2014–2020); Resolucija o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2025 (ReNSP15–25); Odlok o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS); Nacionalni reformni program 2016–2017; Slovenska strategija pametne specializacije - S4; Slovenska industrijska politika (SIP); Strategija razvoja javne uprave 2015–2020; Program porabe sredstev Sklada za podnebne spremembe v letih 2017 in 2018; Energetski koncept Slovenije; Dolgoročna strategija razvoja Slovenije do 2030; Akcijski načrt za obnovljive vire energije za obdobje 2017–2020 (AN OVE) in Strokovne podlage za celovito oceno možnosti za uporabo SPTE in daljinskega ogrevanja (DO).

odstotni delež v prometu. Na področju OVE po sektorjih rabe energije uspešno izpolnjuje cilj pri ogrevanju, pri rabi električne energije pa nekoliko zaostajamo za predvideno dinamiko predvsem zaradi zaostajanja investicij v nove proizvodne naprave. Izboljšanje energetske učinkovitosti stavbnega fonda bo ključni ukrep prihodnje energetske politike za oskrbo s toploto. Hkrati bo potekal velikopotezen prehod na nizkoogljične vire, in sicer pospešeno uvajanje sistemov OVE za proizvodnjo toplote s prednostnim spodbujanjem uporabe lesne biomase, sončne in geotermalne energije ter izkoriščanje lesne biomase v SPTE z visokim izkoristkom in pri sistemih daljinskega ogrevanja. Spodbude bodo skladne z zahtevami Direktive 2008/50/ES in svežnja ukrepov za čistejši zrak v Evropi, saj se na območjih z že uvedenimi daljinskimi sistemi in z zrakom onesnaženih degradiranih območjih ne bo spodbujala gradnja novih individualnih sistemov na lesno biomaso. Vlaganja bodo skladna tudi s predpisi EU, ki zagotavljajo kakovost vodotokov in ohranjanje biotske raznovrstnosti. K zmanjšanju izpustov TGP in URE lahko bistveno prispevajo tudi pametna omrežja, ki med drugim ponujajo možnosti za razvoj vrste novih izdelkov in storitev ter ustvarjanje novih delovnih mest in so tako priložnost tudi za mala in srednje velika inovativna podjetja (svetovni trg pametnih omrežij je eden najhitreje rastočih trgov). Slovenija na področju distribucije električne energije spodbuja širitev pametnih distribucijskih sistemov z uvajanjem pametnih aktivnih omrežij in merilnih sistemov za daljinski prenos podatkov za povečanje URE ter boljšo rabo OVE. Pri blaženju podnebnih sprememb ima ključno vlogo tudi spodbujanje trajnostne mobilnosti, tudi na urbanih območjih. Razmere pri uporabi javnega potniškega prometa (JPP) so v Sloveniji slabe, saj se število potnikov v cestnem in železniškem prometu zmanjšuje.

Sistemske rešitve za trajnostno mobilnost bodo izhajale iz pripravljenih celostnih prometnih strategij (CPS), ki bodo lahko to problematiko urejale na ravni urbanega območja ali pa širše, regionalno. Mesta, ki so upravičena do sredstev za izvajanje mehanizma CTN, bodo morala zagotoviti tudi smiselno povezavo med celostnimi prometnimi strategijami in trajnostnimi urbanih strategijami (TUS). V naslednjem obdobju bodo bistvenega pomena tudi vlaganja v ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam, saj se zaradi njihovih posledic spopadamo z vedno pogostejšimi in uničujočimi naravnimi nesrečami ter s tem veliko škodo. Slovenija še nima sprejete celovite strategije prilagajanja podnebnim spremembam. *Tega področja zato ne ureja sistematično*, kar otežuje načrtovanje sektorskih politik, manjša pa je tudi odpornost države proti vplivom podnebnih sprememb. Ta pomanjkljivost bo odpravljena s pripravo celovite ocene priložnosti in tveganj, ki bo opredelila najbolj ogrožene sektorje za preprečevanje in obvladovanje tveganj, oblikovani bodo celoviti in sinergični ukrepi, povezani z ustreznim prostorskim načrtovanjem.

V naslednjem obdobju bodo bistvenega pomena tudi vlaganja v ukrepe za prilagajanje podnebnim spremembam, saj se zaradi njihovih posledic spopadamo z vedno pogostejšimi in uničujočimi naravnimi nesrečami ter s tem veliko škodo. Slovenija še nima sprejete celovite strategije prilagajanja podnebnim spremembam. *Tega področja zato ne ureja sistematično*, kar otežuje načrtovanje sektorskih politik, manjša pa je tudi odpornost države proti vplivom podnebnih sprememb. Ta pomanjkljivost bo odpravljena s pripravo celovite ocene priložnosti in tveganj, ki bo opredelila najbolj ogrožene sektorje za preprečevanje in obvladovanje tveganj, oblikovani bodo celoviti in sinergični ukrepi, povezani z ustreznim prostorskim načrtovanjem.

Sintezni pregled utemeljitev za izbor tematskih ciljev in prednostnih naložb vsebuje izbran tematski cilj, izbrano prednostno naložbo in utemeljitev izbora. V okviru prednostnih osi so tudi »2.4 Trajnostna raba in proizvodnja energije ter pametna omrežja«, »2.5 Prilagajanje podnebnim spremembam«, »2.6 Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti« in »2.7 Gradnja infrastrukture in ukrepi za spodbujanje trajnostne mobilnosti«. Poglavje 7 določa organe, pristojne za upravljanje, nadzor in revizijo, ter vlogo ustreznih partnerjev: organ upravljanja je Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (odgovorna oseba je minister/ministrica), organ za potrjevanje je MF, Sektor za upravljanje s sredstvi EU/PO (vodja sektorja za upravljanje s sredstvi EU/PO), revizijski organ MF, Urad RS za nadzor proračuna (UNP) (direktor/direktorica). Osmo poglavje določa usklajevanje med skladi, EKSRP, ESRP, ter drugimi instrumenti financiranja na ravni unije in nacionalni ravni ter z EIB v okviru posameznih prednostnih osi.

2.3.21 Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt Republike Slovenije (NEPN) – januar 2020

Uredba (EU) 2018/1999 z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov (uredba), ki je začela veljati 24. 12. 2018, določa, da morajo države članice pripraviti in Evropski komisiji (Komisija) predložiti: do 31. 12. 2018: osnutek celovitega nacionalnega energetskega in podnebnega načrta (NEPN) za obdobje 2020 do 2030 (in s pogledom do 2040); do 31. 12. 2019: končni NEPN; do 1. 1. 2020: Dolgoročno strategijo znižanja emisij do 2050.

NEPN je strateški dokument, ki mora za obdobje do leta 2030 (s pogledom do 2040) določiti cilje, politike in ukrepe na petih razsežnostih energetske unije:

1. razogljičenje (emisije toplogrednih plinov (TGP) in obnovljivi viri energije (OVE)),
2. energetska učinkovitost,
3. energetska varnost,
4. notranji trg energije ter
5. raziskave, inovacije in konkurenčnost.

NEPN vsebuje ključne cilje in prispevke Slovenije do 2030; izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti v vseh sektorjih (in posledično zmanjšanje rabe energije in drugih naravnih virov) je prvi in ključni ukrep na poti k podnebno nevtralni družbi (razogljičenje: blaženje in prilagajanje podnebnim spremembam, razogljičenje: obnovljivi viri energije, učinkovita raba energije, energetska varnost in notranji trg energije raziskave, inovacije in konkurenčnost). NEPN podaja pregled sedanjega stanja politike, se opredeli do posvetovanja in sodelovanja nacionalnih subjektov in subjektov iz Unije ter njihov izid. V drugem poglavju se NEPN opredeli do glavnih nacionalnih energetske in podnebne ciljev (razsežnost razogljičenje; razsežnost energetska učinkovitost; razsežnost energetska varnost; razsežnost notranji trg energije; razsežnost raziskav, inovacij in konkurenčnosti) (gre le za navajanje ciljev).

Pri posameznih ukrepih NEPN navaja »ime instrumenta«, »strateške podlage«, »vrsta instrumenta«, »odgovornost« (zgolj z navedbo pristojnega resorja, tj. ministrstva), »aktivnost in

roki izvedbe«. v okviru analitične osnove četrto poglavje vsebuje trenutno stanje in projekcije z obstoječimi politikami in ukrepi, peto poglavje pa oceno učinka načrtovanih politik in ukrepov.

NEPN ne vsebuje upravljalvskega dela; še najbližje temu je s tretjim poglavjem, ki se nanaša na politike in ukrepe; tu ugotavlja, da ima »Slovenija že sprejet obsežen nabor ukrepov energetske in podnebne politike. Za doseganje ciljev NEPN bo potrebno nadaljevanje izvajanja že sprejetih ukrepov, njihova nadgradnja in razširitev ter sprejetje dodatnih ukrepov. Posebno pozornost bo treba nameniti povečanju zmogljivosti za izvajanje, spremljanju izvajanja ukrepov ter na podlagi ugotovitev ustrezno prilagajati in izboljševati posamezne instrumente«.

Po naši oceni ima Slovenija ne le že sprejet obsežen nabor ukrepov energetske in podnebne politike, pač pa je teh ukrepov preveč, ali pa se prepletajo oz. podvajajo v številnih dokumentih. Za učinkovito doseganje ciljev ne bo potrebno le nadaljevanje izvajanja že sprejetih ukrepov, pač pa jih bo potrebno pred tem jasno zapisati in zbrati na enem mestu; šele potem je možna njihova nadgradnja in razširitev ter sprejetje dodatnih ukrepov na transparenten način. Posebno pozornost bo treba nameniti povečanju upravljalvske zmogljivosti za izvajanje, za spremljanje izvajanja ukrepov ter na podlagi ugotovitev ustrezno prilagajanje in izboljševanje posameznih instrumentov, tj. jasno določenih služb na posameznih resorjih ministrstev ali drugih organov, kazalnikov, rokov, načina poročanja in spreminjanja ukrepov, načina financiranja, kadrovski in finančni načrt izvedbe posameznega ukrepa oziroma programa ter njegovega prilagajanja.

2.3.22 Program razvoja podeželja 2014–2020

Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (PRP 2014–2020) je skupni programski dokument posamezne države članice in Evropske komisije, ki predstavlja programsko osnovo za črpanje finančnih sredstev iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Program odraža nacionalne prednostne naloge, ki jih država članica opredeli na podlagi analize stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva. Evropska komisija je dne 13. 2. 2015 uradno potrdila PRP 2014–2020 tudi za Slovenijo. Slovenija je bila tako v skupini prvih držav članic, ki so lahko začele izvajati ukrepe novega programskega obdobja. Finančno ta potrditev za razvoj slovenskega kmetijstva in podeželja pomeni dobrih 1,1 milijarde evrov, od tega bo Slovenija prejela 838 milijonov evrov iz proračuna EU. PRP 2014–2020 se osredotoča na tri glavna področja, s katerimi bo Slovenija zagotavljala izboljšanje biodiverzitete, stanje voda in tal, konkurenčnost kmetijskega sektorja in socialno vključenost ter lokalni razvoj podeželskih območij, s čimer v največji meri odraža nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize danosti in stanja kmetijstva, živilstva in gozdarstva, pa tudi vpetosti teh gospodarskih panog v dogajanje na podeželju in celotnem prostoru.

PRP 2014–2020 vsebuje predhodno vrednotenje, po katerem je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO) objavilo javno naročilo za izdelavo predhodnega vrednotenja in celovite presoje vplivov na okolje PRP 2014–2020. Na področju celovite presoje vplivov na okolje je bilo pripravljeno Okoljsko poročilo in Dodatek za presojo sprejemljivosti, ki sta bila pripravljena na podlagi mnenjedajalcev. V nadaljevanju je bila narejena SWOT analiza in opredelitev potreb. Na osnovi analize stanja in SWOT analize, opredeljenih potreb ter ob upoštevanju nacionalnih strateških dokumentov, ki opredeljujejo razvoj kmetijstva, živilstva in gozdarstva do leta 2020 ter

upoštevajoč Partnerski sporazum med RS in Evropsko komisijo, je Slovenija opredelila 6 težišč ukrepanja. Narejena je bila kombinacija in utemeljitev ukrepov za razvoj podeželja za vsako prednostno področje, vključno z utemeljitvijo dodeljenih finančnih sredstev za ukrepe in ustreznostjo finančnih sredstev glede na zastavljene cilje.

Cilji se uresničujejo v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Kljub majhnosti je slovenski prostor geografsko raznolik, s čimer je povezana prostorska spremenljivost vseh podnebnih spremenljivk ter veliki horizontalni gradienti, kar narekuje različne stopnje ranljivosti posameznih območij. Za zagotavljanje trajnostnega razvoja je nujno varovanje okolja, učinkovita raba virov, blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter ohranjanje biotske raznovrstnosti preko inovativnih pristopov, bodisi z novimi tehnologijami, praksami ali postopki. Gospodariti je treba po načelih okoljske varnosti in ekonomske učinkovitosti. Temu sledijo tudi horizontalni cilji opredeljeni na EU ravni. Horizontalne cilje v povezavi z inovacijami, okoljem ter blaženjem podnebnih sprememb in prilagajanjem nanje naslavljaajo številni ukrepi, ki se medsebojno dopolnjujejo, nadgrajujejo in ustvarjajo sinergije. Ključni ukrepi, ki naslavljaajo vse tri horizontalne cilje so ukrepi M01, M02, M16 in M19. Poleg naštetih ukrepov k vsem trem horizontalnim ciljem prispevajo tudi ukrepi M03, M04, M06, M09 in M11. Več kot 50 % skupnega prispevka iz EKSRP je namenjenega za blažitev posledic podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter za reševanje drugih okoljskih problemov in izzivov.

Narejena je zbirna preglednica intervencijske logike, ki kaže izbrane prednostne naloge in prednostna področja za program za razvoj podeželja, številčno opredeljene cilje in kombinacijo načrtovanih ukrepov za njihovo doseganje, vključno z načrtovanimi izdatki in kombinacijo ukrepov. Podane so možnosti svetovanja, da se zagotovi ustrezno svetovanje in podpora za regulativne zahteve in za dejavnosti, povezane z inovacijami, da se prikažejo ukrepi, sprejeti v skladu s členom 8(1)(c)(vi) Uredbe (EU) št. 1305/2013. Sedmo poglavje naslavlja opis okvira uspešnosti s kazalniki (prednostna naloga, uporabljivost, kazalnik in merska enota, če je to primerno, cilj za leto 2023 (a), dodatna sredstva za prilagoditev (b), mejnik za leto 2018 v % (c) in mejnik v absolutni vrednosti (a-b)*c, alternativnimi kazalniki, rezervo (sredstva glede na prednostno nalogo). Osmo poglavje podaja opis izbranih ukrepov, tj. a) splošnih pogojev, ki se uporabljajo za več kot en ukrep, vključno z, če je to primerno, opredelitvijo podeželskega območja, izhodiščnimi vrednostmi, navzkrižno skladnostjo, predvideno uporabo finančnih instrumentov, predvideno uporabo predplačil in skupnimi določbami za naložbe, vključno z določbami členov 45 in 46 Uredbe (EU) št. 1305/2013; b) opis po ukrepih (vrsta podpore, povezava z drugo zakonodajo, upravičenci in upravičeni stroški, pogoji za upravičenost, načela pri določanju meril za izbor, zneski in stopnje podpore, primerljivost in možnost kontrole ukrepov ali vrste operacij, ter njihov prispevek k prednostnim področjem in horizontalnim ciljem - blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter skrb za okolje). Deveto poglavje naslavlja načrt vrednotenja (cilj in namen, upravljanje in usklajevanje⁴⁴).

44 Sistem spremljanja in vrednotenja sestavljajo deležniki, aktivnosti in mehanizmi za spremljanje in vrednotenje izvajanja PRP 2014–2020, pri čemer je bistvenega pomena koordinacija aktivnosti med izvajanjem in vrednotenjem PRP 2014–2020 ter vzpostavljen sistem spremljanja uporabe rezultatov vrednotenij - follow-up. Sistem spremljanja in vrednotenja v okviru PRP 2014–2020 je zasnovan tako, da v največji možni meri upošteva potrebe za zagotovitev ustrezne podpore procesu vrednotenja in jasno določa obveznosti posameznih deležnikov. Zelo pomembna vidika sistema spremljanja in vrednotenja sta tudi transparentnost in odgovornost posameznih deležnikov. Vloge deležnikov so predstavljene v preglednici.

Vloge deležnikov v okviru vrednotenja

Organ upravljanja (OU) je odgovoren za celoten sistem spremljanja in vrednotenja. V okviru spremljanja so njegove glavne naloge predvsem zagotavljanje varnega elektronskega informacijskega sistema, zagotavljanje podatkov za Evropsko komisijo o izbranih in zaključenih projektih, priprava letnih poročil, spremljanje kvalitete izvajanja PRP 2014–2020 preko kazalnikov ter poročanje Odboru za spremljanje. Prav tako je odgovoren za pripravo načrta vrednotenja in njegovo izvajanje ter za pravočasno posredovanje letnih poročil ter predhodnega in naknadnega vrednotenja Evropski komisiji. Hkrati tudi zagotavlja, da so vsa evalvacijska poročila javno dostopna in je ciljna javnost primerno in pravočasno obveščena o rezultatih vrednotenj. OU je odgovoren tudi za upoštevanje ugotovitev in priporočil vrednotenj in njihovo vključevanje v izvajanje PRP 2014–2020. OU redno poroča Odboru za spremljanje PRP 2014–2020 o tem, kako so bile ugotovitve in priporočila upoštewane pri izvajanju PRP 2014–2020.

V okviru OU deluje **Skupina za podporo upravljanju**, ki je med drugim zadolžena tudi za zagotavljanje strokovne in organizacijske podpore pri upravljanju s PRP 2014–2020 in med drugim opravlja tudi naloge spremljanja in vrednotenja PRP 2014–2020, v okviru slednje predvsem naloge, vezane na koordinacijo vrednotenja. Za načrtovanje in izvedbo vrednotenja v okviru PRP 2007–2013 je bila ustanovljena posebna skupina in prav na podlagi pozitivnih izkušenj delovanja te skupine bo tudi v okviru PRP 2014–2020 ustanovljena **Usmerjevalna skupina za spremljanje in vrednotenje**. Naloge skupine naj bi bile predvsem naslednje:

- potrditev letnih oziroma večletnih načrtov vrednotenja;
- vsebinska podpora vrednotenju;
- koordinacija med OU in izvajalci vrednotenja;
- nadzor nad kakovostjo, ustreznostjo, celovitostjo in pravočasnostjo poročil vrednotenj;
- spremljanje uporabe rezultatov vrednotenj – follow-up.

Skupina je sestavljena iz predstavnikov OU, AKTRP ter morebitnih drugih deležnikov. Po potrebi lahko v skupini sodelujejo nosilci posameznih ukrepov ter tudi zunanji strokovnjaki s posameznih področij. Lahko se oblikujejo tudi tehnične delovne skupine.

EKS RP je le eden od evropskih skladov, ki prispevajo k strategiji Evropa 2020 v okviru Partnerskega sporazuma, zato se nekatere aktivnosti vrednotenja izvajajo skupaj z ostalimi evropskimi skladi. OU sodeluje tudi z organi upravljanja drugih ESI skladov. Predstavniki organov upravljanja drugih ESI skladov so tudi člani Odbora za spremljanje, po potrebi pa so vključeni tudi v Usmerjevalno skupino. Na medresorski ravni bo vzpostavljen *Medresorski koordinacijski odbor*, ki bo zagotavljal usklajenost vseh ESI skladov in spremljal uresničevanje ciljev na nivoju Partnerskega sporazuma. OU koordinira tudi določene aktivnosti spremljanja in vrednotenja za I. in II. steber SKP.

Glavne naloge **Odbora za spremljanje PRP 2014–2020** so zlasti pregled izvajanja PRP 2014–2020 in napredka pri doseganju ciljev (preko finančnih podatkov in kazalnikov), potrjevanje letnih poročil, najmanj enkrat letno pa mora biti Odbor za spremljanje seznanjen z rezultati vrednotenj v okviru načrta vrednotenja. Odbor za spremljanje lahko OU predlaga priporočila,

vezana na izvajanje PRP 2014–2020 in vrednotenje ter nato spremlja uresničevanje teh priporočil.

AKTRP za namene poročanja, vrednotenja in upravljanja s PRP 2014–2020 zbira in zagotavlja podatke o ukrepih, ki se izvajajo na AKTRP. Podatki se nanašajo na vloge, podprte projekte, izplačila, poročila in kontrole. Tesno sodelovanje med AKTRP in OU je za namen spremljanja in vrednotenja institucionalizirano v Usmerjevalni skupini. Pravočasno in pravilno posredovanje podatkov, s katerimi razpolaga AKTRP, je zagotovljeno tudi s posebnimi navodili OU.

Prejemniki sredstev so neposredno vključeni v proces spremljanja in vrednotenja, saj zagotavljajo podatke, ki so potrebni za spremljanje in vrednotenje izvajanja PRP 2014–2020. Prav tako pa so posamezni prejemniki sredstev člani različnih organizacij in združenj, ki so pomemben partner v okviru priprave, izvajanja in vrednotenja PRP 2014–2020. Reprezentativni predstavniki različnih organizacij so tudi člani Odbora za spremljanje in imajo kot taki pomembno vlogo pri aktivnostih v okviru načrta vrednotenja.

Lokalne akcijske skupine (LAS) imajo pomembno vlogo pri dejavnostih spremljanja in vrednotenja. LAS se zavežejo, da bodo OU in/ali imenovanim izvajalcem vrednotenja ali drugim organom, pooblaščenim za opravljanje nalog v njihovem imenu, zagotovili vse informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja programa, zlasti kar zadeva izpolnjevanje opredeljenih ciljev in prednostnih nalog. Vloga LAS je predvsem prispevek k vrednotenju PRP 2014–2020 kot celote, kot prispevek k oceni dodane vrednosti pristopa LEADER in kot izvajanje spremljanja ter vrednotenja lastne SLR. Reprezentativni predstavniki LAS so tudi člani Odbora za spremljanje PRP 2014–2020 in imajo tako pomembno vlogo pri aktivnostih vrednotenja.

Glavna naloga **Mreže za podeželje** je informiranje in obveščanje, zato se v okviru nacionalne mreže za podeželje pripravi in izvaja Akcijski in komunikacijski načrt Mreže za podeželje za obdobje 2014–2020, katerega del je tako diseminacija rezultatov in priporočil vrednotenja kot tudi primerov dobrih praks. Mreža za podeželje lahko sodeluje tudi pri zbiranju različnih podatkov. Predstavniki Mreže za podeželje je tudi član Usmerjevalne skupine.

Institucije, ki zagotavljajo podatke (SURS, UMAR ter Kmetijski inštitut Slovenije, Zavod RS za varstvo narave in drugi) so člani Odbora za spremljanje PRP 2014–2020 oziroma so po potrebi vključeni tudi v Usmerjevalno skupino. **Izvajalci vrednotenja** so strokovnjaki, ki so funkcionalno neodvisni od organov, pristojnih za izvajanje PRP 2014–2020. Kakovost sistema spremljanja in vrednotenja je zagotovljena predvsem preko delovanja Usmerjevalne skupine. Nadzor pa redno, preko poročil o izvajanju načrta vrednotenja, opravljata tudi vodja OU in Odbor za spremljanje PRP 2014–2020.

Časovni razpored – vrednotenje PRP 2014–2020 je kontinuiran proces, ki traja od začetka priprave PRP 2014–2020 in predhodnega vrednotenja do zaključka izvajanja PRP 2014–2020 in naknadnega vrednotenja. Sistem spremljanja in vrednotenja je zelo kompleksen sistem, ki zahteva natančno časovno načrtovanje posameznih aktivnosti. Predhodno vrednotenje poteka sočasno s samo pripravo PRP 2014–2020 in je pomemben element usmerjanja in izboljšanja kakovosti zasnove PRP 2014–2020. Predhodno vrednotenje vključuje tudi zahteve za strateško

presojo vplivov na okolje, določene med izvajanjem Direktive 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2001 o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje. Predhodno vrednotenje se EK predloži hkrati s PRP 2014–2020 in skupaj s povzetkom. Država članica EK predloži letno poročilo o izvajanju PRP 2014–2020 v prejšnjem koledarskem letu do 30. junija 2016 in do 30. junija vsakega naslednjega leta do vključno leta 2024. Poročilo, predloženo leta 2016, zajema koledarski leti 2014 in 2015. V letih 2017 in 2019 država članica predloži EK razširjeno obliko Letnega poročila o izvajanju. Do 31. avgusta 2017 in 2019 morajo države članice EK predložiti tudi poročilo o napredku pri izvajanju Partnerskega sporazuma. Naknadno vrednotenje se opravi do 31. decembra 2024 in zajema oceno uspešnosti in učinkovitosti PRP 2014–2020 ter prispevek k strategiji Unije za pametno, trajnostno in vključujočo rast. V okviru letnih ali večletnih načrtov vrednotenja bodo posamezne aktivnosti podrobno tudi časovno opredeljene. Usmerjevalna skupina bo redno spremljala pravočasnost izvajanja vrednotenj izvajanju Partnerskega sporazuma. Naknadno vrednotenje se opravi do 31. decembra 2024 in zajema oceno uspešnosti in učinkovitosti PRP 2014–2020 ter prispevek k strategiji Unije za pametno, trajnostno in vključujočo rast. V okviru letnih ali večletnih načrtov vrednotenja bodo posamezne aktivnosti podrobno tudi časovno opredeljene. Usmerjevalna skupina bo *redno spremljala* pravočasnost izvajanja vrednotenj.

OU zagotavlja obveščanje in informiranje javnosti o PRP 2014–2020, kar vključuje obveščanje morebitnih upravičencev, strokovnih organizacij, gospodarskih in socialnih partnerjev, organov, vključenih v spodbujanje enakosti med moškimi in ženskami, ter zadevnih nevladnih organizacij, vključno z okoljskimi organizacijami, ter seveda tudi informira o poteku in rezultatih posameznih vrednotenj PRP 2014–2020. Sredstva za implementacijo načrta vrednotenja, ki med drugim vključujejo tudi potrebne človeške vire, podatkovne baze, informacijske sisteme in ostalo podporno okolje, so zagotovljena v okviru Tehnične pomoči. Deseto poglavje vsebuje **finančni načrt**, enajsto načrt (ciljnih) kazalnikov s ciljno vrednostjo za leto 2023 in vrednost. Preglednica podpore kaže, **kako so okoljski ukrep/sheme načrtovani za doseganje enega (ali več) okoljskega/podnebnega cilja**.

Za izvajanje programa⁴⁵ je upravljavsko odgovoren MKGP, Direktorat za kmetijstvo, generalni direktor, certifikacijsko telo je MF, Urad za nadzor proračuna in njegov direktor, akreditirana agencija je Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja ter njen generalni direktor. Upravljalvske in nadzorne strukture so jasno določene:

OU je odgovoren za uspešno, učinkovito in pravilno upravljanje in izvajanje PRP 2014–2020 v skladu s 66. členom Uredbe 1305/2013/EU. Opravlja predvsem naslednje naloge:

- programiranje (sodelovanje pri pripravi in spremembah partnerskega sporazuma, priprava in spremembe programa, priprava ustreznih nacionalnih pravnih podlag idr.);
- upravljanje s programom (izvajanje nalog OU, zagotovitev pogojev za delo Odbora za spremljanje, sodelovanje z organi upravljanja ostalih ESI skladov, sodelovanje z organi, pristojnimi za izvajanje I. stebra SKP, usmerjanje dela AKTRP pri izvajanju delegiranih nalog OU, koordinacija v postopkih z EK idr.);

45 Imenovanje vseh organov iz člena 65(2) Uredbe (EU) št. 1305/2013 s strani države članice ter kratek opis upravljaljskih in nadzornih struktur programa iz člena 55(3)(i) Uredbe (EU) št. 1303/2013 ter ureditev iz člena 74(3) Uredbe (EU) št. 1303/2013.

- izvajanje programa (priprava javnih razpisov in razpisne dokumentacije, prejem in obdelava vlog, odločanje o vlogah, izvajanje kontrol, spremljanje izvajanja projektov idr.);
- spremljanje in vrednotenje programa (spremljanje izvajanja ukrepov, finančno spremljanje programa, izvajanje analiz za potrebe programiranja in upravljanja s programom, koordiniranje izvajanja vrednotenj idr.);
- poročanje o programu (priprava letnih in drugih poročil o izvajanju programa idr.);
- obveščanje javnosti o programu;
- preverjanje delovanja sistema upravljanja in izvajanja PRP 2014–2020 na MKGP in AKTRP;
- preverjanje izvajanja s strani OU delegiranih nalog na druge organe in
- zaključevanje programa.

Direktorat, pristojen za kmetijstvo na MKGP, je OU za PRP 2014–2020. OU sestavljajo vodja OU in usmerjevalni odbor, skupina za podporo upravljanju ter skupina za podporo izvajanju. Pri svojem delu se poslužuje podpore ostalih služb MKGP. OU prav tako o vseh ugotovitvah, ki so povezane s pogoji pridobitve oziroma odvzema akreditacije plačilni agenciji, obvešča Pristojni organ za akreditacijo.

Vodja OU je generalni direktor direktorata, pristojnega za kmetijstvo. Je odgovoren za pravilno izvajanje PRP 2014–2020, zastopa OU, izdaja interne akte OU ter zagotavlja ustrezen pretok informacij med vsemi akterji izvajanja PRP 2014–2020. Pri pomembnejših vprašanjih se na sejah Sveta OU posvetuje z Usmerjevalnim odborom.

Usmerjevalni odbor je podpora vodji OU pri odločanju o pomembnejših vprašanjih. Sestavljen je iz predstavnikov MKGP in AKTRP. Z vodjem OU se sestaja na sejah Sveta OU. Teme, ki jih na sejah OU obravnava skupaj z vodjem OU, so predvsem sprotno spremljanje in usmerjanje izvajanja PRP 2014–2020, potrjevanje pogojev upravičenosti in meril za izbor operacij, potrjevanje predlogov sprememb PRP 2014–2020, spremljanje vzpostavitve in delovanja sistema za zbiranje podatkov in potrjevanje letnega poročila.

Skupina za podporo upravljanju je zadolžena za zagotavljanje strokovne in organizacijske podpore pri upravljanju s PRP 2014–2020. Opravlja naloge programiranja, upravljanja s PRP 2014–2020, spremljanja in vrednotenja programa, poročanja o PRP 2014–2020, nadzora nad izvajanjem PRP 2014–2020, zaključevanja PRP 2014–2020 in izvaja Tehnično pomoč.

Skupina za podporo izvajanju je zadolžena za zagotavljanje strokovne podpore pri izvajanju ukrepov PRP 2014–2020. Opravlja naloge priprave vsebine ukrepov, priprave ustreznih pravnih podlag in drugih dokumentov za izvajanje ukrepov, priprave vsebine javnih razpisov in spremljanja izvajanja ukrepov ter sodelovanje pri pripravi poročil in ostalih strokovnih besedil, ki se nanašajo na izvajanje ukrepov PRP 2014–2020.

Del nalog OU, ki se nanašajo na izvajanje ukrepov in izvedbo kontrol, bo z ustreznimi podlagami prenesen na AKTRP, ki je organ v sestavi MKGP in v skladu s 16. členom Zakona o splošnem upravnem postopku izvaja naloge prvostopenjskega organa. AKTRP zagotavlja primerno število usposobljenega kadra za učinkovito ter strokovno izvajanje PRP 2014–2020.

Plačilna agencija je odgovorna za upravljanje in kontrolo odhodkov EKSRP. Naloge plačilne agencije v okviru izvajanja PRP 2014–2020 izvaja AKTRP. AKTRP je edina akreditirana plačilna agencija za izvajanje vseh ukrepov skupne kmetijske politike v RS. MKGP je pristojni organ za izdajo in odvzem akreditacije plačilne agencije ter za sprotno spremljanje izpolnjevanja akreditacijskih kriterijev. AKTRP opravlja naloge, določene v 7. členu Uredbe 1306/2013/EU.

Certifikacijski organ za odhodke EKSRP je MF, Urad za nadzor proračuna (UNP). UNP predloži mnenje, pripravljeno v skladu z mednarodno priznanimi revizijskimi standardi, o popolnosti, točnosti in resničnosti letnih obračunov plačilne agencije, pravilnem delovanju njenega sistema notranje kontrole ter zakonitosti in pravilnosti odhodkov, za katere je bilo od Komisije zahtevano povračilo. Je operativno neodvisen od AKTRP in MKGP.

Ocena potrebe po krepitvi upravne zmogljivosti organov

Za nemoteno upravljanje in izvajanje PRP 2014–2020 se predvideva ohranjanje enake oziroma podobne ravni kadrovske pokritosti. Analiza obsega dela po posameznih nalogah upravljanja in izvajanja PRP 2007–2013 je *pokazala, da je potrebno ohraniti stabilno sestavo zaposlitev z izkušenimi delavci, hkrati pa se je pokazala potreba po dodatni okrepitvi kadrovske zmogljivosti na nekaterih ključnih področjih*. Ker OU in plačilna agencija ne razpolagata z zadostnim številom ustrezno usposobljenih redno zaposlenih javnih uslužbencev za uspešno in učinkovito upravljanje in izvajanje, bosta tudi v obdobju 2014–2020 posegala po možnosti zaposlovanja javnih uslužbencev, ki bodo sofinancirani iz naslova Tehnične pomoči. OU za PRP 2014–2020 pripravlja akcijski kadrovski načrt za izvajanje PRP 2014–2020, ki obsega organe, odgovorne za upravljanje in kontrolo EKSRP in predvideno število zaposlenih za posamezne organe. Z akcijskim kadrovskim načrtom se predvidevajo ukrepi za ohranjanje obstoječega kadra z izkušnjami pri izvajanju EU skladov (EPD 2004–2006, PRP 2004–2006 in PRP 2007–2013) ter ukrepi za dvig usposobljenosti in prenos znanja. Del tega načrta bo tudi načrt izobraževanja in usposabljanja, v katerem bo opredeljeno potrebno znanje za opravljanje posameznih nalog in področja usposabljanja. Posebna pozornost bo namenjena primerni usposobljenosti osebja predvsem za javno naročanje, državne pomoči, uresničevanje revizijskih priporočil, preverjanje, spremljanje in vrednotenje. Vlada RS bo na podlagi analize obsega dela določila skupno kvoto zaposlitev za določen oziroma za nedoločen čas, ki bodo sofinancirani iz naslova Tehnične pomoči. Podan je tudi opis ukrepov za zmanjšanje administrativnega bremena za upravičence.

Poglavje 16 vsebuje seznam ukrepov za vključevanje partnerjev, poglavje 17 pa Nacionalno mrežo za podeželje⁴⁶. Članstvo v Mreži je prostovoljno in odprto za vse organizacije in posameznike. Podporna enota in člani Mreže delujejo v smeri širjenja članstva. Člane Mreže se informira o aktivnostih, spodbuja k predlaganju aktivnosti, k podajanju predlogov za izboljšanje

⁴⁶ Nacionalna Mreža za podeželje je bila ustanovljena z javnim pozivom k včlanitvi v Mrežo aprila 2008. Za sodelovanje v aktivnostih Mreže ali zgolj z namenom prejemanja elektronskih novic Mreže se posamezniki ali organizacije lahko registrirajo v bazo Mreže. Ob registraciji v bazo Mreže člani izrazijo tudi področje zanimanja, na podlagi česar jim je omogočeno prejemanje bolj usmerjenih informacij. Področja zanimanja so: kmetijstvo, gozdarstvo, predelava kmetijskih in gozdarskih proizvodov, varnost in kakovost hrane, varstvo okolja, urejanje kmetijskega in podeželskega prostora, LEADER, diverzifikacija v nekmetske dejavnosti, podjetništvo, celovit razvoj podeželja, turizem in drugo. Mreža povezuje partnerje na nacionalni in mednarodni ravni: javne organe na nacionalni ravni, znanstvene, raziskovalne in izobraževalne ustanove, javne organe na regionalni in lokalni ravni, ekonomske in socialne partnerje, civilno družbo, vključno z okoljskimi partnerji in nevladnimi organizacijami, ter organi, odgovornimi za spodbujanje enakosti in boja proti diskriminaciji in druge organizacije in uprave, sodelujoče pri razvoju podeželja.

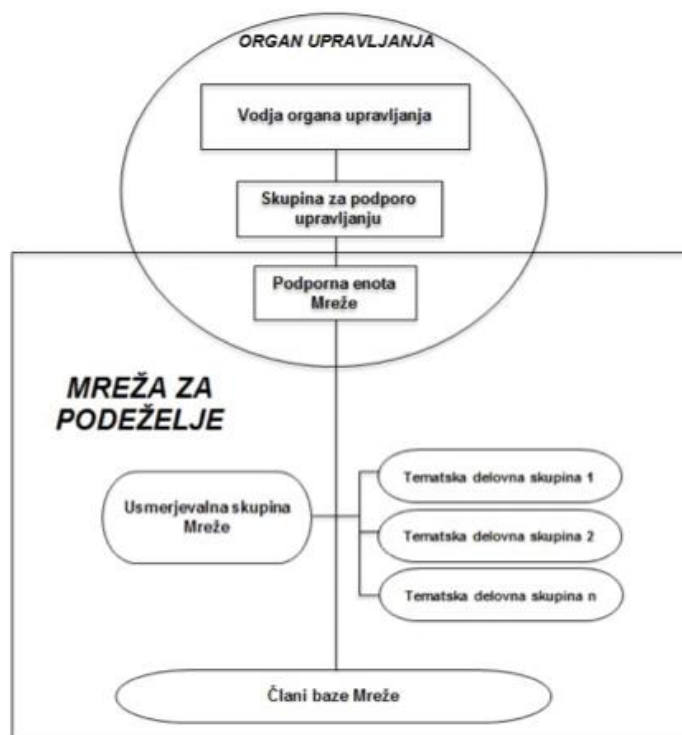
delovanja Mreže ter k aktivni participaciji v Mreži (na primer izvajanje določenih aktivnosti itd.). Aktivnosti Mreže so odprte in na voljo tudi posameznikom in organizacijam, ki niso registrirani v bazo Mreže. Naloge in aktivnosti Mreže izvaja oziroma koordinira podporna enota Mreže v okviru Skupine za podporo upravljanju znotraj OU, ki je odgovoren za vzpostavitev in delovanje Mreže (Slika 5). Glavne naloge Podporne enote Mreže so predvsem priprava gradiv in aktov Mreže, izvajanje aktivnosti določenih v letnih planih Mreže, obveščanje in informiranje partnerjev, potencialnih upravičencev in javnosti, urejanje baze Mreže, aktivnosti v zvezi s spremljanjem in vrednotenjem Mreže, podpora delovanju Usmerjevalne skupine Mreže. Podporna enota Mreže pospešuje oziroma spodbuja proces mreženja in sodelovanja zainteresiranih strani. Ustanovitev podporne enote Mreže ne vzpostavlja Mrežo kot tako, ampak le-ta vključuje tudi člane, ki so registrirani v bazo Mreže, člane Usmerjevalne skupine Mreže in člane tematskih delovnih skupin.

Z namenom podajanja usmeritev je bila v okviru PRP 2007–2013 ustanovljena Usmerjevalna skupina Mreže, ki jo je imenoval minister, pristojen za kmetijstvo. Usmerjevalno skupino Mreže sestavljajo predstavniki OU, plačilne agencije, vladnih služb, uradov in zavodov, gospodarskih in socialnih partnerjev, nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti, predstavniki lokalnih akcijskih skupin ter glede na tematiko in potrebe se na seje usmerjevalne skupine vabi tudi predstavnike drugih organizacij oziroma skupin. Usmerjevalna skupina Mreže se sestaja po potrebi, vendar najmanj dvakrat letno. Glavne naloge Usmerjevalne skupine Mreže so predvsem:

- podajanje predlogov za izboljšanje izvajanja aktivnosti in delovanja Mreže,
- podajanje predlogov h gradivom in aktom Mreže,
- podajanje predlogov za ustanovitev tematskih delovnih skupin,
- zagotavljanje širjenja in izmenjave informacij, praks, znanja ipd. na področju razvoja podeželja med člani Mreže, organizacijami in posamezniki,
- zagotavljanje vsebin, podatkov in informacij za pripravo gradiv, delavnic, dogodkov itd.,
- podpora za spremljanje in vrednotenje izvedenih aktivnosti,
- sodelovanje pri aktivnostih Mreže.

V okviru Mreže se lahko ustanovijo tudi posebne tematske delovne skupine, v katerih sodelujejo reprezentativni predstavniki posameznih tematskih področij. Namen tematskih delovnih skupin je poleg zagotavljanja mreženja in izmenjave izkušenj ter informacij tudi iskanje rešitev na odprta vprašanja, priprava predlogov izboljšav izvajanja PRP 2014–2020 za posamezna področja, zagotavljanje ustreznih analiz za pripravo gradiv in aktov itd. Nadzor nad delovanjem in izvajanjem nalog Mreže izvajata vodja OU in Odbor za spremljanje PRP 2014–2020. Podporna enota Mreže redno poroča o izvedenih aktivnostih. V ta namen se pripravi letno poročilo o izvedenih aktivnostih Mreže za posamezno leto. Način vključevanja organizacij, administracij in partnerjev na področju razvoja podeželja v Mrežo se izvaja preko spodbujanja k aktivnemu vključevanju v izvajanje aktivnosti, podajanju predlogov aktivnosti in usmeritev Mreže, vključevanja v tematske delovne skupine, obveščanja in informiranja o vsebini in dogodkih v zvezi s PRP. Ključni partnerji na področju razvoja in politike podeželja so vključeni tudi v Usmerjevalno skupino Mreže. Partnerstvo iz 5. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki je prav tako del Mreže, se vključuje predvsem na področju informiranja in obveščanja (prenos informacij in obveščanje o vzpostavljeni Mreži). Preko sistema elektronskih obvestil in

posodabljanjem spletne strani so informirani o spremembah in novostih na področju PRP in ostalih aktivnostih oziroma vsebinah. Organizacije, administracije in partnerji na področju razvoja podeželja so vključeni v sistem komuniciranja Mreže z obveščanjem njihovih članov preko lastnih komunikacijskih kanalov in orodij, s čimer se zagotavlja širše informiranje (večji doseg ciljnih skupin) in spodbuja izmenjava informacij tudi med partnerji.

Slika 5: Mreža za podeželje (Vir: PRP 2014–2020)

Poslanstvo Mreže je omogočati in pospeševati mreženje med zainteresiranimi partnerji, ki delujejo na področju razvoja podeželja. Prav tako je poslanstvo Mreže zagotavljati in vzpostavljati komunikacijski proces v povezavi z razvojem podeželja. **Strateška usmeritev Mreže** je podpora izvajanju PRP 2014–2020, kar pomeni delovati v smeri zagotavljanja in spodbujanja kakovostnejšega izvajanja PRP 2014–2020 preko različnih aktivnosti in orodij, tako znotraj organa upravljanja kot na strani partnerjev, ki delujejo na področju razvoja podeželja. Mreža pri izvajanju aktivnosti in uporabi orodij sledi politiki razvoja podeželja, hkrati odgovarja na potrebe, ki izhajajo iz analize stanja potreb programskega območja in sledi pristopu »od spodaj navzgor«. Cilji Mreže izhajajo iz potreb kot so identificirane v SWOT in identifikacija potreb ter sledijo šestim opredeljenim težiščem ukrepanja, kar bo podrobno določeno v Akcijskem in komunikacijskem načrtu Mreže za podeželje za obdobje 2014–2020.

Cilji Mreže so:

- obveščanje širše javnosti in upravičencev o politiki razvoja podeželja in možnostih financiranja,
- kakovostnejše izvajanje programa razvoja podeželja,
- večja vključenost deležnikov v izvajanje razvoja podeželja,

- spodbujanje inovacij v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih,
- spodbujanje prenosa znanja in sodelovanja v kmetijstvu, proizvodnji hrane, gozdarstvu in na podeželskih območjih.

Mreža skladno s 3.b točko 54. člena Uredbe 1305/2013/EU izvaja naslednje naloge in aktivnosti:

- dejavnosti za zbiranje primerov projektov, ki zajemajo vse prednostne naloge programov razvoja podeželja;
- dejavnosti za lažjo tematsko in analitsko izmenjavo med zainteresiranimi na področju razvoja podeželja in širjenje izsledkov;
- dejavnosti za zagotavljanje usposabljanja in mrežnega povezovanja za lokalne akcijske skupine ter zlasti tehnične pomoči za medregijsko in transnacionalno sodelovanje, spodbujanje sodelovanja med lokalnimi akcijskimi skupinami in iskanje partnerjev za ukrep M16 iz 35. člena Uredbe 1305/2013/EU;
- dejavnosti za zagotavljanje mrežnega povezovanja za svetovalce in storitve podpore za inovacije;
- dejavnosti za izmenjavo in širjenje izsledkov spremljanja in vrednotenja;
- komunikacijski načrt, vključno z informiranjem in obveščanjem javnosti v zvezi s programom razvoja podeželja, v soglasju z organi upravljanja ter informacijske in komunikacijske dejavnosti, ki so namenjene širši javnosti;
- dejavnosti za sodelovanje v ENRD in prispevanja k njej.

Za uspešno in učinkovito delovanje Mreže so potrebni primerni človeški in finančni viri. V okviru podporne enote Mreže sta za izvajanje, koordiniranje in upravljanje Mreže potrebna minimalno dva zaposlena oz. dve polnovredni delovni moči. Finančna sredstva za delovanje in izvajanje aktivnosti Mreže so zagotovljena iz naslova Tehnične pomoči za celotno programsko obdobje 2014–2020, in sicer okvirno v višini 15 % sredstev iz naslova Tehnične pomoči. Finančna sredstva za delovanje in izvajanje aktivnosti Mreže so zagotovljena iz naslova Tehnične pomoči za celotno programsko obdobje 2014–2020, in sicer okvirno v višini 15 % sredstev iz naslova Tehnične pomoči.

2.3.23 Slovenska industrijska politika (SIP) 2014-2020

Namen Slovenske industrijske politike (SIP) je postaviti prioritete razvoja industrije in gospodarstva za čas naslednje finančne perspektive 2014-2020. Vizija Slovenske industrijske politike je, da bo preko izboljšanja poslovnega okolja, podpore podjetništvu in inovacijam ter preko razvoja perspektivnih tehnoloških in industrijskih področij, ki odgovarjajo na družbene izzive, ustvarila pogoje za prestrukturiranje obstoječe industrije v industrijo znanja in inovativnosti za nova in kvalitetnejša delovna mesta ter povečanje vpetosti v mednarodne tokove poslovanja. Iz tega sledi osrednji cilj SIP, to je povečanje produktivnosti oziroma dodane vrednosti na zaposlenega s 60% na 80% povprečja EU-27 do leta 2020. Narejena je SWOT analiza slovenskega gospodarstva, analiza izvajanja ukrepov na področju podjetništva, konkurenčnosti in RR aktivnosti. Med usmeritve slovenske industrijske politike za gospodarski

razvoj SIP umešča tudi okoljsko-energetski izziv in smotrno uporabo naravnih virov ter izziv trajnostne mobilnosti. SIP na tem področju podaja le nekatere usmeritve, identificira izzive in priložnosti za usmeritev na prednostna tehnološka in industrijska področja⁴⁷, enako velja za izzive trajnostne mobilnosti⁴⁸. SIP torej ni narejen kot klasična strategija ali akcijski načrt z vidika doseganja posameznih ciljev.

2.3.24 Program ravnanja z odpadki in Program preprečevanja odpadkov Republike Slovenije (PPO in PrZO)

Direktiva 2008/98/ES o odpadkih v 28. in 29. členu določa obveznost priprave načrtov ravnanja z odpadki in programov preprečevanja nastajanja odpadkov ter vsebino teh programov. Načrti ravnanja z odpadki morajo biti usklajeni z zahtevami za načrte ravnanja z odpadki iz Direktive 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži ter Direktive 1999/31/ES o odlaganju odpadkov na odlagališčih. Ta dokument tako predstavlja ukrep za izvršitev obveznosti iz Direktive 2008/98/ES o odpadkih, Direktive 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži in Direktive 1999/31/ES o odlaganju odpadkov na odlagališčih glede priprave načrtov ravnanja z odpadki ter iz Direktive 2008/98/ES o odpadkih glede priprave programov preprečevanja nastajanja odpadkov. Dokument je sestavljen iz Programa ravnanja z odpadki in Programa preprečevanja odpadkov.

47 Okoljske oziroma eko-tehnologije lahko razvrstimo v naslednje skupine:

- tehnologije za učinkovito ravnanje z viri, zmanjševanje količin odpadkov in njihovega nevarnostnega potenciala, recikliranje (npr. oprema, ki omogoča predelavo, zbiranje, sortiranje in recikliranje odpadkov),
- tehnologije pametnih elektroenergetskih omrežij (npr. virtualne elektrarne na osnovi uravnavanja odjema, novi koncepti vodenja pametnih omrežij ter upravljanja z odjemom gospodinjstev prek rešitev pametnega doma (SmartHome),
- tehnologije za učinkovito rabo energije, surovin in drugih virov (npr. izolacija stavb, tehnologije za učinkovito rabo energije in vode),
- tehnologije in oprema za pametna omrežja (števcji,...);
- tehnologije za razvoj energetsko učinkovitih strojev in naprav (npr. elektromotorji, ventilatorji, pogonski sistemi, pretvorniki električne energije, svetila, stroji z nizko porabo energije ter visokim izkoristkom pretvorbe električne energije),
- tehnologije za proizvodnjo energije iz OVE (npr. fotovoltaične celice, solarni kolektorji, gorivne celice, male HE, prečrpalne HE, vetrne elektrarne, oprema za izkoriščanje energije iz biomase, bioplastika) in shranjevanje energije (npr. baterije, vodik),
- tehnologije za sistemsko upravljanje z energijo iz OVE (razpršenih virov) in integracijo teh virov v energetski sistem (smart grids), za sisteme dobave energije z upravljanjem porabe na strani porabnika,
- tehnologije za zmanjšanje in preprečevanje onesnaževanja in podnebnih sprememb (npr. čistilne naprave filtri, oprema za čiščenje odpadnih vod, črpalke),
- tehnologije za energetsko učinkovite gradbene rešitve pri novogradnji in prenovi objektov,
- tehnologije za proizvodnjo biogoriv druge generacije iz odpadkov in lesa,
- tehnologije za proizvodnjo ekoloških živil.

48 Tehnologije za učinkovito porabo virov ter okolju in uporabnikom varno in prijazno mobilnost lahko razvrstimo na:

- tehnologije za povečanje učinkovitosti in zmanjšanje emisij (učinkoviti pogoni, pomožni sistemi za tiha in čista vozila, novi materiali za zmanjšanje mase vozila),
- tehnologije za alternativna goriva in alternative pogone (električna vozila na baterije in vozila na vodik, gorivne celice in stisnjen zemeljski plin, uporaba obnovljivih virov energije za CO₂ nevtralno mobilnost),
- tehnologije za povečanje varnosti vozil, potnikov in drugih ranljivih uporabnikov mobilnosti (zmanjšanje smrtnih in hudih poškodb),
- tehnologije na področju prometne infrastrukture in urejanja prometa (vključujejo vidike varnosti, zanesljivosti, izgradnjo mreže alternativnih polnilnic na vodik, stisnjen zemeljski plin in električno energijo, inovativne mobilne koncepte, preprečevanje zastojev, informatizacijo prometa),
- moderne proizvodne tehnologije,
- tehnologije za trajnostno gradnjo cest z reciklažo materialov ter trajnostno rekonstrukcijo cest.

V skladu z Uredbo o odpadkih ta program vsebuje:

1. podatke o vrsti, količini in izvoru odpadkov, ki nastajajo na območju Slovenije, ter odpadkov, ki bodo verjetno poslani iz ali v Slovenijo, ter oceno glede razvoja tokov odpadkov v prihodnosti,
2. podatke o obstoječih sistemih za zbiranje odpadkov in glavnih napravah za odstranjevanje in predelavo, vključno s sistemi zbiranja in napravami iz posebnih predpisov, ki urejajo odpadna olja, nevarne odpadke ali posamezne tokove odpadkov,
3. opis območij, ki so bila v preteklosti onesnažena zaradi odstranjevanja odpadkov, in ukrepov za njihovo sanacijo,
4. oceno potreb po novih sistemih zbiranja odpadkov, zaprtju obstoječih naprav za obdelavo odpadkov, dodatni mreži ali dopolnitvi obstoječe mreže naprav za obdelavo odpadkov in s tem povezanih potrebnih naložb,
5. podatke o merilih za določanje mogočih lokacij za predvidene naprave za odstranjevanje ali večje naprave za predelavo, in o njihovi predvideni zmogljivosti,
6. opis nadaljnje strategije urejanja področja ravnanja z odpadki, vključno z načrtovanimi tehnologijami in postopki, in strategij urejanja ravnanja s tistimi odpadki, ki ga je zaradi zahtevnosti treba posebej obravnavati,
7. opis organiziranosti ravnanja z odpadki, vključno z opisom delitve nalog glede na pristojnosti ter obveznosti pravnih oseb javnega in zasebnega prava,
8. oceno uporabnosti in primernosti ekonomskih in drugih instrumentov za urejanje ravnanja z odpadki ob upoštevanju nemotenega delovanja notranjega trga,
9. opis načrtovanih aktivnosti za ozaveščanje in obveščanje širše javnosti ali posameznih skupin opis načrtovanih aktivnosti za ozaveščanje in obveščanje širše javnosti ali posameznih skupin potrošnikov.

Ta program vključuje tudi ukrepe za doseganje ciljev iz 1. člena Uredbe o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo, zato so v tem programu kot sestavni del vključeni ukrepi za spodbujanje sistemov za ponovno uporabo embalaže, ki jo je mogoče ponovno uporabiti na okolju varen način.

V skladu z Uredbo o odpadkih program ravnanja z odpadki opredeli ukrepe⁴⁹, ki jih mora država zagotoviti za izpolnjevanje ciljev na področju ravnanja z odpadki. V programu ravnanja z odpadki se na podlagi analize obstoječega stanja na področju ravnanja z odpadki določeni ukrepi, potrebni za izboljšave glede okoljsko primerne priprave za ponovno uporabo, recikliranja, predelave in odstranjevanja odpadkov na območju celotne RS. Pregled ukrepov daje »ime ukrepa/politike«, »vrsto ukrepa/pristojnost«, »pričakovani rezultati«, »nosilec ukrepa« ter »datum začetka in konca ukrepa«. V upravljavskem delu je to vse: nosilec ukrepa je v

49 Možnosti in instrumenti, ki so na voljo za izpolnjevanje teh zahtev, se razvrstijo v naslednje skupine ukrepov:

- zakonski in organizacijski ukrepi ter priprava za to potrebnih strokovnih podlag,
- stiki z javnostmi in posredovanje informacij, kot tudi svetovanje in izobraževalno usposabljanje,
- izvedba vzorčnih ukrepov v okviru opravljanja dejavnosti državne in občinske uprave,
- sodelovanje s pristojnimi organi drugih držav članic EU in Evropsko Komisijo, zlasti glede vzpostavljanja mreže naprav za odstranjevanja odpadkov, za območje celotne RS, vključevanje v mednarodno sodelovanje, predvsem z bližnjimi državami EU, in
- instrumenti tržnega gospodarstva in finančne spodbude.

največjem številu primerov MOP (nič podrobneje), program nima časovnih zavez, načina preverjanja, nadzora nad izpolnjevanjem/korekcijo ukrepov.

2.3.25 Slovenski prevod Povzetka Petega poročila o podnebnih spremembah prve delovne skupine IPCC za oblikovalce politik (glasilo Slovenskega meteorološkega društva Vetrnica 06/13)

Prispevek prve delovne skupine k Petemu poročilu o oceni podnebnih sprememb (AR5) Medvladnega odbora za podnebne spremembe (ang. Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC) upošteva nove dokaze o podnebnih spremembah, pridobljene na podlagi številnih neodvisnih znanstvenih analiz, ki obsegajo opazovanje podnebnega sistema, arhive paleoklimatskih podatkov, teoretične študije podnebnih procesov in simulacije s podnebnimi modeli. Temelji na prispevku prve delovne skupine k Četrtemu poročilu in vključuje nove ugotovitve poznejših raziskav. Kot sestavni del petega ocenjevalnega kroga predstavlja Posebno poročilo IPCC o obvladovanju tveganj ob izjemnih dogodkih in katastrofah za spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam (ang. Special Report on Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation – SREX) pomembno podlago za informacije o spreminjajočem se vremenu in podnebnih skrajnostih. Za Peto poročilo IPCC je znanstvena skupnost določila nabor štirih novih scenarijev, ki se imenujejo značilni poteki vsebnosti (ang. Representative Concentration Pathways – RCP). AR5 nima nobenih upravljavskih elementov, zato ga ni moč ocenjevati s tega vidika.

2.3.26 Projekt podnebna spremenljivost Slovenije (ARSO)

Projekt podaja oceno podnebnih sprememb v Sloveniji do konca 21. stoletja, pri čemer nima nobenih upravljavskih elementov, zato ga ni moč ocenjevati s tega vidika.

2.3.27 Plan B za Slovenijo – pobuda za trajnostni razvoj

V Planu B za Slovenijo – mreži nevladnih organizacij za trajnostni razvoj so združene nevladne organizacije, ki trajnostni razvoj razumejo kot razvoj, ki bo zadovoljil trenutne potrebe, ne da bi pri tem ogrožal zadovoljevanje potreb prihodnjih generacij. Mreža Plan B za Slovenijo je partnerstvo nevladnih organizacij za:

- skupno oblikovanje in zastopanje stališč;
- krepitev glasu nevladnih organizacij ter skupno nastopanje na specifičnih temah;
- vzpostavljanje in vzdrževanje systemskega dialoga z oblastmi ter ostalimi organi na lokalni, regionalni, nacionalni in EU ravni;
- prispevanje k reševanju ključnih okoljskih problemov;
- sodelovanje z drugimi mrežami v državnem in mednarodnem prostoru ter
- zbiranje in posredovanje informacij o relevantnih temah. Mreža svoje delovanje omejuje na področje civilnega dialoga in na izbrana vsebinska področja.

2.3.28 Ogljični odtis, Uvod za organizacije in podjetja (Umanotera)

Namen te publikacije je, da se podjetjem in organizacijam pomaga ugotoviti ogljični vpliv na okolje, hkrati pa so predstavljena nekatera ključna vprašanja, neposredno vezana na izračun ogljičnega odtisa.

2.3.29 Predlog Zakona o podnebni politiki

MOP je pripravil predlog Zakona o podnebni politiki. Glavni cilj zakona je doseči ogljično nevtralnost – to je ničelno stopnjo neto emisij TGP za obdobje do leta 2050. Osnovni namen in cilj podnebne politike je, da do sredine tega stoletja zagotovi prehod v trajnostni razvoj gospodarstva in družbe, ki temelji na neto ničelnih emisijah toplogrednih plinov, obnovljivih virih energije, trajnostni proizvodnji in potrošnji v mejah zmogljivosti planeta ter v koreniti spremembi našega razmišljanja in življenjskega sloga. V predlaganem zakonu opredeljeni cilji sledijo podnebnim ciljem Pariškega sporazuma, ki ga je leta 2016 ratificirala tudi Slovenija in se začne izvajati januarja 2021. Glavni cilj podnebne politike je doseči ogljično nevtralnost – to je ničelno stopnjo neto emisij TGP za obdobje do leta 2050 z vmesnim ciljem zmanjšanja emisij TGP za vsaj 40 % do leta 2030 glede na leto 1990. Cilji zakona so na tako eni strani zmanjševati vplive podnebnih sprememb, na drugi strani pa omogočiti prilagajanje nanje, pri čemer je potrebno zagotoviti podnebno varnost prebivalcev. Nabor ciljev podnebne politike je sicer širši in zadeva vse sektorje ter ravni odločanja. Posamezni sektorski cilji bodo sistematično razdelani in operacionalizirani v dolgoročni podnebni strategiji in celovitem nacionalnem energetske-podnebnem načrtu (v nadaljevanju: NEPN). Na področje urejanja tega zakona vpliva tudi Uredba o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov (2018/19999) v delu, ki se nanaša na sprejem dolgoročne podnebne strategije ter celovitega nacionalnega energetske-podnebnega načrta. Na področje urejanja tega zakona vpliva tudi Uredba o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov (2018/19999) v delu, ki se nanaša na sprejem dolgoročne podnebne strategije ter celovitega nacionalnega energetske-podnebnega načrta.

Zakon o podnebni politiki vzpostavlja mehanizme podnebne politike, preko katerih se bo podnebna politika izvajala v vseh sektorjih za doseg zastavljenih ciljev. Ti mehanizmi obsegajo:

- pripravo in sprejem dolgoročne podnebne strategije, ki bo analizirala stanje in določila cilje glede emisij toplogrednih plinov za leta 2030, 2040 in 2050;
- pripravo in sprejem nacionalnih energetske-podnebnih načrtov, ki bodo kot programski dokument operacionalizirali podnebno strategijo in določili vmesne cilje ter ukrepe za njihovo doseganje;
- pripravo in sprejem letnega poročila kot instrumenta spremljanja uspešnosti izvajanja podnebne politike,
- ustanovitev Podnebnega sveta kot posebnega posvetovalnega telesa Vlade RS, opredelitev vloge ministrstva, pristojnega za podnebne spremembe, kot koordinatorja za izvajanje podnebne politike na vseh ravneh,
- razglasitev podnebnega dne vsak tretji četrtek v mesecu oktobru, ko se bodo izvajale aktivnosti za podporo podnebni politiki, opredelitev vloge ministrstva, pristojnega za podnebne spremembe, kot koordinatorja za izvajanje podnebne politike na vseh ravneh,

- razglasitev podnebne dne vsak tretji četrtek v mesecu oktobru, ko se bodo izvajale aktivnosti za podporo podnebni politiki.

Dolgoročna podnebna strategija naj bi predstavljala osnovni dolgoročni razvojni dokument za doseganje ciljev podnebne politike, ki so določeni s tem zakonom. Strategijo na predlog Vlade Republike Slovenije sprejme Državni zbor Republike Slovenije in se revidira vsaj vsakih 10 let. Zakon tu izhaja iz klasičnih elementov vsake nacionalne strategije:

- analiza stanja in znanstvenih dognanj (tu glede podnebnih sprememb v Republiki Sloveniji);
- določitev ciljev (zmanjšanja toplogrednih plinov v ozračju po posameznih sektorjih do leta 2050), z vmesnimi cilji (do leta 2030 in 2040);
- možne scenarije in okvirno oceno posledic (ob določeni stopnji emisij toplogrednih plinov v ozračju ali stopnji povečanja temperature ozračja);
- možne ukrepe za doseganje ciljev podnebne politike po posameznih sektorjih;
- kazalnike, ki omogočajo spremljanje napredka pri doseganju ciljev podnebne politike;
- povezave z drugimi politikami in strategijami;
- druge vsebine za izvrševanje Uredbe delu, ki se nanaša na sprejem dolgoročne strategije na področju podnebne politike;
- organiziranost za izvajanje podnebne politike.

Največja novost strategije je navedba *možnih* scenarijev, pri čemer so nujno potrebni potem tudi za te scenarije primerni ukrepi. Celoviti nacionalni energetsko-podnebni načrt naj bi kot desetletni razvojni dokument določal letne vmesne cilje glede emisij toplogrednih plinov iz vseh sektorjev skupaj in ločeno za vsak ETS in ne-ETS sektor posebej. Cilji se izražajo kot količina ekvivalenta CO₂, ki jih Republika Slovenija sme izpustiti v tem obdobju. gre torej za cilje ne za ukrepe, ki še vedno ostajajo nedoločeni oziroma zelo raznoliko zapisani v številnih programskih dokumentih. Z namenom učinkovitega spremljanja izvajanja Strategije in NEPN vlada vsako leto pripravi poročilo o izvajanju ukrepov in rezultatih doseganja ciljev podnebne politike po posameznih sektorjih. Letno poročilo je klasični način dela državne uprave, ki naslavlja preteklo, ne pa prihodnje leto (pri čemer zakon ne govori o možnostih ukrepanja za naprej).

Vlada naj bi ustanovila Podnebni svet kot posvetovalno telo vlade za področje podnebne politike. Vanj vlada na predlog ministrstva, pristojnega za podnebne spremembe, imenuje neodvisne strokovnjake s področja prilagajanja ter blaženja podnebnih sprememb ter njihovih učinkov⁵⁰. *Šlo bo torej le za enega izmed številnih svetov vlade, brez večjih možnosti ukrepanja.* Pri izvajanju podnebne politike na državni ravni ministrstvo, pristojno za podnebne spremembe usmerja oblikovanje sektorskih politik; sodeluje pri zbiranju in vrednotenju analiz in strokovnih podatkov; koordinira ozaveščanje, raziskave in izobraževanje; in sodeluje pri mednarodnem

50 Podnebni svet naj bi imel naslednje naloge:

- poda stališče o predlogu in morebitni spremembi Strategije;
- poda stališče o predlogu vmesnih ciljev glede emisij toplogrednih plinov, kot so predvideni v NEPN;
- poda stališče o letnem poročilu;
- na predlog ministrstva ali vlade obravnava druga gradiva in podaja stališča o posamezni zadevi;
- aktivno podaja predloge za sprejem dokumentov ali nadaljnje ukrepanje vlade na področju podnebne politike.

dialogu in izmenjavi dobrih praks. Vsak tretji četrtek v mesecu oktobru se razglasi za podnebni dan, ko državni zbor obravnava letno poročilo, izvedejo pa se tudi izobraževalni ter promocijski dogodki o podnebnih spremembah. Predlog zakona s svojimi mehanizmi podnebne politike *ne vsebuje primernih ukrepov za upravljanje tega področja*, zato ima vse omenjene slabosti upravljanja kot večina pregledanih dokumentov. Ni se lahko znebiti občutka, da je dobro, da je Republika Slovenija članica EU, zaradi česar mora spoštovati pravila, ki nam jih določa slednja, saj sami očitno ne znamo dobro upravljati tega področja.

Predlog zakona določa cilje in mehanizme podnebne politike (dolgoročna podnebna strategija⁵¹; celoviti nacionalni energetsko-podnebni načrt kot desetletni razvojni dokument, ki določa letne vmesne cilje glede emisij toplogrednih plinov; letno poročilo vlade o izvajanju ukrepov in rezultatih doseganja ciljev podnebne politike po posameznih sektorjih; trgovanje z emisijskimi kuponi; podnebni svet; vloga ministrstva, pristojnega za podnebne spremembe⁵²; podnebni dan) **nakar preide že kar na končno določbo** (sic), ne da bi vseboval kakršenkoli upravljavski del: razen ministrstva, pristojnega za podnebne spremembe, ne omenja nobene druge institucije, pristojnosti (razen tega, da ministrstvo usmerja, sodeluje in koordinira) in posledično tudi ne razmerij med organi in njihove odgovornosti, način preverjanja rezultatov in usklajevanja dela način poročanja in prilagajanja dela glede na posamezne kriterije oziroma ukrepe/ kazalnike iz strategije (pri tem je treba dodati, da je vsaka strategija o nacionalnem programu na nekem področju politični akt, zaradi česar ni pravno zavezujoč, s tem pa tudi ni možno uveljavljati pravnih ukrepov oziroma posledic). Kljub jasni določitvi resornega organa, bi bilo treba jasno določiti in spremljati ne le poročanje (kar že sedaj zahteva OP TGP), pač pa predvsem konkretno/konkretnjšo realizacijo ukrepov po resorjih. Poroča se o tem, kaj se je realiziralo, ne pa zakaj tako in ne drugače (na pravilnost določenega ukrepa kot zmožnega povzročati spremembe), zakaj prav to področje, ne pa drugo, ali kako se s slednjim povezuje. **Kljub predvideni novi skupini (podnebni svet) ni vzpostavljenega načina (medsebojnega) (organizacijskega in vsebinskega) vplivanja med in na resorje.**

51 Strategija vsebuje:

- analizo stanja in znanstvenih dognanj glede podnebnih sprememb v Republiki Sloveniji;
- določitev ciljev zmanjšanja toplogrednih plinov v ozračju po posameznih sektorjih do leta 2050, z vmesnimi cilji do leta 2030 in 2040;
- možne scenarije in okvirno oceno posledic, ob določeni stopnji emisij toplogrednih plinov v ozračju ali stopnji povečanja temperature ozračja;
- možne ukrepe za doseganje ciljev podnebne politike po posameznih sektorjih;
- kazalnike, ki omogočajo spremljanje napredka pri doseganju ciljev podnebne politike;
- povezave z drugimi politikami in strategijami;
- druge vsebine za izvrševanje Uredbe delu, ki se nanaša na sprejem dolgoročne strategije na področju podnebne politike;
- organiziranost za izvajanje podnebne politike.

52 Usmerja oblikovanje sektorskih politik; sodeluje pri zbiranju in vrednotenju analiz in strokovnih podatkov; koordinira ozaveščanje, raziskave in izobraževanje; sodeluje pri mednarodnem dialogu in izmenjavi dobrih praks. Te naloge naj bi bile določene zaradi dejstva, "da je izvajanje podnebne politike horizontalna naloga večjega števila sektorjev, [zaradi česar] je treba zagotoviti ustrezno usmerjanje in koordinacijo, to pa je naloga resorja, pristojnega za podnebne spremembe". Prav zaradi tega, ker je izvajanje podnebne politike horizontalna naloga večjega števila sektorjev, bi bilo treba zagotoviti ne le ustrezno usmerjanje in koordinacijo, pač pa predvsem na vesti naloge posameznih sektorjev oziroma institucij ki delujejo na posameznem področju. naloge ki jih predvideva zakon za resorno ministrstvo, bi lahko slednje izvajalo tudi brez zapisa v zakonu; gre namreč za vsebinsko takšne naloge, ki ne zahtevajo posebne zakonske določbe: njihova vsebina namreč ne posega niti v pravice in dolžnosti državljanov, niti v obstoječe pristojnosti posameznih državnih organov.

3 Analiza ovir

Dne 14. 5. 2020 je bil opravljen pogovor z mag. Tanjo Bolte, vodjo Sektorja za okolje in podnebne spremembe na Ministrstvu za okolje in prostor, in mag. Mojco Vendramin, direktorico Eko sklada. Pogovor je potekal v zvezi z izvajanjem tega projekta.

Mag. Tanja Bolte je v razgovoru izpostavila nerealnost ciljev, preveliko udeležbo zunanjih partnerjev pri pisanju strateških dokumentov in premalo *policy* pristopa s strani vseh resornih ministrstev. V okviru MOP deluje oddelek za podnebne spremembe, pri čemer druga ministrstva to področje dejansko ne zanima, kar pomeni, da ni zaključenega kroga med ministrstvi, s tem pa tudi ne potrebnega usklajevanja. Cilji iz programskih dokumentov bi se morali letno spremljati glede na postavljene kazalnike, kar se ne počne. Sedaj je bila ukinjena še medresorska delovna skupina NEPN, zato ministrstvo ustanavlja svojo. Dolgoročni cilji strategij ne zanimajo politike, zato se ob menjavi oblasti cilji ne izvajajo več, ali pa za njih ni potrebnih finančnih sredstev. Ob številnih dokumentih se dejansko ne ve, »kdo pije in kdo plača«.

Mag. Mojca Vendramin je izpostavila predvsem problem kompetentnosti kadrov ter v zvezi s tem povezan problem menedžmenta v javni upravi, ki ga dejansko ni; javna uprava je preveč rigidna (včasih je potrebno na primer eno leto časa za zaposlitev enega uslužbenca). Prevladuje nepotizem in prevelik vpliv politike, ki ne ceni stroke v dovolj veliki meri, zato gre ob menjavi oblasti ali službe vse dosedanje znanje v nič. Prisoten je občuten manka odgovornosti in pomanjkanja medresorskega usklajevanja ter zvezi s tem povezanih odločitev o smereh gibanja področja podnebnih sprememb. NEPN ne daje konkretnih odgovorov na vprašanja, izhaja iz nerealnih izhodišč.

Kompetentnost in število pravih, ustrezno strokovno usposobljenih zaposlenih je večji problem kot organiziranost; znanja ter izkušenj strokovnjakov, ki že nekaj let delajo na tem področju se ne ceni dovolj, saj se dogaja tudi to, da se jih »prelahko« zamenjuje. V nadaljevanju podajamo analizo ovir, kot jih je bilo razbrati iz obravnavanih dokumentov in skozi pogovore. Analizi v veliki meri pritrjuje vsebina razgovorov.

3.1 Pravna (ne)veljavo

Naloge iz predstavljenih dokumentov v predhodnem poglavju so bile pregledane z vidika ustreznosti, uspešnosti in učinkovitosti posameznih institucij, ki jih ali naj bi jih izvajale. Na področju podnebnih sprememb gre za številne, raznolike dokumente, izmed katerih imajo le redki tudi pravno veljavo. *V večini primerov gre za interne akte uprave, ki nimajo pravnih zavez.* Brez tega se izvajajo bolj na "človeški pogon", torej z večjo ali manjšo motivacijo zaposlenih na posameznih področjih oziroma kadrovske zmogljivost/podhranjenost. V teoriji upravnega prava je odstopanje od internih aktov uprave dopustno le zaradi sprememb vsebin, ki narekujejo drugačno verzijo javnega interesa, pri čemer morajo biti spremembe jasno argumentirane in objektivno preverljive. Dokumenti se do (ne)izvedbe ne opredelijo.

3.2 (Pre)splošno izvajanje ukrepov

Izvajanje ukrepov je velikokrat zelo splošno določeno; npr. po OP TGP (letno poročanje o izvajanju OP TGP) ocena izvajanja ukrepov temelji na navedbi instrumenta, referenčnega programa, vrste ukrepa, odgovornosti (pristojnost določenega organa) in statusa v posameznem/presečnem letu. Status oz. stanje na določenem področju je glede na ukrep podan v poročilu o izvedbi ukrepov skoraj v celoti v opisni (včasih popolnoma esejski⁵³) obliki. Podobna so tudi priporočila: »krepitev povezovanja in sodelovanja«, »pospešiti in izboljšati izvajanje obstoječih ukrepov«, »potrebne nove aktivnosti«, »krepitev prizadevanj za trajnostno prometno politiko«. Tudi na drugih področjih ugotavljamo, da v okviru statusa poročanja ne gre toliko za poročanje o doseganju ukrepov oziroma kazalnikov, pač pa za področno poročilo o delu na dotičnem področju v posameznem letu (v stilu »kaj smo naredili, kaj še bomo, kaj se pripravlja«). Priporočila podajajo sicer v nekaterih delih nove rešitve oziroma kazalnike, ki pa jih nadalje ne specificirajo, ne določijo odgovorne osebe, načina reševanja in podobno (ni mehanizma pretvorbe podanih rešitev v dejanske ukrepe). Čeprav OP TGP naslavlja »multiplikativnost učinkov izvajanja ukrepov«, zgolj navajanje področij (npr. raba goriv v prometu, ravnanje z odpadki, zelene rast gospodarstva) in domnevno medsebojno učinkovanje ni z ničemer izkazano.

3.3 Izhodišča načrtovanja

Izhodišča načrtovanja mestoma niso dovolj objektivna - posamezne dele kateregakoli sistema se lahko preučuje po treh dimenzijah (filozofski⁵⁴, strateški⁵⁵ in taktični⁵⁶) na podlagi katerih se lahko podajo relevantne ugotovitve in ravnanja za v prihodnje. Med (ne)sistemskim delovanjem oz. upravljanjem področja in samim delovanjem ali rezultati na nekem področju ni nujna neposredna povezava: upravljanje je lahko teoretično dobro, a so praktični vzroki za slabe

53 Npr. v okviru izvajanja ukrepov poglavja Zelena rast gospodarstva lahko beremo: »Naporji so usmerjeni v krepitev sodelovanja med resornimi ministrstvi in razvojem sinergij v okviru Strateško razvojno-inovacijskih partnerstvih, ki jih kot model upravljanja za prednostna področja predvideva S4 ter pripravo podpornih ukrepov s strani države (javna naročila, preučitev obsega in učinkov obstoječih davčnih olajšav, gospodarska diplomacija in promocija ter izdaja dovoljenj in odprava zakonskih ovir)«, ali pa »OR-2: Dejavnosti potekajo v okviru vladnega projekta zelene javnofinančne reforme, aktivnosti so podrobneje razdelane v OP ZG. Na podlagi zbranih informacij iz obstoječih študij, bo predvidoma v letu 2016 pripravljena analiza obstoječih dajatev, neposrednih plačil in nabor možnosti za uvedbo ukrepov tako na področju okoljskih in drugih javnofinančnih dajatev, davkov in drugih tudi izven proračunskih javnofinančnih virov, kot tudi na področju drugih ukrepov, ki imajo okoljske vplive, v okviru česa se bo preučilo možnosti za odpravo okolju škodljivih subvencij. Predvidena je tudi javna razprava o predlogih reform«. Tovrstno navajanje opravljenih del (češ »kaj smo vse naredili«) ima lahko (podobno kot notranja skladnost teorije) »hipnotični efekt« zadovoljstva, pri čemer je potrebno uspešnost in učinkovitost preizkusiti v praksi (izven nje o teh pojmihi ni moč govoriti). Pravi, realni namen/cilj (sistema) se vedno izvaja iz ravnanja/rezultatov, ne iz zapisanih ukrepov/ciljev.

54 Ima (državni) organ jasno sliko kaj želi, kako to ugotoviti in kako to želi doseči, ali le zbira podatke po nekem naboru kazalnikov, ne da bi ji ti pomagali pri uravnoteženju različnih pogledov in interesov? Se le odziva na trenutne razmere, tj. ali kroji prihodnost ali pa se ji le-ta le »zgodí«? Ali deluje (živi) naprej in se pojasnjuje za nazaj, kot je Kierkegaard nekoč rekel za samo življenje? Še preden lahko odgovorimo na vprašanje obstoja družbenega konsenza o ciljih, ki naj bi jih organ zasledoval, si je treba biti na jasnem o načinu njegovega ugotavljanja.

55 Glavne značilnosti strateškega upravljanja so analiza okolice, deležnikov, nadzor upravljanja, načrtovanje in financiranje, (pre)razporejanje sredstev, ugotavljanje uspešnosti, kontrola organizacije in informacij. Pri uspehu organiziranja ne gre za napovedovanje in sledenje trendom. Gre za predvidevanje grozečih odklonov od trendov in za pravočasno ukrepanje. Pri tej dimenziji se sprašujemo kako povezati glavne ideje delovanja organa s specifičnimi sredstvi, tj. programi in praksami, po katerih so izvrševane, tj. na kakšen način kako povezati politike, prioritete, sredstva, organizacijo in postopke?

56 Pri taktični dimenziji se sprašujemo o načinih prek katerih se ideje in strategije prevajajo v konkretne programe, prakse in načine ravnanja. Kdaj se uvajajo spremembe v organizacijski strukturi, sistemih vodenja in nadzora ter v sistemih zbiranja in obdelovanja informacij ter zaradi kakšnih razlogov? Taktična raven naj bi temeljila na (statističnih in drugih »evidence-based«) analizah, empiričnih raziskavah in naključno izbranim testnim okoljem s študijo primerov.

rezultate drugje, kakor tudi je lahko upravljanje teoretično slabo, rezultati pa so dobri zaradi dobre prakse na terenu. Povezava med strateškim upravljanjem s strani vodstva in praktičnimi rezultati izvajalcev je vedno potrebna, a se je treba vedno zavedati, da so že med dvema elementoma najmanj štiri povezave...ključnega pomena je sistem, zmožen prilagajanja (navzven in navznoter) in učenja iz izkušenj. Kljub uporabi termina »sistem/sistemska« upravljanje države s predpisi v luči povedanega ni že *ex automata* sistemsko. Tovrstno upravljanje mora razumeti pojme kot so holizem, odprtost sistema, ciljev, razmerij, trendov, vzorcev kot simptomov notranje strukture, vhoda, toka informacij, dinamike med zalogami in pretokom, transformacijskega procesa, izhoda, okolja, povratnih zvez, kontrolnih mehanizmov, zaznavanja sprememb in prilagajanj, mej sistema, razmerij med strukturo in vedenjem, eksponentnih rezultatov izven seštevka delov itd. Brez razumevanja tega ni mogoče dosegati ciljev. *Upoštevanje temeljnih elementov sistema in organizacije kot odprtega sistema omogoča širši pogled na katerokoli organizacijo ali posamična področja. Če sistem ne bo dobro zajel področja toplogrednih plinov, jih ne bo mogel učinkovito naslavljal, zaradi česar bi bilo lahko njihovo morebitno znižanje rezultat naključja ali sreče. To velja tudi za vse javne politike, nacionalne programe in ukrepe ne glede na njihovo formalno hierarhijo. Sistemi so »kognitivno odprti« (vhodi) in »operativno zaprti« (določitev pomena iz »lastnega jezika« sistema).*

3.4 Manko zaznavnih mehanizmov

Največja pomanjkljivost sprejetih dokumentov je v *opaznem manku temeljnih zaznavnih mehanizmov za dobro upravljanje*, ki bi omogočali ugotavljanje in spremljanje stanja v realnem prostoru in času. Manjka jim torej *sistemska usmeritev*. Medsebojne povezave in povratne informacije v sistemih so nujne, a hkrati pomenijo tudi, da lahko sprememba povzroči tudi neželene rezultate, na katere je treba biti vnaprej pripravljen in se na njih ustrezno odzivati. Predpogoj je, da jih kot take sploh zaznamo z vnaprej določenimi mejnimi pragi in načinom merjenja oziroma ugotavljanja. Razumevanje sistemske spremembe ima pomemben vpliv na upravljanje: tipična vloga vlad se še posebej na področju podnebnih sprememb močno spreminja, saj te spremembe niso odvisne od formalnih odločitev, pač pa od dejanskih razmer oziroma možnosti vplivanja na njih. Vloga vlad kot formalnih odločevalcev se tu usmerja v vlogo, ki spodbuja in omogoča inovacije in preobrazbo. Načrtovanje od zgoraj navzdol ima tudi tu še vedno pomembno vlogo, ki pa je pogojena s čim bolj objektivnim ugotavljanjem dejanskega stanja. Države morajo tu poiskati raznolike načine, kako uporabiti moč državljanov, skupnosti in podjetij (npr. mreža za podnebne spremembe).

Za doseg ciljev na področju podnebnih sprememb je treba posegati na vsa področja, ki vplivajo na njih, vse od mikro nivojev naprej. Za omogočanje sistemskih sprememb bo potrebna *široka kombinacija ukrepov, njihovega povezovanja in eksperimentiranja*, kar lahko omogoči širjenje novih idej in pristopov. *Zaradi kompleksnosti in negotovosti procesov je treba najti ne le načine za usklajevanje in usmerjanje ukrepov po vsej družbi, pač pa se tudi dogovoriti za način njihovega merjenja/spremljanja.* Kompleksne cilje je navadno moč doseči le s temu primernimi kompleksnejšimi ukrepi (kar npr. letno poročilo o delu, ena zaposlena oseba odgovorna za neko področje, svet brez širokega nabora informacij in politične podpore, ni). *Za doseganje celovitega izvajanja bo potrebno večje financiranje in krepitev zmogljivosti, boljše usklajevanje lokalnih,*

regionalnih in nacionalnih organov ter močnejša baza znanja. Nujno je torej izboljšanje izvajanja politik, njihovo medsebojno povezovanje in skladnost, s čimer bi se lahko vsi strinjali - težava pa ostaja v *načinu*. V nadaljevanju gradiva zato podajamo nekatere vidike, ki so potrebni za boljše upravljanje tega področja.

3.5 Zgled dobrega dokumenta: PRP 2014–2020

Sistemske daleč najboljše dokumente je »Program razvoja podeželja 2014–2020«; vsebuje predhodno vrednotenje, temelji na mnenju deležnikov, narejena je bila SWOT analiza in opredeljene so bile potrebe. Na tej podlagi, program temelji na 6 tržiščnih ukrepanj. Narejena je bila tudi kombinacija in utemeljitev ukrepov za vsako prednostno območje vključno z dodelitvijo finančnih sredstev za ukrepe in njihovo ustreznostjo glede na zastavljene cilje. Za lažji pregled je narejena zbirna preglednica intervencijske logike, ki kaže izbrane prednostne naloge in prednostna področja za program za razvoj podeželja, številčno opredeljene cilje in kombinacijo načrtovanih ukrepov za njihovo doseganje, vključno z načrtovanimi izdatki in kombinacijo ukrepov. Podane so možnosti svetovanja, izbrani ukrepi so natančno opisani (vrsta podpore, povezava z drugo zakonodajo, upravičenci in upravičeni stroški, pogoji za upravičenost, načela pri določanju meril za izbor, zneski in stopnje podpore, primerljivost in možnost kontrole ukrepov ali vrste operacij, ter njihov prispevek k prednostnim področjem in horizontalnim ciljem), prikazan je načrt vrednotenja in vloga vseh deležnikov v njegovem okviru. Ukrepi temeljijo na finančnem in kadrovskem načrtu; za izvajanje celotnega programa je jasno navedena upravljalvska struktura z navedbo ne le institucij ali ne le vodje posamezne službe (direktor), pač pa tudi njihove konkretne naloge. Program celo vsebuje ukrepe za zmanjšanje administrativnega bremena za upravičence, vključevanje partnerjev in nacionalno mrežo za podeželje z jasno določeno vlogo, nalogami in aktivnostmi.

3.6 Statično razmišljanje

Najpomembnejši ukrepi so sicer običajno politični ali normativni dokumenti sprejeti na vladi ali v parlamentu, ki se uresničujejo skozi programe ali akcijske načrte, pri čemer pa je treba biti za njihovo uspešno uresničevanje pozoren predvsem na sistemske značilnosti vsakega sistema. Povedano drugače: *če se neka dejavnost ali področje ne bo sistemsko regulirala, se bo samo-regulirala ne glede na formalne dokumente* (v danem primeru bo lahko emisij več ali pa manj - če jih bo več, »bodo krivi drugi, če jih bo manj, bodo zasluge naše«). Ker je vsaka stvar vpeta v nek sistem in je vsak sistem del drugega sistema, lahko kibernetska teorija (teorija nadzornih mehanizmov, ki temelji na konceptih informacij in povratnih informacij kot delu splošne teorije sistemov) da odgovor glede možnosti upravljanja (kateregakoli) stanja, tj. sistema odzivanja in spremljanja regulirane okolice. Eden od predpogojev za kakovostno izvajanje javnih storitev je regulativni okvir. Tu gre največkrat za *napako statičnega razmišljanja*, ki zanemari *dinamično* plat problema; *preverjanje* (»odkljukanje« ali »zelene lučke«) *posameznih opravljenih nalog* (v smislu enotne zbirke ukrepov) *ne upošteva njihovega prepletanja, eksponentnih kombinacij in hkratnega, vzajemnega spreminjanja v procesih medsebojnega so-*

*učinkovanja*⁵⁷. Klasično (kavzalno) razmišljanje poleg navedenih kompleksnih razmerij stvari ne upošteva še notranjih procesov živih (prilagodljivih) organizmov, tj. ljudi (na vseh nivojih izvajanja predpisa), ki nadzorujejo prek lastne, pogojene strukture vidike zunanjega okolja. Informacije tako ne vstopajo v sistem »od zunaj«, pač pa njegova notranja struktura določa, kateri podatki so prepoznani kot informacija (vhod/izhod se nadomesti z ne-vzročnim, strukturnim povezovanjem), v danem primeru kot emisije toplogrednih plinov.

3.7 Manko zaznanih medsebojnih povezav in učinkov

Velika pomanjkljivost večine pregledanih dokumentov je v navajanju posamičnih ukrepov *brez ugotavljanja njihovih medsebojnih povezav ali součinkovanj*. Strategija⁵⁸, akcijski plan, načrt ali drugače poimenovani dokumenti, naj bi kot večina njih ali nacionalnih programov razvoja, določali – domnevno – najpomembnejše cilje, kazalnike, ciljne vrednosti in njihove nosilce. Vsak javni dokument poleg tega da nekaj (ne)zavedno sporoča, je tudi predvsem oblastno vodena (dobra/slaba) struktura množičnih, številnih povezav ali sistem, ki v skupni interakciji, več elementov skuša doseči strateške cilje. Če gre dejansko za sistem, morajo biti njeni deli povezani v medsebojni interakciji na način doseganja nove vrednosti, ki je del sam ne more doseči. Temu je za posamezne cilje namenjena taktika⁵⁹ kot umetnost urejanja, (pre)razporejanja, kar pa izvedbeni dokumenti strategije (npr. akcijski načrti) za realizacijo ukrepov po posameznih strateških ciljeh, ne da bi jih medsebojno usklajevali, prilagajali, dopolnjevali po vnaprej določenem postopku in kriterijih – ne morejo biti, niti postati. *Številni cilji morajo biti generalno vodeni v medsebojni interakciji, njihovem razporejanju in prerazporejanju glede na njihove učinke; če v strategiji določimo le cilje in njihove kazalnike - brez možnosti njihovega upravljanja, usklajevanja, dopolnjevanja, prilagajanja, korigiranja ipd. - bi bilo podobno, kot če bi za cilj določili le zmago, kot kazalnike pa število žrtev, število uničenih objektov, vozil, itd.* Sistem je po SSKJ »skupina med seboj načrtno povezanih, soodvisnih naprav, priprav, ki sestavljajo funkcionalno celoto; načrtno, razumsko urejen skupek enot, načel, postopkov, ki določajo kako dejavnost, zlasti glede na dosego določenega cilja; celota družbenih enot, sestavin in odnosov, ki temelji na med seboj povezanih načelih, pravilih in ureja družbeno dogajanje«. Sistem torej lahko razumemo kot skupek stvari, enot ali ljudi, ki se povezujejo drug z drugim na določene načine, sledijo določenim pravilom interakcije in imajo določen skupen namen. Sistem naj bi vsak skupek elementov, ki v medsebojni interakciji

57 Podobno določa npr. Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebni ukrepi, UL L 328, 21.12.2018: ob upoštevanju nacionalnih energetskih in podnebnih načrtih države članice:

- a) omejijo upravno zapletenost in stroške za vse zadevne deležnike;
- b) upoštevajo medsebojne povezave med petimi razsežnostmi energetske unije, zlasti načelo, da je energetska učinkovitost na prvem mestu;
- c) uporabijo zanesljive in dosledne podatke in predpostavke po petih razsežnostih, kadar je to ustrezno;
- d) ocenijo število energetske revnih gospodinjstev in pri tem upoštevajo nujne domače energetske storitve, ki so potrebne za zagotavljanje osnovnega življenjskega standarda v ustreznih nacionalnih okoliščinah, obstoječe socialne politike in druge ustrezne politike, pa tudi okvirne smernice Komisije glede ustreznih kazalnikov energetske revščine.

58 Strategija iz gr. strategía »poveljstvo ali komanda generala« iz strategos »general, vojaški poveljnik« prav tako tudi naslov različnih civilnih uradnikov in magistratov, iz stratos »množica, vojska, ekspedicija, tabor« dobesedno »tisto, kar se razprostira« (gl. struktura) + agos »voditelj« iz agein »voditi« (Online Etymology Dictionary, 2015).

59 Taktika je znanost o urejanju vojaških sil za bojevanje, iz gr. techne »umetnost urejanja«, taxis je »dogovor, urejanje, vrstni red ali razporejanje vojske, bitke, reda, pravilnosti«. Prav tam.

vplivajo na doseganje ciljev, pod pogojem, da je “celotna slika/okvir” sistema sploh (raz)vidna tistemu, ki gleda. Večkratno ponavljanje ukrepov (ali njihovih besednih zvez) tako povečuje le njihovo število, ne pa tudi njihovih povezav, *relacij* z drugimi, kar pa je ključnega pomena za uspeh vsake strategije. Povezave so tiste, ki ustvarjajo skupno moč za reševanje skupnih težav.

3.8 Dejansko stanje ne glede na dokumente

Dejansko stanje je torej vedno dejansko: vedno je tu, četudi ga ne usmerjamo – družbene razmere se bodo odvijale naprej, ne glede na sprejete dokumente, če tovrstni ukrepi ne bodo dejansko učinkovali na razmere, na ljudi. *Akcijski načrt ni že »akcijski načrt«, če se tako imenuje, če so navedeni nekateri ukrepi in le njihovi (institucionalni) nosilci.* Akcijski načrt lahko služi kot znak odgovornosti organizacije, če le je zasnovan na sistemski način. *Akcijski načrt je podroben načrt, v katerem so opisani ukrepi, potrebni za doseg enega ali več (vmesnih in končnih) ciljev oz. za zaporedje korakov ali dejavnosti, ki jih je treba izvesti, da strategija uspe. Akcijski načrt vsebuje časovnico za naloge na poti do cilja in določa, katere osebe/deležniki bodo morajo storiti določene korake/ukrepe.*

Postavljanje ciljev je glavni cilj akcijskega načrta; ob ustrezni motivaciji (ki hkrati zagotavlja doseganje rezultatov), daje tudi sistemske možnosti za njihovo uresničitev prek čim bolj objektivnih kazalnikov. *Cilji morajo biti zato »čim bolj pametni« (SMART: specific, measurable, attainable, realistic, time-based).* Pri ustvarjanju akcijskih načrtov je treba upoštevati postopne (manjše) korake v okviru celostne strukture; treba je opisati, kaj se želi doseči s projektom, dodeliti je treba posebne vloge in zagotoviti zadostno količino usposabljanja, sredstev in odgovorov na vprašanja, da bi zagotovili reševanje morebitnih težav. Naslednja faza omogoča analizo napredka z opisom doseženih mejnikov, reševanjem morebitnih vprašanj in potrebnimi spremembami. Tekom projekta je treba preverjati doseganje ciljev, ob koncu projekta pa je treba že v luči novih ciljev v prihodnje preveriti/ovrednotiti zadnjo fazo.

Izvajanje akcijskega načrta je pogojeno z *določitvijo odgovorne osebe za sledenje napredka, obveščanje skupine, zagotavljanje pravočasnih ukrepov in prilagajanje ukrepov; ukrepi morajo biti jasni in uresničljivi* v primerjavi z nejasnimi idejami ali razmišljanji; odgovornost oseb(e) mora biti prisotna pri vsakem koraku ukrepanja, pri čemer je treba za vsak korak ukrepa določiti, kdo bo podprl/zagotovil podporo odgovorni osebi. *Ključnega pomena je ohranjanje pravih ljudi v komunikacijski zanki za vsako dejanje. Tako je možno zagotoviti, da bi ti ljudje lahko razumeli stanje napredka pri svojih ukrepih in hkrati (u)videli, kako vplivajo na druga dejanja in cilje.* Vsak ukrep mora imeti določeno matriko in proračun, ki pove, kdaj je ukrep uresničen. Načrt mora imeti jasen datum začetka in konca.

3.9 Objektivizacija, odprtost kriterijev

Potrebna je *večja objektivizacija kriterijev*, večja transparentnost ne le v smislu podatkov dostopnosti, pač pa tudi *razumljivosti posamezne naloge v razmerju do točno določenega nosilca* (kot predpogoj odgovornosti oz. prehod iz klasične oblike odgovornosti v odgovornost, temelječo na delu/rezultatih/analizi stanja – večji poudarek dati tudi letnim poročilom o delu),

usposabljanje, izobraževanje, etični + poslovni pristop (»Ali bi to, kar (sedaj) počnem v javni upravi, počel v svojem s.p./d.o.o?«), so prvi predpogoj za boljše upravljanje v javni upravi. Potrebna je tudi IT podpora za predmetne javne naloge, ki omogoča neposreden vpogled v stanje nalog, ki daje informacije o odgovorni osebi, o načinu kontaktiranja z njo ipd. Še posebej na področju, ki ima tako številne naloge, je potrebna *agilnost*, tj. ne le odzivanje na spremembe, temveč tudi *vnapijše prilagajanje institucij spremembam v realnem času in prostoru, s hitrim odzivanjem na odklone*⁶⁰; na višji, sistemski ravni je potrebna *politična zaveza politikov, sodelovanje z odprto, strukturirano participacijo, sodelovanjem ljudi pri upravljanju, sprejemanju odločitev v povezavi z močnimi institucijami*, ki omogočajo transparentnost, odprto in svobodno ekonomijo ter varujejo, preprečujejo nezaželene dejavnosti (eksternalije) ob vzdrževanju pravnih okvirov (transparentnost, odzivnost in odgovornost); vse to vodi v večjo enakost, pošteno obravnavo in zaupanje ljudi v javno upravo.

3.10 Nejasno ugotavljanje učinkov ukrepov

Jasno določen način izračuna (končnih) emisij, ne pa tudi posameznih ukrepov. Način izračuna emisij je tako jasno določen⁶¹ in ne povzroča težav. Težave lahko nastanejo pri posameznih ukrepih, saj iz dokumentov kot že rečeno, ne izhaja možnost njihovega součinkovanja, kombinacij in prepletanj, pa tudi ne njihovega prispevka h končni vrednosti emisij. Navsezadnje, iz dokumentov ne izhaja, ali so bili ukrepi uresničeni ali ne, kje so vzroki za to in kakšni so bili popravljalni ukrepi. Iz dokumentov izhajajo tudi številne zaveze, pri čemer pa ni moč razbrati, ali so bile kasneje tudi uresničene: npr. državni program razvojnih politik, srednjeročna fiskalna strategija, razne platforme v obliki spletnih portalov.

3.11 (Pre)številni organi in neučinkovita koordinacija

Implementacija nalog iz omenjenih dokumentov (kamor se lahko prištevajo tudi drugi neformalni dokumenti, ki izhajajo iz različnih projektov, npr. »Slovenija znižuje CO₂« in izbrane dokumente

60 Prvi predpogoj katerekoli strategije je razumevanje, da se mora vsaka organizacija kot odprt sistem nenehno prilagajati okolju; razvoj načina diagnosticiranja razmerij med organizacijami, njihovimi okolji in področji je pogoj za zaznavanje sprememb, ki se bodo dogajale v prihodnje, ne le beleženje podatkov, ki so se zgodili v preteklosti. Če strategija nima relevantno ugotovljenega stanja, jasno določenih ciljev, struktur in njihovih medsebojnih povezav, ki bodo skrbele za njih, postopka interakcije, razporejanja in preverjanja stanja v kratkih intervalih (t.i. drsno planiranje), je že vnaprej obsojena na neuspeh.

61 Direktiva 2003/87/ES evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti (UL L 275, 25.10.2003, str. 32) vzpostavlja sistem za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Skupnosti, ki vključuje nekatere gospodarske sektorje. Da se na stroškovno učinkovit način doseže cilj, da se do leta 2020 doseže 20 % zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v primerjavi z letom 1990, bi morali k zmanjšanju emisij prispevati vsi gospodarski sektorji. Zato bi morale države članice izvajati dodatne politike in ukrepe v prizadevanju za dodatno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov iz virov, ki niso vključeni v Direktivo 2003/87/ES. V letu 2015 so bili podatki o nacionalnih emisijah TGP prvič izračunani po novih navodilih (IPCC, 2006) ter z uporabo nove metodologije - novih vrednosti faktorjev potenciala globalnega segrevanja za posamezne pline (GWP iz 4AR), sprememb nekaterih emisijskih faktorjev in sprememb v strukturi sektorjev (CRF format). Nacionalni cilji po Odločbi 406/2009/ES so v izvedbenih aktih komisije izraženi v absolutnih vrednostih (kt CO₂ ekv) po novi metodologiji. Potrebno je tako le indikativne sektorske cilje iz OP TGP prevesti v vrednosti po novi metodologiji z upoštevanjem sektorskih ciljev izraženih v odstotkih (relativne vrednosti), kot so navedeni v Tabeli 1, OP TGP. V letu 2015 so bile projekcije emisij TGP osvežene za poročanje Evropski komisiji v okviru mehanizma po Uredbi (EU) št. 525/2013 ter za poročanje UNFCCC. Izračunane so bile prvič skladno z novimi navodili za poročanje. V obdobju 2013–2020 je indeks rasti emisij TGP po novi projekciji nekoliko višji, vendar so se hkrati zaradi spremembe metodologije povečale tudi rasti letnih vrednosti na ciljni trajektoriji.

drugih projektov promocije dobrih praks s področja trajnostnega razvoja) se izvaja na več ravneh⁶² in je zaupana številnim in različnim državnim organom oziroma osebam javnega prava: Ministrstvo za okolje in prostor; Ministrstvo za infrastrukturo, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo; Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano; Ministrstvo za zdravje; Ministrstvo za finance; Ministrstvo za zunanje zadeve; Državni zbor Republike Slovenije; Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad; Agencija Republike Slovenije za okolje, Urbanistični inštitut RS, Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in prostor, Agencija za vode in Uprava Republike Slovenije za jedrsko varnost itd.

V okviru poročanja glede rezultatov Strategije EU za prilagajanje podnebnim spremembam, sprejete aprila 2013 je *za našo državo določeno Ministrstvo za okolje kot centralni organ uprave, zadolžen za oblikovanje politik prilagajanja na podnebne spremembe. Tehnična podpora za delo MOP se izvaja prek več javnih institucij*. MOP deluje tudi kot služba za tehnično usklajevanje medresorske delovne skupine za prilagajanje podnebnim spremembam. V okviru horizontalnih, to je sektorskih koordinacijskih mehanizmov, deluje *medresorska delovna skupina*, ki jo sestavljajo člani relevantnih ministrstev, agencij in vladnih služb. Vlada Republike Slovenije je ustanovila *Medresorsko delovno skupino za prilagajanje podnebnim spremembam* z namenom medresorskega usklajevanja aktivnosti, ki prispevajo k prilagajanju podnebnim spremembam v Republiki Sloveniji. Cilji so izvedba nalog, kot opredeljeno v sklepu o ustanovitvi: »Naloge Medresorske delovne skupine za prilagajanje podnebnim spremembam so zlasti:

- sodelovanje pri pripravi in izvajanju strateških in izvedbenih dokumentov s področja prilagajanja podnebnim spremembam,
- koordinacija vsebin po posameznih sklopih med sektorji in znotraj sektorjev,
- sodelovanje pri procesu vključevanja splošne in strokovne javnosti, zagotavljanja podpore pri procesih prilagajanja podnebnim spremembam na mednarodni, regionalni in lokalni ravni,
- identificiranje potrebe po morebitnih dodatnih sredstvih za strokovne in druge podlage v podporo izvajanju in spremljanju ukrepov prilagajanja podnebnim spremembam in sodelovanje pri oblikovanju politik, strateških in drugih dokumentov ter stališč Republike Slovenije, ki se nanašajo na področje prilagajanja podnebnim spremembam.«

Skupina je do sedaj imela po naših podatkih eno srečanje, namen je bilo odgovoriti na pobude resorjev ter se medresorsko uskladiti o vsebini in procesu prilagajanja na področju podnebnih sprememb, ter predstaviti naslednje korake, kjer se pričakuje medresorsko sodelovanje. Podano je bilo veliko število predlogov s strani članov, kar je prispevalo k boljšemu osnutku dolgoročnega strateškega dokumenta s področja prilagajanja podnebnim spremembam.

62 Na mednarodni ravni gre za Generalni direktorat Evropske komisije za podnebno ukrepanje, Evropska komisija, Evropski parlament, Evropska agencija za okolje, Medvladni panel za podnebne spremembe, Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja in Program Združenih narodov za okolje. Na mednarodni kot na nacionalni ravni se s tem področjem ukvarjajo tudi številne nevladne organizacije (npr. Umanotera, Focus, Greenpeace v Sloveniji, Inštitut za trajnostni razvoj, Cipra Slovenija, Ekologi brez meja, Plan B za Slovenijo – mreža nevladnih organizacij za trajnostni razvoj, Članice mreže nevladnih organizacij za trajnostni razvoj Plan B za Slovenijo, European Environmental Bureau, Friends of The Earth, The Climate Reality Project, The World Resources Institute).

Znanost upravljanja je sistem znanja, s katerim se lahko razume ali pojasni odnose, napove rezultate in vpliva na rezultate v vseh okoliščinah, če so posamezniki organizirani pri skupnem delu za doseganje skupnega namena. Na tako razvejanem področju kot so TGP, je *spособnost upravljanja* toliko bolj izrazita, njene slabosti pa lahko najdemo v pomanjkanju znanja in upravljaljskih veščin. Če je delitev dela neizogibna, koordinacija s tem postane obvezna. Organizacijski problem se tako nanaša na izvajanje koordinacije s centra, delovanja na posameznih delih in področjih, medsebojnega usklajevanja, poročanja in prilagajanja. Učinkovitost dela se tako odraža skozi homogenost upravljaljskega sistema. Za lažjo predstavbo - tako kot je za organizacije pomembna koordinacija, je za posameznika njegovo dostojanstvo. poleg tehničnih operacij ki neposredno naslavlja zmanjševanje toplogrednih plinov je treba biti pozoren tudi na področje poslovanja finančnih in varnostnih storitev ter upravljaljskih aktivnosti kot so načrtovanje, organizacija, komanda in kontrola ter predvsem *koordinacija*. Medresorska delovna skupina za prilagajanje podnebnim spremembam vsekakor ne more predstavljati aktivne koordinacije, ki se odziva in prilagaja spremembam v dimenziji realnega prostora in časa, tj. tukaj in sedaj.

3.12 Med-nivojski koordinacijski deli uprave

Med-nivojski koordinacijski deli uprave, ki bi lahko vplivali na politiko podnebnih sprememb navadno ne obstajajo (razen LAS na področju razvoja podeželja). Obstajajo sicer mehanizmi za zagotavljanje vertikalne koordinacije med lokalnim, regionalnim in državnim nivojem na področju razvoja, prostorskega načrtovanja in strateških okoljevarstvenih postopkov ocenjevanja, pa tudi standardna zakonodaja in strukture oblikovanja politike. Strateški okvir določa, da bodo občine v prihodnosti imele podporo z ustreznimi podlagami, smernicami in sredstvi za razvoj načrtov za prilagajanje. Na lokalni ravni je treba šele vzpostaviti nacionalne kontaktne točke za usklajevanje in spodbujanje izvajanja ukrepov.

3.13 Vloga odgovornih oseb – kar resor ni

Družbeno-upravna struktura, v kateri bi se moral uresničevati nek dokument, bi morala imeti stabilen organizacijski vzorec (jasno določene organe, pristojnosti naloge in možnosti za njihovo spremembo), jasen sistem strokovnega svetovanja in ocenjevalni sistem doseganja ciljev. Družbena struktura bi morala biti v tem smislu narejena iz mreže pozicij, ki jih zasedajo posamezniki ali skupine; te pozicije lahko imenujemo tudi *vloge*.

Družbena struktura je tudi na področju podnebnih sprememb sestavljena iz *mreže vlog*. Struktura in vloga je sprva občutena s strani točno določenega posameznika kot nekaj njemu zunanjega, zato posameznik šele prek procesa *prevzemanja/ponotranjenja vlog* ali vlog v tej družbeno-upravni strukturi postane aktivni član te strukture, ki določa formalna razmerja med vlogami; *vloga* tako ni nikoli določena le kot nabor delovnih pravic in dolžnosti ter moči na posameznem delovnem mestu, pač pa vedno *predstavlja razmerje med več osebami na različnih delovnih mestih*. Posameznikova vloga je tako vedno odvisna od vzpostavitve razmerja z drugo vlogo oz. posameznikom, ki jo zaseda. Struktura (neformalna in formalna) vedno definira vloge in njihova razmerja; vzorec vlog in razmerij med njimi ustvarja dejansko okolje, v

katerem se vrši vsakodnevno vedenje in ravnanje. Glede na razmerja med strukturo, vlogo in med vlogami je pomembno, da vemo, kdo bo *konkretno odgovoren* za uresničevanje nekega dokumenta (ali katerekoli druge naloge), kako se povezuje z drugimi osebami, ki zasedajo vloge na drugih ministrstvih in kakšen vpliv imajo na dejansko izvedbo nalog. Določitev skrbnikov za izvedbo potrebnih aktivnosti v podporo napredku pri zastavljenih ciljih, je tako le formalna naloga v okviru njihove (ne/formalne) vloge *v razmerju do drugih vlog* v organu, v katerem deluje skrbnik.

V vsakem organu prevladujejo določeni vzorci obnašanja (organizacijska kultura kot interne vrednote med vlogami in ljudmi), ki se kažejo v statusu (ugledu, prestižu) nekega posameznika, ki se mu ga pripisuje. Pomembnost tega statusa je v tem, da se lahko spreminja ne glede na formalne spremembe v organu, zato je še kako *pomembna individualna izbira oseb*, ki bodo skrbale za izvajanje strategije – s strani njihovih sodelavcev (ki bodo v teh osebah videle status⁶³ ali pa ne). *Preplet strukture, vlog, razmerij med njimi glede na osebe, ki jih zasedajo, njihov status v organizacijski kulturi (internih vrednot), ki so si ga pridobile/izgubile glede na njihove osebnostne lastnosti, daje specifičen »karakter« organu, katerega vzorec se spreminja in razvija glede na interakcijo sprememb v tem prepletu strukture, kulture in osebnosti.* Pri načrtovanju sprememb je nujno dati pozornost na omenjene spremembe v strukturi, na verjetne spremembe v kulturi in osebnostne prilagoditve posameznih javnih uslužbencev. Pristojnost in moč tako nista nujno povezana, pri čemer je zelo pomembno, da si z vidika doseganja ciljev organa nista preveč narazen. *Moč ključnih oseb pri uspešnosti dokumenta bo temeljila na tehničnem, strokovnem poznavanju področij, njihovih veščin vodenja, učinkovitosti komunikacijske verige in kohezivnosti vodstvene skupine tako v okviru dokumenta kot v okviru posameznih organov.* Ker ti dokumenti niso pravni akti, je toliko bolj pomembno, da se lahko uresničujejo na drugih podlagah, brez nepotrebne pravne prisile (na višji ravni); toliko bolj je zato pomembno *razumevanje povezanosti vseh omenjenih delov*; če ti ne bodo vsaj približno usklajeno delovali, se bodo zadeve reševale po poti (neformalne) moči. Prav zaradi spreminjanja teže v moči je kohezivnost vodenja tako zelo pomembna, saj omogoča nenehno testiranje situacij prek konstruktivnega dialoga, ne pa prek individualnih moči, ki spremljajo naloge, ki niso bile dogovorjene znotraj ali zunaj organa, zaradi česar – ter zaradi ne-sprejemanja nalog s strani drugih – vodijo do slabših rezultatov.

Izvajalec nekega ukrepa tako ni nikoli ministrstvo kot je največkrat določeno kot odgovorna oseba; to ne bo niti posamezni vodja neke službe ali oddelka, njegov podrejeni - izvajalci so/bodo odvisni od vrste drugih ljudi. Kako bodo uresničevali svojo vlogo tako ni le v njihovih rokah, pač pa je njihova »kontrola nad situacijo« odvisna od vrste drugih ljudi. Še posebej pomembna je notranja usklajenost članov in zmožnost dvosmerne komunikacije do posameznih organov (ki narašča sorazmerno z drobitvijo nalog), ki jim bodo dajali informacije o doseganju ciljev. Primarna aktivnost posameznih nosilcev (ki so največkrat v dokumentih poimenovani kar z imenom ministrstva) brez delujoče operativne skupine oz. povezovanja, ki naj bi omogočalo

63 Slednji imajo lahko v okviru strukture določeno formalno (bolj togo določeno) odgovornost in pristojnost, medtem ko je njihova dejanska moč določena v okviru kulture in osebnostnih lastnosti in pomeni njihov (dinamičen) vpliv na določen organ ali druge posameznike.

stalno medsebojno komunikacijo med primarnimi aktivnostmi in nekim povezovalnim organom (npr. strateškim svetom⁶⁴), ki naj bi ovrednotil delo (in pospeševal sodelovanje med nosilci), je pretežno/preveč osredotočena le na že dano vsebino dokumentov, ne glede na nove (prihodnje) okoliščine. *Navadno se nič ne določa, na kakšne načine, po katerih metodah in zakaj se bo dokument usmerjal, kaj bo pospeševal, kaj zaviral, kdaj premeščal poudarke iz enega cilja na drugega.*

Glede na navedeno, *optimalen pristop do upravljanja na obravnavanem področju zahteva ne le določitev posamezne vodje službe (brez imena in priimka) ali še slabše kar zgolj le ministrstva kot pristojnega za koordinacijo med horizontalnimi organi, pač pa ustanovitev ali ponovno oživitev vladne službe za podnebne spremembe (ali drugače imenovanega organa).*

3.14 Koordinacija – vloga centralnega organa (služba vlade za podnebne spremembe)

Pred navedbo konkretnih predlogov, je treba imeti jasna izhodišča oz. predpostavke za vzpostavitev teoretičnega okvira, ki zajema in upravlja temeljne vsebine dobre, sistemsko-usmerjene (pametne), odzivne in odgovorne regulacije tega področja; gre za umestitev načel sistemske uprave v modele upravljanja tega področja, priprave dokumentov, vzpostavitev operativnih smernic za vzpostavitev dobrega upravljanja, tj. usmerjanja, koordinacije, prilagajanja, preverjanja, in korigiranja (z upoštevanjem celotne strukture področja, ki mora biti pred tem jasno znana, sicer je ni moč upravljati, delov in relacij med njimi glede na želene cilje in raznolike [empirične, podatkovne, participativne] vložke), za implementacijo (vedenje in prilagajanje skozi čas) ukrepov (z nujno povratno zvezo), tj. za oblikovanje celostnega, sistemskega pristopa. To lahko vodi v večji nabor informacij, s tem pa v boljši pregled nad delom in boljšo koordinacijo resorjev. V kompleksni okolici kot so podnebne spremembe, je bolj kot vprašanje oblasti (tj. kateri – po možnosti formalno čim višji dokument) uporabnejša perspektiva, ki sprašuje po tem kaj deluje, na kakšen način, kako lažje doseči cilje, kaj vodi k inovativnosti, odličnosti, k razvoju posameznika in družbe, kaj vodi k zadovoljstvu nas in drugih in kako vemo, da je temu res tako? Drugačne perspektive z drugačnimi poizvedovanji omogočajo drugačen zajem podatkov, prek drugačnih pristopov lahko govorimo o drugačnem »modelu realnosti«.

Optimalen pristop do upravljanja na obravnavanem področju zahteva ne le določitev posamezne vodje službe (brez imena in priimka) ali še slabše kar zgolj le ministrstva kot pristojnega za koordinacijo med horizontalnimi organi, pač pa *ustanovitev ali ponovno oživitev vladne službe za podnebne spremembe (ali drugače imenovanega organa)*. Slednja bi nudila ne le neposredno podporo in pomoč predsedniku vlade, pač pa bi združevala institucije, razvijala nove postopke oziroma pristope in sisteme za učinkovitejšo koordinacijo, za učinkovitost posvetovanj in komunikacijo znotraj in onkraj centralne uprave, izboljšala oblikovanje politik tj. pisanje najpomembnejših dokumentov v področju podnebne politike in

64 Zelo verjetno je, da strateški svet ne bomo mogli sprejemati pomembnejših odločitev, (pre)razporejal sredstva, zahteval odgovornost in vzpostavil stik s še višjim nivojem, če se bo sestajal enkrat ali dvakrat letno. Temeljno vprašanje je/bo torej *kdo* je/bo zadolžen, da bo "gledal naprej" v in na nove razmere, da bo lahko nadziral, kako se dokument prilagaja, da bo ostal "živ"?

izvajala oceno njihovih učinkov. Ta služba bi opravljala naloge priprave dokumentov, usklajevala bi razvojno načrtovanje in razvojne dokumente Republike Slovenije ter spremljala izvajanje razvojnih politik in njenih programov na danem področju, odgovorna bi bila za usklajenost dokumentov ter skladnost med nacionalnimi dokumenti in dokumenti EU in drugih mednarodnih organizacij, vodila bi priprave in bila odgovorna za usklajenost strateških dokumentov z EU, usklajevala, določala in spremljala bi delovanje ministrstev, vladnih služb ter drugih organov in služb, vključenih v izvajanje podnebne politike, ter o tem poročala vladi. Zagotavljala bi pogoje za vzpostavitev, vzdrževanje in delovanje informacijskega sistema na tem področju, svetovala bi vladi in ministrstvu pri sprejemanju ukrepov in aktov, ki se nanašajo na izvajanje in spremljanje razvoja podnebne politike, organizirala bi izobraževanja s področja podnebne politike, obveščala javnost o uspešno izvedenih projektih in opravljala druge naloge v skladu z drugimi predpisi in sklepi vlade.

Značilnost tovrstnih nalog je predvsem njihova neformalnost, temelječa predvsem na sposobnosti koordinacije, ki pa mora biti jasno določena kot dolžnost drugih organov, da sodelujejo s centralnim organom. Vloga koordinacije brez formalnega zaledja ni učinkovita; brez možnosti postavljanja okvira in okoliščin znotraj katerih lahko organi izbirajo, ne morejo dati želenih ukrepov ali dejanj. Kot pri drugih stvareh, so tudi pri izvajanju nalog na tem področju stvari vedno povezane, so-učinkujoče. Obstoje predpostavke o povezanosti nakazuje na obstoj višje ravni, ki šele vzpostavi raznolike povezave v (smiselno) celoto z vidika zasledovanja skupnih ciljev. Logično neizpodbiten Gödelov teorem nepopolnosti⁶⁵ namreč trdi, da mora biti vsak notranje skladen in logičen sistem nujno utemeljen s predpostavkami, ki jih *ni* mogoče dokazati znotraj sistema (sistem vključuje trditve, ki jih ni moč razrešiti znotraj njega). Proces na ravni ministrstev oziroma javne uprave so prav tako lahko prepoznani kot neuspešni, če niso povezani z višjo (vladno) ravno, ki jih stabilizira/poenoti/osmisli na temelju hierarhije vrednot in skupnih ciljev/imenovalcev. *Vlada kot najvišji organ državne uprave predstavlja skupni okvir mišljenja; legitimnost se tako vzpostavi z usklajevanjem na višji ravni, ki ni osredotočena le na nadzor ene institucije, temveč na vse podrejene institucije, ki v medsebojnem so-učinkovanju vplivajo na družbo.* Situacije oz. okvir/pogoji so predpostavke, na podlagi katerih se ljudje udeležujejo – odgovor je v (drugačni) strukturi.

Koordinacijski center na ravni vlade bi pomenil nov/stari pristop za »ustvarjanje situacij« oz. okoliščin, v katerih bi bile javne institucije prisiljene sodelovati ne le zaradi doseganja njihovih, pač skupnih ciljev države. Na nacionalni ravni lahko tak organ opišemo z motom EU »združeni v raznolikosti«, ki ga razumemo kot sistem. Slednji je učinkovit, ko se naloge centra izvršujejo (bolje krožijo) na sistemski način. Če želimo spremeniti način delovanja, ne gre le za zamenjavo delov, ampak za spreminjanje in zaznavanje odnosov med njimi. *Bistvo ni v tem, da vemo, da ena ali druga strategija »ne deluje« (zato bomo pripravili novo na podoben način), pač pa je treba spremeniti vedenje, dele sistema, njegovo delovanje skozi čas, kulturo znotraj sistema,*

65 Kurt Gödel leta 1931 postavi dva izreka o nepopolnosti (*ber formal unentschiedbare Sätze der Principia Mathematica und verwandter Systeme*). Prvi izrek nepopolnosti navaja, da noben konsistenten sistem aksiomov, katerih izreke je moč navesti z učinkovitim postopkom, ni sposoben dokazati vse resnice o aritmetiki naravnih števil. Za vsak skladen formalni sistem bodo vedno obstajale izjave o resničnih naravnih številih, ki so nedokazljive znotraj tega sistema. Drugi izrek nepopolnosti, kot podaljšek prvega, pravi, da sistem ne more dokazati svoje konsistentnosti. V vsakem takem sistemu bodo ostali izrazljivi paradoksi, podobni paradoksu lažnivca. V fiziki je podobno razmišljal leta 1926 Heisenberg z načelom fizikalne nedoločenosti.

*skratka – strategijo je treba napisati na sistemsko usmerjen način. Če so bili vsi (dosedanji) akcijski načrti in strategije bolj ali manj uspešni, potem sistem ne deluje oz. ni niti prisoten kot tak (in če se nove strategije pripravljajo na enak način, lahko sklepamo na podoben rezultat). Za zanesljiv, odziven sistem so potrebna odzivna/prilagodljiva dejanja, ki se ujemajo s kontekstom okolice, v skladu s cilji in pravili, ki jasno opredeljujejo in tudi izvajajo/uresničujejo odgovornost akterjev z vnaprej določenimi pristopi in orodji. Predpogoj za dobro izvajanje javnih storitev je torej dober, sistemski regulativni okvir in njegovo sistemsko delovanje. Ker ima lahko notranja doslednost teorije »hipnotični učinek zadovoljstva«, je treba njeno vrednost vedno preverjati v praksi. Kljub vrednosti enotnega poročanja, takšno početje ne more biti uspešno, če je osredotočeno (le) na izvajanje ukrepov v sektorjih, brez (resničnega, ne le besedilnega) systemskega upravljanja celotnega okvira. *Naprednejša vloga koordinacijskega organa ni le spodbujanje, ampak tudi de facto koordiniranje (ki torej nikoli ni le klasično koordiniranje, pač pa v ozadju vedno tiči možnost neposrednega ukrepanja) strateških in področnih politik, ki temeljijo na sistemskem gledanju.* Uspeh in s tem povezano izvajanje ključnih strategij, sta kot predpogoj odvisna od koordinacijskega centra, ki dosega ta splošni cilj z usklajevanjem vseh ministrstev in drugih javnih institucij. Glavni cilj takega centra je v zagotovitvi kakovostnega, systemsko-naravnega sprejemanja, spremljanja in korigiranja ukrepov na vseh relevantnih področjih in ravneh. Usmerjanje, oblikovanje, sodelovanje, koordinacija in podobni pojmi, ki kažejo na relacije v sistemu delovanja države, so v takem dialogu neuspešni, če ne obstaja višja raven, ki jim daje ustrezno podlago, zaslombo in podporo.*

Ugotovitve analize dokumentov so v tesni povezavi z analizo intervjujev iz »Raziskave o kadrovskih kapacitetah in odgovornostih za izvajanje ukrepov zmanjševanja emisij TGP LIFE ClimatePath2050 (LIFE16 GIC/SI/000043)«, strokovnih analiz ter izobraževanja oz. usposabljanja. Anketiranci so izpostavili *slabe strokovne podlage*. Izražena je bila potreba po centralni instituciji, ki bi skrbela za pripravo strokovnih podlag kot tudi o formalni ureditvi trajnejšega sodelovanja z raziskovalno sfero. Za našo analizo še posebej pomembno področje so bile systemsko-pravne in druge ovire, kjer so bile pogosto omenjene topike (6 ali več): »problem na ravni miselnih predstav« (12); »problem pravne službe« (6); »problem na ravni koncepta« (6). Večkrat omenjene topike (3-5) so bile »problem razpršenosti ukrepov« (5); boj med koncepti in prioriteta (4); problem neobstoja splošne celostne strategije (4); problem politike (4); komunikacijski problemi (4); problem medresorskega in strukturnega povezovanja (3); birokratski problemi (3); slaba struktura institucije (3); problem prioritet na ravni države (3); protislovja ukrepov (3); problem rigidnosti proračunskih postavk/neprelivanje sredstev (3).

Ugotovitve anketirancev je moč tesno povezati s temeljnimi ugotovitvami našega pregleda: pravna (ne) veljava, (pre)splošno izvajanje ukrepov, izhodišča načrtovanja, manko zaznavnih mehanizmov, statično razmišljanje, manko zaznanih medsebojnih povezav in učinkov, dejansko stanje ne glede na dokumente, objektivizacija, odprtost kriterijev, nejasno ugotavljanje učinkov ukrepov, (pre)številni organi in neučinkovita koordinacija, med-nivojski koordinacijski deli uprave, vloga odgovornih oseb – kar resor ni in slaba koordinacija ter posledično izpostavljena vloga centralnega organa (služba vlade za podnebne spremembe) – glede slednjega so/je šla večina podanih odgovorov (Tabela: Odgovori vprašanje: Kateri so po vašem mnenju ključni izzivi in ukrepi, ki jih vidite na področju organizacija izvajanja podnebne politike in ukrepov?) v

smeri »odbora, ki bi bil odgovoren parlamentu«, »telesa blizu premiera«, »odbora pod predsednikom vlade«, (nad)ministrstva za podnebno krizo oz. podnebne spremembe«, »službe na nivoju vlade, ki je čez sektorska in usmerja ukrepe vseh ministrstev«, »agencije za podnebne spremembe«, »medresorskega organa« ali »ponovna uvedba Službe vlade RS za podnebne spremembe, ki usmerja politike in ukrepe vseh ministrstev in organizacij«.

4 Sklepi in priporočila

Sklepe in priporočila je treba brati in razumeti kot celoto; nobeno priporočilo *per se* ne more opisati celotnega stanja, ali podati »recepta za uspeh«. Uporabljajo se lahko le okoliščinam in področjem primerno, premišljeno in z ustrežno, sorazmerno – primerno in nujno mero ukrepov.

PRIPOROČILO O PRAVNI VELJAVI 01/2020	
Pred pripravo ustreznega dokumenta mora njegov pripravljavec poznati pravno veljavo dokumenta. V uspešnejših državah z vidika vladavine prava to ni vprašanje, v Republiki Sloveniji pa gre za relevantno vprašanje (kolikor že predpisi ne odkazujejo na dokument s pravno veljavo, npr. odlok, uredba).	
<u>IZVAJALEC</u>	vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta
<u>UTEMELJITEV</u>	Od pravne ne/veljavnosti dokumenta je odvisna zaveza uresničevanja ukrepov in s tem povezana odgovornost. Dokument je lahko še tako dobro pripravljen v vsebinskem, organizacijskem in upravljalškem smislu, vendar če nima pravnih posledic, obstaja manjša verjetnost njegovega izvajanja. Če gre za pravno veljavo dokumenta, lahko njegovo (ne)uresničevanje izpodbijajo vsi, ki lahko izkažejo pravni interes.
PRIPOROČILO O KONKRETIZACIJI UKREPOV/PRIPOROČIL 02/2020	
Pri pripravi ustreznega dokumenta si je treba prizadevati za optimalno konkretizacijo ukrepov z jasno določenim nosilcem kot osebo (organom; gl. tudi sp. <i>Priporočilo o odgovorni osebi</i> 09/2020); le tako je možno dovolj določno ugotavljati stanje izvajanja določenega ukrepa (ki predstavlja drugo plat uspešnosti ukrepov – izvajanje naslavlja priporočilo o zaznavnih mehanizmih, kazalnikih in odgovornih osebah). V pomoč pri tem je lahko vprašanje: »Kaj bom(o) počel(i) v zvezi z (nekim) ukrepom v naslednjih tednih? Če odgovora ni, je ukrep presplošen.	
<u>IZVAJALEC</u>	vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta
<u>UTEMELJITEV</u>	Cilji morajo biti »čim bolj pametni« (SMART: specific, measurable, attainable, realistic, time-based). Izogibati se je potrebno »esejski« navedbi ukrepov. Priporočila brez ukrepov ali zgolj navajanje področij ustvarja navidezno prizadevanje po reševanju težav.
PRIPOROČILO O IZHODIŠČIH NAČRTOVANJA 03/2020	
Izhodišča načrtovanja naj bodo čim bolj objektivna; jasno mora biti razviden namen, narejena mora biti (statistična, vzorčna, na dokazih temelječa) analiza okolice, deležnikov, prikazan nadzor upravljanja, načrtovanje za naprej in financiranje, (pre)razporejanje sredstev, ugotavljanje uspešnosti, kontrola organizacije in informacij. Jasno morajo biti znani načini, (dobre) prakse izvajanja in testni poskusi. Podobno velja za posamezne akcijske načrte, narejene na podlagi izhodišč (zapisanih v programskih, strateških dokumentih).	

<u>IZVAJALEC</u>	vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta
<u>UTEMELJITEV</u>	Načrtovanje ukrepov je lahko uspešno le, ko je moč dosežati cilje zaradi predhodno, objektivno ugotovljenega dejanskega stanja. Šele z relevantno zaznavo dejanskega stanja lahko kot prvo določamo in kot drugo, naslavljamo cilje. Večja objektivizacija kriterijev ni potrebna le v smislu podatkov, pač pa tudi razumljivosti posamezne naloge v razmerju do točno določenega nosilca.
PRIPOROČILO O ZAZNAVNIH MEHANIZMIH 04/2020	
Medsebojne povezave in povratne informacije v sistemih so nujne, a hkrati pomenijo tudi, da lahko sprememba povzroči tudi neželene rezultate, na katere je treba biti vnaprej pripravljen in se na njih ustrezno odzivati. Predpogoj je, da jih kot take sebi da sploh zaznamo z vnaprej določenimi mejnimi pragi in načinom merjenja oziroma ugotavljanja.	
<u>IZVAJALEC</u>	vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta
<u>UTEMELJITEV</u>	Razumevanje vsake systemske spremembe ima pomemben vpliv na upravljanje: tipična vloga upravljavca se še posebej na področju podnebnih sprememb močno spreminja: te spremembe niso odvisne od formalnih odločitev, pač pa od dejanskih razmer oziroma možnosti vplivanja na njih, ki pa se lahko zelo hitro spreminjajo - četudi gre za letna poročila je stanje v roku enega leta lahko zelo drugačno. Kakšen ukrep je na voljo, prek katerega je moč zaznati spremembe?
PRIPOROČILO O SISTEMSKEM PRISTOPU 05/2020	
Katerikoli dokument, ki naj bi naslavljal področje TPG, naj vsebuje elemente systemskega upravljanja: znan mora biti okvir (meje področja), vhodni podatki, obstoječe zaloge (stanje), razmerje med tokom vhodnih (spreminjajočih se) podatkov in obstoječim stanjem, ki se ga spreminja z odločitvami, opazovanje nastajajočega vzorca (rezultatov) na podlagi odločitve, povratna (pozitivna/negativna) zveza med rezultati in vhodnimi podatki, zmožnost zaznavanja sprememb v okolici in njihovo ustrezno naslavljanje z za to primernimi ukrepi.	
<u>IZVAJALEC</u>	vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta
<u>UTEMELJITEV</u>	Sistemi pristop do priprave dokumentov uporablja vse elemente sistema (brez tega se sistemi upravljajo sami) v smeri doseganja zelenih ciljev. Ko je znano področje pozornosti, se lahko na temelju zaznanega dejanskega stanja (z usmeritvijo na relevantne kazalnike, ki ga odražajo [npr. TPG v vrednosti n, n+1, n+2] in ki kažejo na doseganje vnaprej določenih »pragov«, ki zahtevajo nadaljnje ukrepanje) uporabijo primerni ojačevalniki na eni in filtri na drugi strani sistema v smeri zelenega cilja (ojačevalniki na eni in filtri na drugi strani predstavljajo različne scenarije ukrepanja, ki pomagajo doseči zeleno stanje [ali obratno poskušajo preprečiti, da bi se od njega oddaljili] z drugačnimi, navadno bolj aktivnimi ukrepi). Brez naslavljanja strukture področja se bo področje stihijsko razvijalo in samo-upravljalo.

PRIPOROČILO O DINAMIČNEM PRISTOPU 06/2020

Dinamika je področju podnebnih sprememb je močno prisoten dejavnik upravljanja tega področja. Če se neka dejavnost ali področje ne bo sistemsko reguliralo, se bo samo-reguliralo ne glede na vse formalne dokumente. Dinamika se ne more zagotavljati s programskimi dokumenti, ki se jih nekaj-letno preverja. Dinamičen pristop ima vmesne korake, (kvantitativne, pa tudi kvalitativne) prage, prek katerih se – z možnostjo njihovega čim lažjega, hitrejšega ugotavljanja (npr. ustrezni merilniki ali druge relevantne informacije, iz katerih je moč razbrati stanje) lahko zaznavajo spremembe na opazovanem področju; tak pristop ima že vnaprej pripravljene možne scenarije in okvirno oceno posledic ukrepanja, ki pridejo do izraza ob ugotovljenih vrednostih.

IZVAJALEC vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta

UTEMELJITEV Statično razmišljanje zanemari dinamično plat problema; preverjanje (»odkljukanje« ali »zelene lučke«) posameznih opravljenih nalog (v smislu enotne zbirke ukrepov) ne upošteva njihovega prepletanja, eksponentnih kombinacij in hkratnega, vzajemnega spreminjanja v procesih medsebojnega so-učinkovanja. Klasično (kavzalno) razmišljanje poleg navedenih kompleksnih razmerij stvari ne upošteva notranjih procesov živih (prilagodljivih) organizmov, tj. ljudi (na vseh nivojih izvajanja predpisa), ki nadzorujejo prek lastne, pogojene strukture. Še posebej na področju, ki ima tako številne naloge, je potrebna *agilnost*, tj. ne le odzivanje na spremembe, temveč tudi vnaprejšnje prilagajanje institucij spremembam v realnem času in prostoru, s hitrim odzivanjem na odklone. Prilagajanje institucij na realno stanje, predpostavlja, pogojuje tudi prilagajanje v organizacijskem smislu za izvajanje nalog (kadrovska podhranjenost, manko ustreznih znanj [npr. pravnih, upravnih, pa tudi ekonomskih in tehničnih...], slaba izmenjava izkušenj, drobitev nalog, nejasne pristojnosti oz. pristojnosti neustrezne glede na naloge).

PRIPOROČILO O MEDSEBOJNEM UČINKOVANJU 07/2020

Navajanje posamičnih ukrepov brez ugotavljanja njihovih medsebojnih povezav ali součinkovanj ne odraža realnega stanja stvari. Ukrepi/kazalniki naj bodo določeni na primer tako, da je možno ugotavljati njihove povezave.

IZVAJALEC vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta

UTEMELJITEV Posamični ukrep vedno poseže v neko strukturo množičnih, številnih povezav ali v sistem, ki v skupni interakciji več elementov povzroča določene učinke. Ukrepi za doseganje ciljev morajo biti generalno vodeni v medsebojni interakciji, njihovem razporejanju in prerazporejanju glede na njihove učinke; če se določijo le cilji in njihovi kazalniki, brez možnosti njihovega upravljanja, usklajevanja, dopolnjevanja, prilagajanja, korigiranja (tj. vsega kar sodi v sistemski pristop) s strani za ukrepe pristojnega organa oz. zadolžene osebe, lahko v obdobju poročanja le ugotovimo njihovo (ne)uspešnost.

PRIPOROČILO O DOBREM UPRAVLJANJU 08/2020

Programski in izvajalski dokumenti naj naslavlajo participacijo ljudi, odzivnost na njihove potrebe in spremembe v okolici, jasno morajo razlikovati med uspešnostjo in učinkovitostjo, biti morajo odprti in transparentni, kompetentni, odprti za inovacije in dolgoročno usmerjenost, sprejemati morajo raznolikost in odgovornost.

IZVAJALEC vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta

UTEMELJITEV Dobro upravljanje mora biti prisotno na vseh družbenih nivojih. Programski dokumenti brez pravne veljave toliko bolj potrebujejo učinkovite praktične vzvode za doseganje rezultatov prek njihovega sistemsko usmerjenega izvajanja, tj. neposredno ali posredno prek dodatnih izvajalskih (akcijskih) dokumentov. Dobro upravljanje ne pomeni le dobronamerne ljudi z njihovimi idejami, izkušnjami, željami in drugimi človeškimi prednostmi in slabostmi. Dobro upravljanje se dosega z navzkrižnim izmenjevanjem teh lastnosti, s sprotnim diskurzom, ki poskuša zajeti vse pomisleke, povezane z zagotavljanjem, da se interesi zainteresiranih strani obravnavajo in odražajo v optimalnih pobudah, ki so v interesu širše družbe. Ugotavljanje interesov je povezano z objektivno ugotovljenim dejanskim stanjem in sistemskim pristopom do rezultatov.

PRIPOROČILO O ODGOVORNI OSEBI 09/2020

Programski dokumenti naj kot odgovornega nosilca določijo vodjo posamezne notranje organizacijske enote državnega organa (brez imena in priimka), ne pa ministrstvo kot tako ali nek drug državni organ oz. njegovega direktorja.

IZVAJALEC vsa ministrstva – vodja službe – pripravljavec dokumenta

UTEMELJITEV Programski dokumenti kot odgovornega nosilca določajo največkrat kar neposredno ministrstva ali druge državne organe, s čimer pa se odgovornost za izvajanje nalog prerazporedi na številne službe, urade in ljudi. Odgovarja ministrstvo, dejansko pa nihče. S konkretnjšo navedbo odgovorne osebe ni le lažje locirati osebe, pač pa se slednja verjetno zaradi tega bolj aktivno odziva na zadane naloge.

PRIPOROČILO O USTANOVITVI SLUŽBI VLADE ZA PODNEBNE SPREMEMBE 10/2020

Programski dokumenti so vedno le »programski«. V luči uspešnega, učinkovitega in odgovornega pristopa do tega kompleksnega področja, ki vključuje številne ukrepe in organe, predlagamo ustanovitev vladne službe, ki bo dajala organizacijsko, strokovno in drugo pomoč pri delovanju vlade in usklajevanju dela ministrstev. Prav slednjega ni moč učinkovito doseči na horizontalni ravni brez ustreznih pristojnosti.

IZVAJALEC Vlada Republike Slovenije

UTEMELJITEV Skladno s predlogom zakona o podnebnih spremembah naj bi vlada ustanovila Podnebni svet kot posvetovalno telo za področje podnebne politike. V njem naj bi delovali neodvisni strokovnjaki s področja prilagajanja ter blaženja

podnebnih sprememb ter njihovih učinkov. Šlo bo torej le za enega izmed številnih svetov vlade, brez večjih možnosti ukrepanja. Služba vlade za podnebne spremembe bi bila postavljena vertikalno višje od drugih institucij, kar bi pomenilo možnost lažjega usklajevanja, koordiniranja in sprejemanja zavez na višji politični ravni.

PRIPOROČILO O ENOTNI PLATFORMI 11/2020

Na tako raznolikem področju številnih ukrepov, kazalnikov in institucij, je nujno potrebna enotna spletna, neposredno in javno dostopna platforma vseh področij, nabor vseh ukrepov znotraj njih in njihovih kazalnikov, pristojnih institucij in odgovornih oseb, časovne okvire ukrepanja, odzivanja, poročanja, nadzora in korigiranja. Poleg enotnega pregleda nad področjem, naj bo platforma prostor izmenjave mnenj, izkušenj in raznolikih predlogov po načelu kolektivne inteligence.

IZVAJALEC Vlada Republike Slovenije (vladna služba), podrejena MOP in MzI

UTEMELJITEV Enoten pregled nad ukrepi, področji, institucijami, roki, (vmesnem) poročanju in drugimi elementi, je nujno potreben element dobrega upravljanja kateregakoli, s tem pa tudi področja podnebnih sprememb (mogoče kot nadgradnja informacijskega sistema »okolje«?), ki se nadgrajuje v »živi« informacijski platformi, ki bi v realnem času in prostoru omogočala izmenjavo informacij, ne le glede potencialnih negativnih oblik dela, pač pa vseh zadev, ki bi zahtevale mnenje širše javnosti. Za tovrstno delovanje sistema kot platforme je kot prvo potrebno določiti njeno lokacijo (MOP) in službo/osebo, ki bi bila zadolžena za njeno spremljanje, z možnostjo javnega (s strani državljanov, okoljevarstvenikov ipd.) vpogleda v usmeritvene (akcijske) naloge glede na ugotovljeno realno stanje (prek, kot že rečeno, vnaprej določenih kazalnikov) (za razliko npr. od Enotne zbirke ukrepov <https://enotnazbirkaukrepov.gov.si/realizacija-ukrepov>, ki omogoča le nek statičen poročevalskih zbir nalog, brez njihove koordinacije).

PRIPOROČILO O BOLJŠEM RAVNANJU S ČLOVEŠKIMI VIRI 12/2020

Na področju podnebnih sprememb obstaja problem kompetentnosti kadrov ter v zvezi s tem povezan problem menedžmenta v javni upravi, ki velikokrat umanjka. Kompetentnost in število ustrezno strokovno usposobljenih zaposlenih je enako velik, če ne celo večji problem kot organiziranost (kompetentni zaposleni namreč lahko spremenijo sistem organiziranosti); znanja ter izkušenj strokovnjakov se ne ceni dovolj.

IZVAJALEC MJU, vsa resorna ministrstva

UTEMELJITEV Javna uprava je v delu upravljanja s človeškimi viri preveč rigidna. Prisoten je nepotizem in (pre)velik vpliv politike, ki ne ceni stroke v dovolj veliki meri, zato gre ob menjavi oblasti ali službe vse dosedanje znanje v pozabo.

5 Oznake in slike

5.1 Seznam oznak in kratic

AKTRP	Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja
AN OVE	Akcijski načrt za obnovljive vire energije
AN sNES	Akcijski načrt za skoraj nič-energijske stavbe za obdobje do leta 2020
AN URE	Akcijski načrt za učinkovito rabo energije
ANI OPZG	Akcijski načrt izvajanja okvirnega programa za prehod v zeleno gospodarstvo
AP	akcijski program
AR	ocenjevalno poročilo (Assessment Report)
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
CPS	celostna prometna strategija
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
CTN	celostna teritorialna naložba
DARS	Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji
DO	daljinsko ogrevanje
DPRP	državni program razvojnih politik
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
DSEPS	Dolgoročna strategija za spodbujanje naložb energetske prenove stavb
EEA	Evropska agencija za okolje (European Environment Agency)
EED	Direktiva 2012/27/EU o energetske učinkovitosti (Energy Efficiency Directive)
EIB	Evropska investicijska banka (European Investment Bank)
EK	Evropska komisija
EKSRP	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ENRD	Evropska mreža za razvoj podeželja (European Network for Rural Development)
ENSVET	Energetsko svetovalna mreža za občane
ESI	Evropski strukturni in investicijski skladi
ESPR	Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
ETGP	emisije toplogrednih plinov
ETS	shema za trgovanje z emisijami EU (EU Emission Trading Scheme)
EU	Evropska unija (European Union)
EZ-1	Energetski zakon
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
HE	hidroelektrarna
IPCC	Medvladni odbor za podnebne spremembe (Intergovernmental Panel on Climate Change)
JPP	javni potniški promet
KS	Kohezijski sklad
LAS	lokalna akcijska skupina

LIFE	Evropski program – instrument financiranja na področju okolja
LULUCF	raba zemljišč, spremembe rabe zemljišč in gozdarstvo (Land Use, Land-Use Change and Forestry)
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MP	Ministrstvo za pravosodje
MSP	mala in srednje velika podjetja
MzI	Ministrstvo za infrastrukturo
MzI DE	Ministrstvo za infrastrukturo, Direktorat za energijo
MzI DP	Ministrstvo za infrastrukturo, Direktorat za promet
NAMVS	Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb
neETS	naprave, emisije ali sektorji zunaj sheme EU-ETS
NEPN	Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt
NVO	nevladne organizacije
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OGJS	obvezna gospodarska javna služba
PP	operativni program
OP EKP	Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020
OP TGP	Operativni program ukrepov za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov do leta 2020
OPZG	Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo
OU	organ upravljanja
OVE	obnovljivi viri energije
OZS	Obrtna zbornica Slovenije
PPO	Program preprečevanja odpadkov
PRP	Program razvoja podeželja
PRZO	Program ravnanja z odpadki
RS	Republika Slovenija
SIP	slovenska industrijska politika
SKP	skupna kmetijska politika
sNES	skoraj nič-energijska stavba
SOS	Skupnost slovenskih občin
SPT	soproizvodnja toplote in električne energije
SRP	Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji
SRS30	Strategija razvoja Slovenije
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika
SURS	Statistični urad Republike Slovenije

SVRK	Služba vlade razvoj in kohezijsko politiko
SWOT	SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analiza
SZP	stisnjen zemeljski plin
TGP	toplogredni plini
TUS	trajnostna urbana strategija
UL	Uradni list
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
UNFCCC	Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja (United Nations Framework Convention on Climate Change)
UNP	utekočinjen naftni plin / Urad RS za nadzor proračuna
URE	učinkovita raba energije
UZP	utekočinjen zemeljski plin
ZIPRS	Zakon o izvrševanju proračunov Republike Slovenije
ZMOS	Združenje mestnih občin Slovenije
ZOS	Združenje občin Slovenije

5.2 Seznam slik

Slika 1:	Prenos zavez iz mednarodne na nacionalno raven.....	7
Slika 2:	Kazalniki uspešnosti za nizkoogljično krožno gospodarstvo (Vir: SRS30)	22
Slika 3:	Kazalniki uspešnosti za trajnostno upravljanje naravnih virov (Vir: SRS30).....	22
Slika 4:	Primeroma naštetih ukrepov in njihovi nosilci po OP TGP (Vir: lasten).....	27
Slika 5:	Mreža za podeželje (Vir: PRP 2014–2020)	59